

17 maj

Debatter m. m.

	Sid.
Fredagen den 17 maj	
Svar på fråga av herr Arrhén ang. vissa uttalanden rörande anordnandet av fyraåriga linjer i realskolan	4
Svar på interpellation av herr Arrhén ang. restaureringsarbeten vid Uppsala domkyrka	7
Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.	8
Fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.	63
Utbyggnad av den medicinska utbildningsorganisationen m. m. ...	79
Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.	82
Ändring i bidragsförskottslagen m. m.	97

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 17 maj

Gemensamma omröstningar:

ang. anslag till säkerhetsanstalter för sjöfarten	3
ang. anslag till understöd åt fiskare	3
Statsutskottets utlåtande nr 102, ang. anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.	8
Tredje lagutskottets utlåtande nr 20, ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.	63
Statsutskottets utlåtande nr 103, ang. utbyggnad av den medicinska utbildningsorganisationen m. m.	79
— nr 104, ang. vissa statsbidrag på skolväsendets område m. m. ...	82
— nr 105, ang. anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m. ...	82

	Sid.
Andra lagutskottets utlåtande nr 30, ang. ändring i bidragsförskottslagen m. m.	97
Utrikesutskottets utlåtande nr 6, ang. vissa av Europarådets rådgivande församling fattade beslut	105
— nr 7, ang. godkännande av handelsavtalet med Benelux-länderna	105
— nr 8, ang. ändring i stadgan för Nordiska rådet	105
Statsutskottets utlåtande nr 106, ang. fångvårdsanstalt å Hinseberg i Frövi köping	105
— nr 107, ang. fångvårdsanstalter i Österåkers kommun, Stockholms län, och i Kumla stad	105

Fredagen den 17 maj förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 13.00.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 113 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 128 och II: 145, I: 130 och II: 154, sistnämnda båda motioner såvitt avser medelsanvisningen, samt I: 296 och II: 302, till Säkerhetsanstalter för sjöfarten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 128 och II: 145, I: 130 och II: 154, sistnämnda båda motioner såvitt avser medelsanvisningen, samt I: 296 och II: 302, till Säkerhetsanstalter för sjöfarten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 950 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda;

Ja — 57;

Nej — 69.

Därjämte hade 11 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 456, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen

därstädes utfallit med 94 ja och 114 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 151 ja och 183 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 29 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 476 och II: 608, till Understöd åt fiskare å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 476 och II: 608, till Understöd åt fiskare å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 60.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 457, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen

Ang vissa uttalanden rörande anordnandet av fyraåriga linjer i realskolan

därstädes utfallit med 108 ja och 102 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 178 ja och 162 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1957/58 till Armén: Remontering;

nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1957/58 m. m.;

nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för försvaret; och

nr 259, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för flyktingstudenter m. m.

Ang. vissa uttalanden rörande anordnandet av fyraåriga linjer i realskolan

Med stöd av § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Arrhén* till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framställt följande fråga: »Kan herr statsrådet klargöra den till synes bristande överensstämmelsen mellan följande formuleringar under A + B contra C här nedan:

A. *Kungl. Maj:ts prop. 1956:123, sid. 138*: Den fyraåriga lärogången 'är nödvändig för de lärjungar, som inte har läst engelska i folkskolan och önskvärd bland annat för lärjungar med långsammare arbetstakt eller svag hälsa. Hänsyn måste också tagas till föräldrarnas önskemål'.

B. *Statsutskottets utlåtande 1956:154, sid. 89*: 'På de orter, där övergång till treårig realskola i princip genomföres, måste i regel ett komplement av *fyraåriga linjer* finnas icke endast för lärjungar, som icke inhämtat förkunskaper i engelska eller eljest icke är behöriga

att intagas på treårig linje, utan också för dem som av andra skäl är i behov av en långsammare studiegång. Utskottet har intet att erinra mot vad departementschefen anfört i fråga om avvägningen mellan treåriga och fyraåriga linjer'.

C. *Anvisningar för tillämpning av Kungl. Maj:ts cirkulär den 29 juni 1956 till skolöverstyrelsen, samtliga länsstyrelser och vissa kommuner angående utredning om skolväsendets ordnande på realskolestadiet under övergångstiden före enhetsskolans genomförande, sid. 2*: 'På de orter, där övergång till treårig realskola i princip genomföres, skall ett komplement av fyraåriga linjer finnas för de lärjungar, som icke inhämtat förkunskaper i engelska eller eljest icke är behöriga att intagas på treårig linje och för dem som av andra skäl är i behov av en långsammare studiegång'?"

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet **PERSSON**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Arrhéns* berörda fråga, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr *Arrhén* har till mig riktat en enkel fråga, som i sak torde avse avvägningen mellan antalet fyraåriga och treåriga realskollinjer på orter, där båda linjetyperna skall vara representerade och, närmare bestämt, vilken hänsyn som därvid bör tagas till målsmännens önskemål.

Denna avvägning sker årligen inom skolöverstyrelsen, som bestämmer om upprättande av parallellavdelningar till i vederbörlig ordning inrättade linjer. Hänsyn skall därvid tagas till föräldrarnas önskemål men också till de disponibla lokal- och lärartillgångarna, på orten och i landet i dess helhet. Så länge nuvarande bristsituation varar, kan allmänna regler för denna prövning icke uppställas: situationen kan ändra sig från det ena året till det andra. De båda första av herr *Arrhéns* citat avser i den nu aktuella delen denna detalj-

Ang. vissa uttalanden rörande anordnandet av fyraåriga linjer i realskolan
prövning av läroverksorganisationen för året på de särskilda orterna.

Herr Arrhén tar även upp Kungl. Maj:ts cirkulär den 29 juni 1956 (SFS 424) till skolöverstyrelsen m. fl. myndigheter. Den utredning om skolväsendets ordnande på de särskilda orterna som där anbefallts har en annan uppgift. Den skall ligga till grund för Kungl. Maj:ts beslut om linjeorganisationen på de särskilda orterna. Dessa beslut har i hittills avgjorda fall endast inneburit, att det skall finnas linjer av det ena eller båda slagen vid vederbörande läroverk men inte huru många paralleller som skall vara inrättade. Den av herr Arrhén berörda frågan kan således icke väntas bli prövad vid Kungl. Maj:ts beslut på grund av de i fjol anbefallda lokala utredningarna.

De anvisningar för tillämpning av nämnda cirkulär, som åberopas i herr Arrhéns tredje citat, är utfärdade av skolöverstyrelsen. Vid formuleringen av anvisningarna har överstyrelsen tydligen icke ansett sig böra påkalla en mera omfattande utredning än som är erforderlig såsom grundval för Kungl. Maj:ts beslut.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Den enkla fråga, som jag riktat till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet och som nu bevarats, avsåg att få klarlagt, vad realskolutredningen på sin tid menade, då den talade om »ett i princip frivilligt val mellan tre- och fyraåriga realskol-linjer». Citatet återfinnes i proposition 123 vid 1956 års riksdag, s. 69. En viktig del i frågeställningen var vidare, vilket departementschefen uppmärksammat men sedan glidit ifrån i sitt svar, i vilken utsträckning och på vilket sätt hänsyn — d. v. s. den hänsyn departementschefen talat om i propositionen 1956: 123 — skall tagas till föräldrarnas önskemål vid valet mellan de olika linjerna.

Behovet av en dylik hänsyn fann också statsutskottet i fjol vara fastslaget och instämde med departementschefens mening i det avseendet.

Min fråga bör alltså i första hand ses mot bakgrunden av den oro, som man i dag möter hos föräldrarna ute i bygderna, att få sina barn tvångsplacerade i en treårig, oerhört arbetskrävande realskola. Jag har vid otaliga tillfällen under det gångna året fått den frågan ställd till mig: »Om jag — som föräldrar — anser, att min son eller dotter inte bör gå i en treårig realskola, kommer denna min önskan att respekteras?»

Enligt departementschefens uttrycks-sätt i propositionen 1956: 123, s. 138, samt i statsutskottets kommentar i utlåtandet 154 i fjol, s. 88—89, är uttrycket om »föräldrahänsynen» medtagna, men vad jag trott mig kunna konstatera är, att de fallit bort i skolöverstyrelsens »Anvisningar», om det inte är möjligt att genom något slags röntgenförfarande skymta uttrycket i frasen »andra skäl». Nu är visserligen »Anvisningarna» uppenbarligen tagna efter statsutskottets utlåtande 154 i fjol, men i så fall har man inte observerat, att de mera koncisa formuleringar, som statsutskottet därvidlag använder, göres under hänvisning till departementschefens uttalande i propositionen.

Nu torde det förhålla sig så, att en skolchef i allmänhet inte bedriver någon jämförande språkforskning mellan formuleringarna i propositioner och riksdagsutskottsutlåtanden, utan han håller sig till de »Anvisningar», som han får sig tillställda från skolöverstyrelsen. Det ligger för honom närmast till hands, och det är begripligt, att han nöjer sig därmed. Men just därför är det av stor vikt, förefaller det mig, att formuleringarna där är riktiga, d. v. s. ger en klar bild av de intentioner, som bar upp propositionen, utskottsutlåtandet och riksdagsbeslutet i fjol. Jag kan inte därvidlag ge skolöverstyrelsens »Anvisningar» fullt godkänt betyg.

Departementschefen har även uppfattat min fråga så, att den gällt avvägningen mellan antalet treåriga och fyraåriga linjer i realskolan på orter, där båda linjetyperna skall vara representerade. Om den saken gav propositionen i fjol liksom utskottsutlåtandet jämte riks-

Ang vissa uttalanden rörande anordnandet av fyraåriga linjer i realskolan

dagsbeslutet klarare besked än vad departementschefen givit här i dag. I propositionen i fjol skrevs det, att »enligt min mening», d. v. s. departementschefens mening, »måste den fyraåriga lärogången vara tillgänglig på varje ort, där realskola finnes». Där enbart en typ av realskola upprättades, skulle den vara fyraårig.

Departementschefen säger också, att jag tagit upp Kungl. Maj:ts cirkulär av den 29 juni 1956 och gör sig den tämligen onödiga mödan att upplysa mig om vad detta cirkulär innehåller. Jag har inte tagit upp detta cirkulär på annat sätt än att jag har apostroferat viss formulering i skolöverstyrelsens »Anvisningar» med *anledning* av Kungl. Maj:ts nyss omnämnda cirkulär. Det är här man enligt min mening inte på ett fullständigt sätt angivit riksdagsbeslutets innebörd och Kungl. Maj:ts egna huvudpunkter.

Det förefaller av de något svävande formuleringarna i svaret, som om departementschefen visserligen vore benägen att stå fast vid sin i fjol uttalade vilja att ta hänsyn till föräldrarnas önskemål i här berörda avseenden men också som om han låte denna välvilja i alltför hög grad bli beroende av — som det hette — disponibla lokal- och lärartillgångar på orten och — här vidgas perspektivet — landet i dess helhet. Departementschefen finner i dag, att några allmänna regler inte kan uppställas. Det hela säges kunna ändra sig från det ena året till det andra. Likväl innebar riksdagsbeslutet, såsom jag tidigare här framhållit, att »den 4-åriga lärogången måste vara tillgänglig på varje ort, där realskola finnes». De fyraåriga linjernas antal bör då rimligtvis vara beroende på »efterfrågan» hos kunderna, d. v. s. på antalet av de elever, som tillhör de kategorier, som departementschefen själv i propositionen exemplifierade.

Det förefaller mig emellertid också, som om departementschefen, i trots av en skäligen onödig dimbildning på området i sitt svar, inte vore alldeles ovillig att ta rimlig hänsyn till föräldrarna. Det är dock av rätt stor vikt för dessa stac-

kars föräldrar, att rektorerna åtminstone har kännedom om departementschefens och riksdagens välvilja i det avseendet. Departementschefen konstaterar med passiv resignation, att skolöverstyrelsen inte synes ha funnit anledning att upplysa rektorerna och därmed föräldrarna om deras ännu bestående rätt att uttrycka sin mening beträffande den skolform, som de önskar, att deras barn skall begagna sig av. Kunde det inte tänkas, herr statsråd, att det vore en departementschefs uppgift att se till, att de på ett klart och otvetydigt sätt blir upplysta härom?

Jag ber till sist att få tacka för svaret och även för förmånen att i förväg få ta del av detsamma.

Herr statsrådet PERSSON:

Herr talman! Jag kan inte förstå, varför herr Arrhén skjuter fram rektorerna när det gäller en påstådd ofullständighet i de senast nämnda anvisningarna. Dessa är ju avsedda för länsstyrelser och kommuner, och de skolkommittéer som nu arbetar med dessa frågor är säkert så noggranna, att de gör de studier som herr Arrhén menade att det kanske inte var så lätt för en rektor att göra. Och sedan utredningen väl är gjord och realskoletyperna fastställda, tror jag ändå inte att herr Arrhén har anledning att säga, att vederbörande skolchefer, när detta skall tillämpas år efter år, saknar kännedom om vad som egentligen legat bakom på denna punkt. Med det intresse för skolväsendet, som nu finns på alla orter och givetvis inte minst bland skolledare, tror jag inte att herr Arrhén behöver befara att några väsentliga uttalanden i förarbetet faller bort och att det inte blir möjligt att ta upp dem i de sammanhang, där de behöver utnyttjas.

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Det är riktigt som statsrådet säger, att dessa anvisningar inte är ställda direkt till rektorerna, men jag använde dem som exemplifiering i det-

Ang. restaureringsarbetena vid Uppsala domkyrka

ta sammanhang, därför att det i praktiken är så i kommunerna, skoldistriktet o. s. v., att rektorerna nästan alltid ingår i de kommittéer, som tillsättes för att planera kommunens skolförhållanden. Vad de har att hålla sig till är alltså formuleringarna i anvisningarna, och där finns inte formuleringen om hänsynen till föräldrarnas önskemål. Det är av fundamental betydelse, att föräldrarätten — som man på utländsk botten benämner hithörande problem — verkligen hävdas, när det gäller att få öva inflytande på barnens val av skoltyp. Uttrycket föräldrarätt avtecknar sig i vårt land mot en annan bakgrund än i andra länder — där det i regel är fråga om konfessionella hänsyn — men själva begreppet som sådant har givetvis en bakgrund även hos oss. Det är just i dessa dagar och i samband med valet mellan skolformer, som man har fått belägg för att kravet på en föräldrarätt i detta avseende lever friskt ute i våra bygder.

Herr statsrådet **PERSSON**:

Herr talman! Jag vill bara ännu en gång understryka, att det är min fasta förvissning att de skolutredare, som nu arbetar i många kommuner, verkligen studerar alla akter i målet.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. restaureringsarbetena vid Uppsala domkyrka

Ordet lämnades ånyo till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet **PERSSON**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara jämväl herr Arrhéns interpellation angående restaureringsarbetena vid Uppsala domkyrka, och nu yttrade:

Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr Arrhén frågat mig, om jag är beredd att inför kammaren lämna en redogörelse för min syn på fortgången av restaureringsarbetena vid Uppsala domkyrka vad både exteriör och interiör angår.

Med hänsyn till att remissbehandlingen ännu ej helt avslutats — länsstyrelsen i Uppsala, som även har att höra Uppsala stadsfullmäktige, har sålunda icke inkommit med sitt yttrande — samt med hänsyn till remissinstansernas i hög grad delade meningar i restaureringsfrågan, anser jag mig icke nu kunna lämna den av interpellanten begärda redogörelsen. Därtill kommer att riksantikvarieämbetet nyligen anhållit, att jag måtte avvakta resultatet av en utredning, som på ämbetets uppdrag utföres av arkitekten Bengt Romare, innan slutlig ställning tages till frågan om Uppsala domkyrkas restaurering.

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation och för att det beretts mig möjlighet att taga del därav i förväg.

Det som ligger bakom interpellationen är endast önskemålet, att det av 1951 års utredning angående Uppsala domkyrkas restaurering angivna betänkan- det icke må ställas på en hylla i departementet. Det är önskvärt, att man omedelbart fortsätter det inledda arbetet.

Departementschefen har i sitt svar antytt att det finns många delade meningar om, hur själva restaureringsarbetet skall bedrivas. Det vare mig fjärran att därvidlag uttrycka någon som helst mening. En sakdebatt om dessa frågor är inte alls lämplig på detta rum. Jag vill inte ens ge några antydningar om mina sympatier i olika riktningar, när det gäller den saken.

Det stod å ena sidan i direktiven till 1951 års utredning visserligen konkret utskrivet, att Kungl. Maj:t förklarade sig icke beredd att uttala sig i frågan, huruvida utredningen också skulle befatta sig med att förbereda en restaurering av Uppsala domkyrkas interiör, men å andra sidan framhölls också, att utredningen i princip skulle hålla sig till »speciellt exteriören». Om man anlägger en viss läsart, skulle man kunna hävda, att

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

det icke var utredningen förbjudet att även syssla med att förbereda restaurering av interiören. Sådana auktoriteter som riksantikvarien och Vitterhetsakademien har med kraft framhållit vikten av att man i samband med restaurering av exteriören också planlägger och genomför restaurering av interiören. Det finns uttalanden i den riktningen i tidningspressen av åtminstone riksantikvarien så sent som i november föregående år. Riksantikvarien framhöll därvid, att en dylik restaurering lämpligast skulle kunna göras samtidigt med den yttre restaureringen eller i omedelbar anslutning till den.

Nu förhåller det sig för dagen så, att man inte kan säga, att restaureringen av kyrkans interiör är förberedd på något sätt. Jag har i interpellationen framhållit, att det vore ett önskemål att få restaureringen av både exteriör och interiör klar till år 1964 — man skulle alltså ha sju år till förfogande — ty Uppsala ärkestift kan vid den tidpunkten fira sin 800-åriga tillvaro.

Det hela blir naturligtvis ganska dyrt — det skall man ha klart för sig. Det kostar, att döma av de kostnadsberäkningar som gjorts, omkring 7 miljoner kronor. Jag anser emellertid, att vi dock har skyldigheter mot detta kulturminnesmärke. Då Uppsala domkyrka uppfördes i början av 1200-talet, byggde, restaurerade eller ombyggde dåtidens lusfattiga Sverige domkyrkorna i Linköping, i Växjö, i Skara, i Strängnäs och i Västerås. Detta har kanske någonting att säga oss, när vi i Välfärdssverige i dag ryggat tillbaka för de, som man säger, väldiga kostnader, som denna restaurering skulle medföra.

Ett så stort byggnadsverk som en domkyrka blir naturligtvis aldrig färdigt. Trondheims domkyrka är ett betydande exempel på ett byggnadsföretag som, skulle man kunna säga, oavbrutet har pågått sedan grundläggningen. Det kan ligga en tanke däri, att varje generation ger sina bidrag till de mänskliga symbolerna, klädda i byggnadsverkets form, för evigheten och det som kommer människorna att lyfta sina blickar över

jordens grus. Det är därför omsorgen om i detta fall Uppsala domkyrka, som för oss alla framstår som ett rikstens klenodium, är en skyldighet och en plikt även för de nu levande generationerna. Det skulle utgöra ett budskap till kommande generationer att dagens svenska folk ändå också hade andra föreställningar än drömmar om mellanölet och den senaste bilmodellen.

Jag ber med dessa ord, herr talman, ännu en gång att få tacka för herr statsrådets svar, som i alla fall lämnar en redogörelse för utredningssituationen på området. Det är min förhoppning och min förvissning, att herr statsrådet skall ägna sin uppmärksamhet och sitt intresse åt att få denna viktiga angelägenhet förd i hamn med den målsättning, som jag i min interpellation angivit.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 100, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 1 mars 1957, föreslagit riksdagen att

I. godkänna av departementschefen förordade ändringar i olika avseenden av grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen;

II. medgiva, att under budgetåret 1957/58

dels preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 655 000 000 kronor,

dels preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från anslaget till ränte-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.
fria lån till bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 125 000 000 kronor,

dels beslut om bidrag till inrättande av pensionärshem finge meddelas intill ett belopp av 10 000 000 kronor;

III. för budgetåret 1957/58 anvisa

a) å driftbudgeten under femte huvudtiteln

1) till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån ett förslagsanslag av 90 000 000 kronor;

2) till Bostadsrabatter ett förslagsanslag av 140 000 000 kronor;

3) till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor;

4) till Bidrag till inrättande av pensionärshem ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;

b) å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder

1) till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 560 000 000 kronor;

2) till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor;

c) å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd till Räntefria lån till bostadsbyggande ett investeringsanslag av 240 000 000 kronor;

IV. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för bostadsstyrelsen, som föranleddes av vad departementschefen förordat;

V. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58;

VI. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna, som föranleddes av vad departementschefen förordat;

VII. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för länsbostads-

VIII. under femte huvudtiteln för budgetåret 1957/58 anvisa

1) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 4 111 000 kronor;

2) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 670 000 kronor;

3) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar ett förslagsanslag av 3 566 000 kronor;

4) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 753 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehäft följande motioner, nämligen

från första kammaren:

I: 142 av herrar *Fritjof Karlsson* och *Theodor Johansson*,

I: 261 av herr *Birke*,

I: 262 av herr *Ewerlöf* m. fl.

I: 353 av herr *Hermansson*,

I: 354 av herr *Lindblom*,

I: 430 av herrar *Eriksson* och *Osvald*,

I: 431 av herr *Axel Svensson* m. fl.,

I: 436 av herr *Boo*,

I: 445 av herr *Bergman* m. fl.,

I: 446 av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl.,

I: 447 av herr *Mogård*,

I: 448 av herr *Erik Jansson*,

I: 449 av herr *Alvar Andersson* m. fl.,

I: 450 av fröken *Ranmark* m. fl.,

I: 454 av herr *Edström* m. fl.,

I: 457 av herr *Ewerlöf* m. fl.,

I: 458 av herr *Osvald* m. fl.,

I: 459 av herr *Ohlön* m. fl.,

I: 460 av herr *Öhman* m. fl.,

I: 461 av herr *Öhman* m. fl. samt

I: 467 av herr *Ohlön* m. fl. ävensom

från andra kammaren:

II: 180 av herr *Jansson* i Benestad,

II: 343 av herr *Cassel* m. fl.,

II: 344 av herr *Magnusson* i Borås,

II: 449 av herrar *Wedén* och *Gustafson* i Göteborg,

II: 478 av herr *Carlsson* i Bakeröd,

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

II: 541 av herr *Bengtsson* i Halmstad m. fl.,
 II: 555 av herr *Lundberg*,
 II: 561 av herr *Svenning* m. fl.,
 II: 562 av herr *Adamsson* m. fl.,
 II: 563 av fru *Thorsson* m. fl.,
 II: 564 av fru *Thorsson* m. fl.,
 II: 565 av herr *Sköldin* m. fl.,
 II: 566 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl.,
 II: 567 av herr *Alemyr* m. fl.,
 II: 577 av herr *Rydén*,
 II: 578 av herr *Hagberg* m. fl.,
 II: 579 av herr *Hagberg* m. fl.,
 II: 580 av herr *Ohlin* m. fl.,
 II: 581 av herr *Ohlin* m. fl.,
 II: 582 av herr *Wedén*,
 II: 583 av herr *Hjalmarson* m. fl. samt
 II: 584 av herr *Carlsson* i Stockholm m. fl.

I de likalydande motionerna I: 142 (av herrar *Fritjof Karlsson* och *Theodor Johansson*) och II: 180 (av herr *Jansson* i *Benestad*) hade hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om en sådan översyn av tillämpningsföreskrifterna i vad det gällde lagen om familjebostadsbidrag, att i motionerna berörda förhållanden icke behövde vara utslagsgivande för beviljande av bostadsbidrag.

I de likalydande motionerna I: 261 (av herr *Birke*) och II: 344 (av herr *Magnusson* i *Borås*) hade hemställts, att alla s. k. allmännyttiga bostadsföretag måtte bli underkastade upphandlingskungörelsens bestämmelser.

I de likalydande motionerna I: 262 (av herr *Ewerlöf* m. fl.) och II: 343 (av herr *Cassel* m. fl.) hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte tillsätta en utredning med representanter för staten, kreditgivarna, byggnadsföretagarna och fastighetsägarna samt övriga intressenter med uppgift att så skyndsamt, att proposition kunde föreläggas 1958 års riksdag, utarbeta detaljerat förslag för övergång till kreditgarantisystem för bostadsbyggandets finansiering.

I de likalydande motionerna I: 353 (av herr *Hermansson*) och II: 478 (av herr

Carlsson i *Bakeröd*) hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för att åstadkomma en mer enhetlig och mindre restriktiv tillämpning av bestämmelserna rörande bostadsbyggandet på landsbygden.

I de likalydande motionerna I: 354 (av herr *Lindblom*) och II: 449 (av herrar *Wedén* och *Gustafson* i *Göteborg*) hade föreslagits, att riksdagen skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t dels anhålla, att en undersökning måtte göras med biträde av bostadsstyrelsen, länsbostadsnämnderna och de kommunala förmedlingsorganen av de svårt trångboddna mångbarnsfamiljernas liksom av de på grund av bostadsbristen splittrade familjernas antal och bostadsförhållanden, dels ock med instämmande i de i motionerna anförda synpunkterna på angelägenheten av effektivare åtgärder för att stödja nämnda hushållsgrupper anhålla, att den nu pågående bostadspolitiska utredningen måtte få i uppdrag att snabbt undersöka möjligheterna att lämna ett begränsat statligt stöd till genom kommunernas försorg individuellt prövade och av kommunerna utgivna särskilda bostadsbidrag.

I motionen I: 430 (av herrar *Eriksson* och *Osvald*) hade hemställts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 100 måtte besluta, att kostnader för extra grundförstärkning i samband med uppförande av studentbostäder skulle täckas genom ett tillägg i varje särskilt fall utöver de föreslagna kapitalsubventionerna om 3 000 resp. 5 000 kronor per studentrum, och att erforderliga medel härför måtte bestridas inom ramen för bostadsstyrelsens anslag.

I de likalydande motionerna I: 431 (av herr *Axel Svensson* m. fl.) och II: 541 (av herr *Bengtsson* i *Halmstad* m. fl.) hade föreslagits, att riksdagen utöver de ramar som föreslagits i propositionen nr 100 skulle ge regeringen rätt att igångsätta ytterligare 5 000 bostadslägenheter i flerfamiljshus, som skulle fördelas på orter där arbetslöshet rådde bland byggnadsarbetarna eller där sådan kunde

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

föväntas inträffa och där man önskade använda sig av detta nya system. Räntegarantien för lån till detta slag av hus skulle ligga 1 % högre än vad som kommer att gälla för lån i övriga flerfamiljshus under budgetåret 1957/58. I övrigt skulle för dessa hus gälla samma regler som för övriga flerfamiljshus som uppförts med statliga lån.

I motionen I: 436 (av herr Boo) hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:t:s hemställan i punkten 1, i vad avsåge förkortning av amorteringstiden för tertiärlån till 30 år.

I de likalydande motionerna I: 445 (av herr Bergman m. fl.) och II: 562 (av herr Adamsson m. fl.) hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning av frågan hur en tryggad bottenlånegivning borde ordnas för de bostadsprogram som riksdagen fastställde.

I de likalydande motionerna I: 446 (av fru Sjöström-Bengtsson m. fl.) och II: 564 (av fru Thorsson m. fl.) hade hemställts, att riksdagen, med ändring av vad som på denna punkt föreslagits i proposition nr 100, måtte besluta, att familjebostadsbidrag efter sedvanlig inkomstprövning skulle utgå även till familjer med barn under 18 år, som erhöles fortsatt skolutbildning.

I de likalydande motionerna I: 447 (av herr Mogård) och II: 561 (av herr Svenning m. fl.) hade hemställts, att riksdagen med bifall till motionerna måtte besluta,

att nuvarande räntesatser på de statliga tertiär- och egnahemslånen liksom garantiräntorna för underliggande primär- och sekundärlån skulle bibehållas;

att räntan på tertiär- och egnahemslånen skulle vara bunden;

att nuvarande amorteringstider för flerfamiljshus av sten skulle bibehållas;

att tidigare beviljade tilläggs lån skulle efterskänkas i fråga om bostadsrättsföreningar;

att räntefri stående del samt ränteftergift skulle kunna utgå till statsbelånade egnahem med en bostadslägenhetsyta upp till 125 m²;

att familjebostadsbidrag liksom hittills skulle kunna utgå till bidragsberättigade familjer, boende i hus tillkomna med stöd från lånefonden för mindre bemedlade barnrika familjer, även om lägenhetsytan något skulle understiga 50 m²; samt

att i den händelse riksdagen beslöte om höjda räntesatser, den högre garanterade räntan på underliggande krediter för flerfamiljshus skulle tillämpas tidigast 1 januari 1958.

I de likalydande motionerna I: 448 (av herr Erik Jansson) och II: 565 (av herr Sköldin m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den garanterade räntan för primär- och sekundärlån skulle förbli oförändrad, att tertiärlåneräntan skulle förbli oförändrad, att amorteringstiden för tertiärlån skulle ändras från 40 till 35 år samt att det maximerade »lånetaket» för egnahemslån skulle höjas till 60 000 kronor för Stor-Stockholm och andra i kostnadshänseende jämförbara orter.

I de likalydande motionerna I: 449 (av herr Alvar Andersson m. fl.) och II: 566 (av herr Hansson i Skegrie m. fl.) hade hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 100 till grund för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen måtte

A. uttala

1) att bostadsbyggandet i nuvarande läge icke borde ges prioritet i kreditavseende;

2) att de ortsdifferentierade tilläggslånen tills vidare borde bibehållas och att, därest desamma senare avskaffades, detta borde ske samtidigt med ändring av belåningsvärdena för stockholms- och göteborgsområdena i enlighet med vad i motionerna förordats;

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

1) att Kungl. Maj:t måtte till nästa års riksdag framlägga förslag till sådan höj-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ning av räntan på tertiärlån och egnahemslån samt sådan avveckling av ränteeftergiften beträffande primär- och sekundärlån, att ifrågavarande bostadslåneräntor komme i paritet med den allmänna bottenlåneräntan, därest paritet icke uppnåddes genom allmän räntesänkning;

2) att Kungl. Maj:t måtte pröva vidaretagande av sådana åtgärder, att bebyggelsen på landsbygden främjades på sätt som avsåges i ett i motionerna åberopat uttalande av 1953 års riksdag;

C. besluta

1) att räntesubvention icke skulle utgå till byggnadsföretag, som finansierades utan hjälp av statliga lån;

2) att egnahemslån med räntefri stående del samt ränteeftergift skulle kunna beviljas även för nybyggnad, vars lägenhetsyta överstege 110 m² men inte 125 m², därest den större lägenhetsytan motiverades av särskilda skäl, såsom i motionerna angivits; samt

D. även beakta vad i motionerna i övrigt anförts.

I de likalydande motionerna I: 450 (av fröken Ranmark m. fl.) och II: 563 (av fru Thorsson m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte, med ändring av vad i Kungl. Maj:ts proposition nr 100 föreslagits beträffande familjebostadsbidrag till vissa ensamstående med barn, besluta, att sådana bidrag skulle utgå med i motionerna angivna bidragsbelopp, samt till bostadsrabatter bevilja ett anslag, i avseende på berörda grupp beräknat efter de i motionerna yrkade bidragsbeloppen.

I de likalydande motionerna I: 454 (av herr Edström m. fl.) och II: 567 (av herr Alemyr m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att subventioner till uppförande av studentbostadshus av kategorihuskaraktär skulle tills vidare fastställas till 7 500 kronor per rum och att kostnaderna för extra grundförstärkning vid byggandet av studentbostadshus inte skulle belasta hyrorna i dessa hus.

I de likalydande motionerna I: 457 (av herr Ewerlöf m. fl.) och II: 583 (av herr

Hjalmarson m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta,

1) att räntefri stående del av egnahemslån icke skulle behöva återbetalas i andra fall än då egnahemmet försålts med vinst, dock endast i den mån köpeskillingen överstigit senast åsatt taxeringsvärde och i intet fall, om det räntefria stående lånet innehafts mer än 10 år;

2) att tertiärlån, som utlämnades tidigast den 1 juli 1957, skulle beviljas upp till 85 procent av den totala produktionskostnaden mot enbart inteckningssäkerhet, oavsett förvaltningsformen, samt upp till 97 procent för s. k. allmännyttiga företag mot kommunal borgen och upp till 92 procent för kooperativa och enskilda företag mot borgen av kommun, industriföretag eller annat företag av motsvarande ekonomisk styrka;

3) att de ortsdifferentierade tilläggslånen (kungörelse 587:1948) för hus, färdigställda tidigast den 1 oktober 1957, skulle upphöra att utgå;

4) att räntegarantien från och med den 1 juli 1957 skulle grundas på en räntesats av 4,5 procent för hus färdigställda den 1 januari 1951 och 4 procent för senare färdigställda hus;

5) att räntegarantien skulle upphöra, då den tidigare fastställda giltighetstiden å 10 år utgått;

6) att räntesatsen å från lånefonden för bostadsbyggande tidigast den 1 juli 1957 utlämnade tertiärlån samt räntebärande egnahems- och förbättringslån skulle anknytas till normalräntan för statens fasta upplåning;

7) att lån, som utlämnades tidigast den 1 juli 1957 till kommunala och s. k. allmännyttiga företag eller kooperativa företag, i den mån de överstege 85 % av belåningsvärdet, skulle löpa med en ränta, som med en procent överstege gällande tertiärlåneränta, samt amorteras på 25 år;

8) att räntefri stående del av egnahemslån för fastighet, som färdigställdes tidigast den 1 oktober 1957, skulle utgöra 3 000 kronor;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

9) att familjebostadsbidrag skulle utgå till alla ur standardsynpunkt godtagbara lägenheter oavsett produktionsåret;

10) att till Lånefonden för bostadsbyggande skulle anvisas ett investeringsanslag av 550 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 458 (av herr Osvald m. fl.) och II: 584 (av herr Carlsson i Stockholm m. fl.) hade hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 100 måtte besluta, dels att tilläggslånet till uppförande av studentbostadshus skulle fastställas till 7 500 kronor per rum i kategorihus och 5 000 kronor per rum i vanliga flerfamiljshus på orter med de högsta byggnadskostnaderna samt de lägre belopp som vore betingade av byggnadskostnaderna på övriga orter, dels ock att studentorganisationer eller andra organ, som producerade särskilda studentbostäder för gifta studenter, skulle erhålla statliga lån upp till 100 % av byggnadskostnaderna.

I de likalydande motionerna I: 459 (av herr Ohlon m. fl.) och II: 580 (av herr Ohlin m. fl.) hade föreslagits, att riksdagen

1) måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att minst 260 000 lägenheter borde byggas under de närmaste fyra budgetåren, varav 62 000 borde igångsättas under nästa budgetår och 65 000 under det därpå följande året;

2) måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en snabbutredning av vilka åtgärder som från Kungl. Maj:ts och kommunernas sida kunde vidtagas för att underlätta för byggnadsarbetare på orter, där ingen bostadsbrist rådde, att flytta till orter med svår bostadsbrist;

3) måtte besluta, att tertiärlånets övre gräns skulle sänkas till 97 procent av avkastningsvärdet för företagsformer som nu finge låna upp till 100 procent samt till 92 procent för kooperativa företag som nu finge låna upp till 95 procent;

4) måtte fastställa räntan på tertiärlån och egnahemslån till 4 procent för lån

som utbetalades efter 1 juli 1957 samt besluta, att övergång till obunden ränta för dessa lån skulle ske från samma tidpunkt;

5) måtte besluta, att ränteeftergifterna för bottenlån samt tilläggslån till flerfamiljshus från och med nästa budgetår skulle ersättas med löpande schablonbidrag enligt i motionen angivna riktlinjer;

6) måtte besluta, att den räntefria stående delen av egnahemslån skulle inkomstprövas på sätt i motionen angivits för egnahemsbyggande, som igångsattes efter 1 januari 1958;

7) måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts förslag om sänkning av nu gällande maximiyta å egnahem, på vilka statliga egnahemslån beviljades;

8) måtte besluta att till företag, som igångsattes tidigast 1 januari 1958, lämna statliga tertiärlån mot inteckningar upp till 85 procent av avkastningsvärdet mot 4 procents ränta samt att topplån mot 5 procents ränta skulle lämnas mot inteckningar, som låge mellan 85 och 92 procent för kooperativa företag och mellan 85 och 97 procent för kommunala och s. k. allmännyttiga företag;

9) måtte besluta, att familjebostadsbidrag från 1 januari 1958 skulle kunna utgå även till boende i godtagbara lägenheter, som färdigställdes före 1 januari 1942;

10) måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts förslag om slopande av bestämmelsen om rätt i vissa fall till familjebostadsbidrag för familjer med barn över 16 år;

11) måtte medgiva, att under budgetåret 1957/58 preliminära beslut finge meddelas dels angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, intill ett belopp av 780 000 000 kronor och dels angående lån från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande intill ett belopp av 75 000 000 kronor, innebärande en sammanlagd ökning i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag med 75 000 000 kronor;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

12) måtte för budgetåret 1957/58 anvisa

a) å driftbudgeten under femte huvudtiteln till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån ett förslagsanslag av 96 000 000 kronor samt till Bostadsrabatter ett förslagsanslag av 143 000 000 kronor,

b) å kapitalbudgeten under statens lånefonder dels till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 725 000 000 kronor och dels till Räntefria lån till bostadsbyggande 100 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 460 (av herr Öhman m. fl.) och II: 578 (av herr Hagberg m. fl.) hade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100 punkten I hemställts,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om höjning av räntan för tertiär- och egnahemslån från 3 till 4 procent;

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om höjning av räntegarantien med 0,5 procent;

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om förkortning av amorteringstiden för de statliga tertiärlånen;

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om återbetalning av tilläggslånen; samt

att riksdagen under punkten III a 1 i Kungl. Maj:ts förslag måtte å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett anslag till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån av 180 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 461 (av herr Öhman m. fl.) och II: 579 (av herr Hagberg m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utarbetande av en femårsplan för bostadsförsörjningen, som toge sikte å en nyproduktion av bostadslägenheter på 70 000 till 75 000 om året.

I de likalydande motionerna I: 467 (av herr Ohlson m. fl.) och II: 581 (av herr Ohlin m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte uttala, att riksbanken

vid sin handläggning av frågor om obligationslån av betydelse för bostadsbyggandet borde beakta, att anskaffning av byggnadskreditiv för ett bostadsbyggande av den av riksdagen angivna omfattningen underlättades liksom ock att byggnadskreditivens avlyftning påskyndades.

I motionen II: 555 (av herr Lundberg) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att avslå Kungl. Maj:ts förslag om att räntan på tertiärlån och egnahemslån skulle höjas från i allmänhet 3 till 4 procent och att den av staten »garanterade» räntan på primär- och sekundärlån skulle höjas med 0,5 procent samt att amorteringstiden för tertiärlån skulle förkortas, dels ock att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om ett skyndsamt förslag om effektiva åtgärder för stävjandet av jordvärdestegringen å tomtmark samt att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för att skydda bostadsbyggandet mot de höga arkitekt- och kontrollarvodena och den standardförsämring, som under senare tid påbörjats.

I motionen II: 577 (av herr Rydén) hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att bestämmelserna i fråga om högsta belåningsvärde för statligt belånade flerfamiljshus måtte sänkas med 5 %, dels ock besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning avseende praktisk byggforskning efter de linjer i lagarbetets form, som uppdragits i motionen.

I motionen II: 582 (av herr Wedén) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta,

1) att amorteringen av fr. o. m. 1951 beviljade tilläggs lån till flerfamiljshus tills vidare skulle bestämmas till ett belopp motsvarande det kapitaliserade värdet av högst två kronor, i stället för enligt Kungl. Maj:ts förslag en krona, per m² lägenhetsyta och i övrigt ske enligt Kungl. Maj:ts förslag;

2) att den garanterade räntan för bottenlån till bostadshus skulle i enlighet

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

med Kungl. Maj:ts förslag höjas med 0,5 procent men med den ändringen, att den garanterade rântan för hus, påbörjade efter den 1 januari 1957 och under nästkommande budgetår, skulle förbli oförändrad;

3) att i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten av att det i motionen berörda problemet beträffande olika hyresnivåer i flerfamiljshus närmare undersöktes.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet under åberopande av vad däri anförts hemställt, att riksdagen måtte

I. beträffande främjande av ett effektivare bostadsbyggande med avslag å motionerna II: 555 och II: 577, såvitt de berörde denna fråga, godkänna vad utskottet anfört;

II. beträffande åtgärder i fråga om bostadsbyggandets storlek med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 431 och II: 541, I: 461 och II: 579 samt I: 459 och II: 580, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

III. beträffande principerna för avveckling av de generella subventionerna med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 449 och II: 566, såvitt de berörde denna fråga, godkänna vad utskottet anfört;

IV. beträffande principerna för höjning av hyrorna i äldre flerfamiljshus i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 582, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

V. avslå i motionerna I: 354 och II: 449 framställt yrkande om utredning av möjligheterna att komplettera de statliga familjebostadsbidragen med kommunala bidrag;

VI. beträffande bostadsbyggandets kreditförsörjning med avslag å motionerna I: 449 och II: 566 samt I: 467 och II: 581, förstnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

VII. bifalla i motionerna I: 445 och II: 562 framställt yrkande om utredning av frågan hur en tryggad bottenlångivning borde ordnas för de bostadsprogram, som riksdagen fastställde;

VIII. avslå i motionerna I: 262 och II: 343 framställt yrkande beträffande övergång till kreditgarantisystem på bostadsområdet;

IX. beträffande tillämpningen av bestämmelserna om bostadsbyggandet på landsbygden med avslag å motionerna I: 353 och II: 478 samt I: 449 och II: 566, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, godkända vad utskottet anfört;

X. beträffande tillämpning av upphandlingskungörelsens bestämmelser på allmännyttiga bostadsföretag med avslag å motionerna I: 261 och II: 344 godkänna vad utskottet anfört;

XI. beträffande ränte- och amorteringsvillkoren för tertiärlån till flerfamiljshus med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 436, II: 555, I: 447 och II: 561, I: 460 och II: 578, I: 448 och II: 565, I: 457 och II: 583 samt I: 459 och II: 580, sistnämnda elva motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XII. beträffande övre belåningsgränserna för tertiärlån med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 457 och II: 583 samt I: 459 och II: 580, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XIII. beträffande den för primär- och sekundärlån till flerfamiljshus »garanterade» rântan med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna II: 555, II: 582, I: 447 och II: 561, I: 448 och II: 565, I: 460 och II: 578 samt I: 457 och II: 583, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkända vad utskottet anfört;

XIV. beträffande avveckling av det ortsdifferentierade tilläggslånet med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 449 och II: 566

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

samt I: 457 och II: 583, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XV. avslå i motionerna I: 459 och II: 580 framställt yrkande att tilläggslånet och ränteeftergiften skulle ersättas med ett löpande schablonbidrag;

XVI. beträffande räntevillkoren för egnahemslån med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 555, I: 447 och II: 561, I: 457 och II: 583, I: 459 och II: 580 samt I: 460 och II: 578, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XVII. avslå i motionerna I: 457 och II: 583 framställt yrkande om sänkning av den räntefria stående delen av egnahemslån;

XVIII. avslå i motionerna I: 459 och II: 580 framställt yrkande om inkomstprövning av den räntefria stående delen av egnahemslån;

XIX. beträffande maximiyta som villkor för egnahemslån med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 449 och II: 566 ävensom med bifall till motionerna I: 447 och II: 561 samt I: 459 och II: 580, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

XX. avslå i motionerna I: 457 och II: 583 framställt förslag beträffande återbetalning av räntefri stående del av egnahemslån;

XXI. beträffande högsta belåningsvärdet för småhus i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 448 och II: 565, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXII. beträffande den för bottenlån till småhus »garanterade» räntan med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 555, I: 447 och II: 561, I: 448 och II: 565, I: 457 och II: 583 samt I: 460 och II: 578, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXIII. beträffande ränteeftergift till privatfinansierade bostadsbyggnadsföre-

tag med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 449 och II: 566, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXIV. beträffande återbetalning av tilläggslånen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 447 och II: 561, I: 460 och II: 578 samt II: 582, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXV. beträffande villkoren för familjebostadsbidrag till hushåll med två eller flera barn med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 142 och II: 180, I: 457 och II: 583 samt I: 459 och II: 580, sistnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXVI. beträffande familjebostadsbidrag till familjer och ensamstående med ett barn med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 450 och II: 563 godkänna vad utskottet anfört;

XXVII. beträffande slopande av familjebostadsbidrag för barn över 16 år med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 446 och II: 564 samt I: 459 och II: 580, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXVIII. beträffande lån och bidrag till studentbostäder i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 454 och II: 567, I: 458 och II: 584 samt I: 430 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

XXIX. beträffande statsbidrag till pensionärsbostäder belägna i vanliga flerfamiljshus i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

XXX. beträffande grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen, såvitt de ej behandlats under I—XXIX, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och under erinran om vad utskottet i det föregående anfört, godkänna i statsrådsprotokollet förordade ändringar;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

XXXI. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 460 och II: 578 samt I: 459 och II: 580, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 90 000 000 kronor;

XXXII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 459 och II: 580, såvitt nu vore i fråga, till Bostadsrabatter för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 140 000 000 kronor;

XXXIII. till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor;

XXXIV. medgiva, att under budgetåret 1957/58 beslut om bidrag till inrättande av pensionärshem finge meddelas intill ett belopp av 10 000 000 kronor;

XXXV. till Bidrag till inrättande av pensionärshem för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;

XXXVI. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 459 och II: 580, såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1957/58 preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 655 000 000 kronor;

XXXVII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 459 och II: 580 samt I: 457 och II: 583, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Lånefonden för bostadsbyggande för budgetåret 1957/58 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 560 000 000 kronor;

XXXVIII. till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin för budgetåret 1957/58 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor;

XXXIX. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 459 och II: 580, såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1957/58 preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 125 000 000 kronor;

XXXX. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 459 och II: 580, såvitt nu vore i fråga, till Räntefria lån till bostadsbyggande för budgetåret 1957/58 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 240 000 000 kronor;

XXXXI. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för bostadsstyrelsen, som föranleddes av vad i statsrådsprotokollet förordats;

XXXXII. godkänna under punkten införd avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58;

XXXXIII. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna, som föranleddes av vad i statsrådsprotokollet förordats;

XXXXIV. godkänna under denna punkt införd avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58;

XXXXV. Under femte huvudtiteln för budgetåret 1957/58 anvisa

1) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 4 111 000 kronor;

2) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 670 000 kronor;

3) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar ett förslagsanslag av 3 566 000 kronor;

4) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 753 000 kronor;

XXXXVI. besluta, att i förevarande sammanhang behandlade motioner, till den del de icke blivit under punkterna I

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

—XXXXV särskilt berörda, icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) beträffande åtgärder i fråga om bostadsbyggandets storlek

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte beträffande åtgärder i fråga om bostadsbyggandets storlek i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 431 och II: 541, I: 461 och II: 579 samt I: 459 och II: 580, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

b) av herrar *Pålsson, Nils Theodor Larsson* och *Hansson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte beträffande åtgärder i fråga om bostadsbyggandets storlek med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 431 och II: 541, I: 461 och II: 579 samt I: 459 och II: 580, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

c) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte beträffande åtgärder i fråga om bostadsbyggandets storlek i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 431 och II: 541 samt I: 461 och II: 579 samt med bifall till motionerna I: 459 och II: 580, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

2) beträffande avveckling av de generella subventionerna

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte beträffande principerna för avveckling av de generella subventionerna i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 449 och II: 566, såvitt de berörde denna fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

b) av herrar *Pålsson, Nils Theodor Larsson* och *Hansson*, vilka ansett, att utskottets yttrande i angivna del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte beträffande principerna för avveckling av de generella subventionerna i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 449 och II: 566, såvitt de berörde denna fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

c) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort erhålla den avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte beträffande principerna för avveckling av de generella subventionerna i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 449 och II: 566, såvitt de berörde denna fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

d) av herr *Persson* i Växjö utan angiven mening;

3) beträffande höjning av hyrorna i äldre flerfamiljshus

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

att utskottet bort under IV hemställa, att riksdagen måtte beträffande principerna för höjning av hyrorna i äldre flerfamiljshus i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 582, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

b) av herrar *Pålsson, Nils Theodor Larsson* och *Hansson*, vilka ansett, att utskottets yttrande i angivna del bort hava den ändrade avfattning, som i reservationen angivits;

4) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under V hemställa, att riksdagen måtte bifalla i motionerna I: 354 och II: 449 framställt yrkande om utredning av möjligheterna att komplettera de statliga familjebostadsbidragen med kommunala bidrag;

5) beträffande bostadsbyggandets kreditförsörjning

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett, att utskottets yttrande i denna del bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under VI hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadsbyggandets kreditförsörjning med bifall till motionerna I: 449 och II: 566 samt med avslag å motionerna I: 467 och II: 581, förstnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anförts;

b) av herrar *Pålsson, Nils Theodor Larsson* och *Hansson*, vilka ansett, att utskottets yttrande i angivna del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under VI hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadsbyggandets kreditförsörjning med bifall till motionerna I: 449 och II: 566 samt med avslag å motionerna I: 467 och II: 581, förstnämnda

bägge motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anförts;

c) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under VI hemställa, att riksdagen måtte beträffande bostadsbyggandets kreditförsörjning med avslag å motionerna I: 499 och II: 566 samt I: 467 och II: 581, förstnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

6) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett, att utskottets yttrande rörande motionerna I: 445 och II: 562 bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under VII hemställa, att riksdagen måtte avslå i nämnda motioner framställt yrkande om utredning av frågan hur en tryggad bottenlånegivning borde ordnas för de bostadsprogram, som riksdagen fastställde;

7) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka beträffande övergång till kreditgarantisystem på bostadsområdet ansett, att utskottets yttrande i denna del bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under VIII hemställa, att riksdagen måtte beträffande övergång till kreditgarantisystem på bostadsområdet med bifall till motionerna I: 262 och II: 343 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

8) av herrar *Boman, Sundelin, Pålsson, Ragnar Bergh, Nils Theodor Larsson, Anders Johansson, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Ståhl, Widén, Nilsson* i Göingegården, *Cassel, Gustafsson* i Skellefteå och *Hansson*, vilka beträffande tillämpningen av bestämmelserna om bostadsbyggandet på landsbygden ansett, att utskottets yttrande i angivna del bort hava den ändrade lydelse, re-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

reservationen visade, samt att utskottet bort under IX hemställa, att riksdagen måtte beträffande tillämpningen av bestämmelserna om bostadsbyggandet på landsbygden i anledning av motionerna I: 353 och II: 478 samt med bifall till motionerna I: 449 och II: 566, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

9) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka beträffande tillämpning av upphandlingskungörelsens bestämmelser på allmännyttiga bostadsföretag ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under X hemställa, att riksdagen måtte beträffande tillämpning av upphandlingskungörelsens bestämmelser på allmännyttiga bostadsföretag med bifall till motionerna I: 261 och II: 344 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

10) beträffande ränte- och amorteringsvillkoren för tertiärlån till flerfamiljshus

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XI hemställa, att riksdagen måtte beträffande ränte- och amorteringsvillkoren för tertiärlån till flerfamiljshus i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 436, II: 555, I: 447 och II: 561, I: 460 och II: 578, I: 448 och II: 565, I: 459 och II: 580 ävensom med bifall till motionerna I: 457 och II: 583, sistnämnda elva motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

b) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XI

hemställa, att riksdagen måtte beträffande ränte- och amorteringsvillkoren för tertiärlån till flerfamiljshus i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 436, II: 555, I: 447 och II: 561, I: 460 och II: 578, I: 448 och II: 565, I: 457 och II: 583 ävensom med bifall till motionerna I: 459 och II: 580, sistnämnda elva motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

11) beträffande övre belåningsgränserna för tertiärlån

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XII hemställa, att riksdagen måtte beträffande övre belåningsgränserna för tertiärlån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 459 och II: 580 ävensom med bifall till motionerna I: 457 och II: 583, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

b) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XII hemställa, att riksdagen måtte beträffande övre belåningsgränserna för tertiärlån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 457 och II: 583 ävensom med bifall till motionerna I: 459 och II: 580, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

12) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka beträffande den för primär- och sekundärlån till flerfamiljshus »garanterade» räntan ansett, att utskottets yttrande i denna fråga bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XIII hemställa, att riksdagen måtte beträffande

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

den för primär- och sekundärlån till flerfamiljshus »garanterade» räntan i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 555, II: 582, I: 447 och II: 561, I: 448 och II: 565, I: 460 och II: 578 ävensom med bifall till motionerna I: 457 och II: 583, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

13) beträffande avveckling av det ortsdifferentierade tilläggslånet

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett, att utskottets yttrande i denna del bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XIV hemställa, att riksdagen måtte beträffande avveckling av det ortsdifferentierade tilläggslånet i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 457 och II: 583 ävensom med avslag å motionerna I: 449 och II: 566, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

b) av herrar *Pålsson, Nils Theodor Larsson* och *Hansson*, vilka ansett, att utskottets yttrande i angivna del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XIV hemställa, att riksdagen måtte beträffande avveckling av det ortsdifferentierade tilläggslånet i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 449 och II: 566 ävensom med avslag å motionerna I: 457 och II: 583, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

14) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XV hemställa, att riksdagen måtte bifalla i motionerna I: 459 och II: 580 framställt yrkande att tilläggslånet och ränteeftergiften skulle ersättas med ett löpande schablonbidrag;

15) beträffande räntevillkoren för egnahemsån

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XVI hemställa, att riksdagen måtte beträffande räntevillkoren för egnahemsån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 457 och II: 583 ävensom med avslag å motionerna II: 555, I: 447 och II: 561, I: 459 och II: 580 samt I: 460 och II: 578, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

b) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XVI hemställa, att riksdagen måtte beträffande räntevillkoren för egnahemsån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 459 och II: 580 ävensom med avslag å motionerna II: 555, I: 447 och II: 561, I: 457 och II: 583 samt I: 460 och II: 578, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

16) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XVII hemställa, att riksdagen måtte bifalla i motionerna I: 457 och II: 583 framställt yrkande om sänkning av den räntefria stående delen av egnahemsån;

17) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XVIII hemställa, att riksdagen måtte bifalla i motionerna I: 459 och II: 580 framställt yrkande om inkomstprövning

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

av den räntefria stående delen av egna-hemslån;

18) av herrar *Boman, Sundelin, Ragnar Bergh, Anders Johansson, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Ståhl, Widén, Nilsson* i Göingegården, *Cassel* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XX hemställa, att riksdagen måtte bifalla i motionerna I: 457 och II: 583 framställt förslag beträffande återbetalning av räntefri stående del av egnahemslån;

19) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka beträffande den för bottenlån till småhus »garanterade» räntan ansett, att utskottets yttrande i denna del bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XXII hemställa, att riksdagen måtte beträffande den för bottenlån till småhus »garanterade» räntan i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 457 och II: 583 ävensom med avslag å motionerna II: 555, I: 447 och II: 561, I: 448 och II: 565 samt I: 460 och II: 578, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

20) av herrar *Pålsson, Nils Theodor Larsson* och *Hansson*, vilka beträffande ränteeftergift till privat finansierade bostadsbyggnadsföretag ansett, att utskottets yttrande i berörda del bort hava den ändrade lydelse reservationen visade, samt att utskottet bort under XXIII hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 449 och II: 566, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag beträffande ränteeftergift till privatfinansierade bostadsbyggnadsföretag;

21) av herrar *Boman, Sundelin, Ragnar Bergh, Anders Johansson, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Ståhl, Widén, Nilsson* i Göingegården, *Cassel* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande villkoren för familjebostadsbidrag till

hushåll med två eller flera barn ansett, att utskottets yttrande i angivna del bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XXV hemställa, att riksdagen måtte beträffande villkoren för familjebostadsbidrag till hushåll med två eller flera barn i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 457 och II: 583 ävensom med avslag å motionerna I: 459 och II: 580 samt I: 142 och II: 180, förstnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

22) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande slopande av familjebostadsbidrag för barn över 16 år ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XXVII hemställa, att riksdagen måtte beträffande slopande av familjebostadsbidrag för barn över 16 år i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 446 och II: 564 samt I: 459 och II: 580, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört;

23) av herrar *Gustaf Karlsson, Gillström, Näsström, Ragnar Bergh, Rikard Svensson, Mossberger, Söderberg, Skoglund* i Doverstorp, *Åkerström, Thapper, Svensson* i Alingsås, *Cassel, Almgren* och *Hansson*, vilka beträffande lån och bidrag till uppförande av studentbostäder ansett, att utskottets yttrande i denna del bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XXVIII hemställa, att riksdagen måtte beträffande lån och bidrag till studentbostäder med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 454 och II: 567, I: 458 och II: 584 samt I: 430 godkänna vad reservanterna anfört;

24) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka under

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

förutsättning av bifall till den med 14 betecknade reservationen ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XXXI hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 459 och II: 580 ävensom med avslag å motionerna I: 460 och II: 578, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Kapitalmedelsförkluster och räntecfergifter å vissa bostadsbyggnadslån för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 96 000 000 kronor;

25) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka under förutsättning av bifall till den med 1 c betecknade reservationen ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XXXVI hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 459 och II: 580, såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1957/58 preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 780 000 000 kronor;

26) beträffande anslaget till Lånefonden för bostadsbyggande

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka under förutsättning av bifall till den med 11 a betecknade reservationen ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XXXVII hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 457 och II: 583 ävensom med avslag å motionerna I: 459 och II: 580, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Lånefonden för bostadsbyggande för budgetåret 1957/58 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 550 000 000 kronor;

b) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka under förutsättning av bifall till den med 14 betecknade reservationen ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XXXVII hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 459 och II: 580 ävensom med avslag å motionerna I: 457 och II: 583, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Lånefonden för bostadsbyggande för budgetåret 1957/58 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 725 000 000 kronor;

27) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka under förutsättning av bifall till den med 25 betecknade reservationen ansett, att utskottet bort under XXXIX hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 459 och II: 580, såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1957/58 preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 75 000 000 kronor;

28) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka under förutsättning av bifall till den med 26 b betecknade reservationen ansett, att utskottet bort under XXXX hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 459 och II: 580, såvitt nu vore i fråga, till Räntefria lån till bostadsbyggande för budgetåret 1957/58 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 100 000 000 kronor.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! I årets bostadsproposition har lämnats en redogörelse för bostadsförsörjningens nuvarande läge och dess utsikter. Man har å ena sidan tyd-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ligen känt ett behov att framhålla, att regeringens bostadspolitik har varit framgångsrik — det säges, att den lämnat mycket betydelsefulla resultat och rent av varit imponerande. Ett sådant uttalande får rimligtvis ses mot bakgrunden av att de tidigare uttalanden, som gjorts om tidpunkten för bostadsbristens upphävande, inte har visat sig vara realistiska. Men å andra sidan säger man också, såvitt jag förstår med full rätt, att bostadsbristens upphävande är en fråga på lång sikt. Och man gör också det mycket erkännansvärda uttalandet, att det inte går att på en gång öka efterfrågan och snabbt avveckla bristen.

Rent allmänt kan väl sägas, att bostadspropositionen i år på vissa punkter i betydande utsträckning har närmat sig den uppfattning, som kom till uttryck inom bostadspolitiska utredningen. Man har dock inte fullt ut följt denna utrednings intentioner. Men om vi erinrar oss den mycket livliga diskussion, som uppstod med anledning av bostadspolitiska utredningens betänkande, kan vi också förstå, att man har känt ett särskilt starkt behov att manövrera det hela på det sättet, att man håller ihop åtminstone det egna partiet och helst även koalitionsbroderns parti. Att det inte helt lyckats, därom vittnar det stora antal motioner både från socialdemokratiskt håll och bondeförbundshåll, men i huvudsak kan väl sägas att majoriteten är tryggad.

Man har alltså i år närmat de olika ståndpunkterna till varandra. Men på en, såvitt jag förstår, vital punkt råder fortfarande oenighet, och detta hänger samman med att man enligt min mening inom bostadspolitiken mer fäster sig vid dess snårskog av detaljer och mindre ägnar uppmärksamhet åt de allmänna ekonomiska förutsättningarna över huvud för att bostadsförsörjningen skall lyckas.

Denna uppmärksamhet bör, såvitt jag förstår, riktas framför allt på kapitalförsörjningsfrågan. Det kan ju låta som en truism, men det är inte desto mindre ett grundläggande faktum i detta sammanhang, att det inte kan byggas flera bo-

städer än det har sparats pengar till och att det inte ens kan byggas så mycket, därför att samma förutsättning också gäller beträffande andra byggen — sjukhus, skolhus, fabriker, verkstäder o. s. v., och även beträffande kapitalinvesteringar över huvud taget, för vägar m. m. I fall man i det hela går utanför ramen för sparvolymen, åstadkommer man allenast att penningvärdet ytterligare försämras.

Man kan ju plönhushålla på kreditmarknaden och prioritera byggnadskrediterna, och det har man också gjort, men skall man samtidigt hålla de totala investeringarna inom den ram som sparandet anger, så förutsätter en sådan dirigering en motsvarande inskränkning då det gäller andra investeringar. Här kommer, som jag redan sagt, behovet av sjukhus, skolor, vägar o. s. v. in i bilden, och som en väsentlig faktor tillkommer också att man får beakta vanskligheten av att begränsa investeringarna i näringslivet som vi allesammans lever på. Bostadsbyggande kräver i och för sig en så pass stor andel av det samlade sparkapitalet, att bostadsinvesteringarna inte kan ses utan sammanhang med vårt totala investeringsbehov.

Denna nödvändighet att hålla sig inom den ram som sparandet anger undgår man inte genom att staten själv ställer krediter till förfogande. I fall staten går ut på lånemarknaden för att skaffa pengar, som sedan skall lånas ut, så har staten att trängas om det utrymme som finns på kapitalmarknaden. Vill man klara kapitalförsörjningen genom att, som det heter, totalbalansera budgeten, d. v. s. åstadkomma ett tvångssparande över skatten, så blir det — det har erfarenheten visat — snart nog en effekt på lönesidan plus frestelser till nya statsutgifter. Den erfarenheten bör visa, tycker jag, att man med skattehöjningar och totalbalanseringar icke åstadkommer ett varaktigt sparande.

Vi måste, såvitt jag förstår, komma över till ett läge, där folk frivilligt sparar, där folk frivilligt minskar sin konsumtion och frivilligt avsätter medel för ändamål som man anser vara eftersträvsvärda. Men en förutsättning för att

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

detta skall lyckas är ju att man har en viss trygghet för vad som är en krona i dag är en krona också i morgon. Jag tror dessutom att det är en sak till som ford-
ras, nämligen att göra människor pris-
medvetna över hela fältet, så att de som
verkligen kan det, också får betala för
vad de erhåller och man alltså inte ge-
nom allsköns manövrer döljer den verk-
liga prisnivån.

Det är över huvud taget nödvändigt att
öka sparandet, i fall vi skall klara bo-
stadsförsörjningen. Men här kommer,
såvitt jag kan förstå, den mycket berät-
tigade frågan: Vem kan över huvud taget
påstå, att den nuvarande ekonomiska
politiken främjar ett sådant sparande?

Vad jag nu har sagt är avsett att vara
ett par spridda reflexioner, som ger en
antydning om att bostadsförsörjningens
problem är en del av den allmänna eko-
nomiska politikens problematik. Jag
skall be att få anföra ett par exempel till.

Varje riksdag har på senare år fast-
ställt någonting som vi kallar för preli-
minära låneramar. Bostadsstyrelsen har
varje år fått ett belopp anvisat, och in-
om det beloppet har den fått bevilja pre-
liminära bostadslån. När riksdagen fast-
ställer dessa låneramar, innebär detta
ju i realiteten att riksdagen ger rege-
ringen en finansfullmakt, att riksdagen
ställer ut en växel som skall lösas in,
när de där preliminära lånen ett följande
år skall bytas ut mot definitiva. Men
då kan man fråga: Vilka ekonomiska
överbäganden görs inom regeringen, in-
nan den föreslår dessa preliminära låne-
ramar? Vilka prognoser har gjorts i frå-
ga om kapitalmarknadens resurser och
bostadsbyggandets skäligen andel av des-
sa kapitalresurser?

På finansiellt sakkunnigt håll har man
de sista åren iakttagit en växande svår-
ighet att placera om bankernas bygg-
nadskreditiv i långfristiga lån med allt
vad det innebär av ökade kostnader för
dem som bygger. Vad vet man inom so-
cialdepartementet om möjligheterna ute
på lånemarknaden att placera de under-
liggande krediterna, när en del av dessa
byggnadskreditiv skall förvandlas i
långfristiga lån på den privata markna-

den? I fall man inte sparar tillräckligt,
så att det finns tillräckligt utrymme på
kapitalmarknaden, famlar vi mer eller
mindre i blindo, när vi fastställer låne-
ramarna. Den metod vi använder förut-
sätter ju egentligen att vi utan vidare
presumerar att det finns tillräckligt med
kapital för att klara de underliggande
krediterna.

Jag skulle tro att vårt förslag om ett
kreditgarantisystem har sitt förnämsta
värde inte i att det skulle minska eller i
varje fall förhindra en ökning av den
härskara människor som sysslar med
dessa ting, utan i att vi skulle vinna en
naturligare och närmare anknytning till
kreditmarknadens resurser.

Alla är vi överens om att vi bör öka
bostadsbyggandet så mycket som möjligt.
Men såsom jag nyss sagt är lånebehovet
när det gäller bostadsbyggandet så stort,
att man inte kan betrakta den sektorn
skild från kapitalmarknaden i övrigt.

Jag skall be att få lämna ett annat
exempel på hur bostadspolitiken är be-
roende av den allmänna ekonomiska po-
litik som regeringen för.

Även i år finner man i propositionen
ett fortsatt favoriserande av vissa före-
tagsformer. I arbetarrörelsens efterkrigs-
program heter det, att man bör överföra
bostadsbebyggelsen i städer och tätorter
i samhällelig ägo, och favoriseringen av
de s. k. allmännyttiga bostadsföretagen
måste ju ses mot bakgrunden av det pro-
grammet. Här hade bostadspolitiska ut-
redningen föreslagit en liten jämkning,
men regeringen har inte velat ta det ste-
get, utan i stället möter man i år i pro-
positionen ett av utskottet sedermera till-
styrkt uttalande, som i realiteten innebär
en skärpning, när det gäller denna favo-
risering.

För att det skall bli begripligt vad jag
menar vill jag först säga, att det i pro-
positionen föreslås — såvitt jag förstår
med goda skäl — att de kvoter, som
kommunerna får sig tilldelade, inte som
tidigare skall räknas i antal lägenheter,
utan i en viss summa tertiärlån. Det and-
ra jag bör förutskicka är, att om en en-
skild företagare bygger, blir anspråken
på tertiärlån mindre än om ett allmän-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

nyttigt eller kommunalt företag bygger. Som en konsekvens av denna omläggning skulle det alltså bli ett intresse för kommunerna att dryga ut tertiärlänen genom att låta så mycket som möjligt byggas i enskild regi. På det sättet bleve det fler bostäder. Men det skall kommunerna inte få full frihet att göra. På s. 141 i propositionen står nämligen följande uttalande: »I fråga om det statsbelånade bostadsbyggandet förutsätter jag, att fr. o. m. den 1 juli 1957 för såväl flerfamiljshus som småhus enbart den fastställda medelsramen skall bli avgörande för byggandets storlek. De hittills för ett halvår i sänder uppställda lägenhetskvoterna för flerfamiljshus bör alltså slopas.» Och så kommer det: »I så fall kan emellertid risk föreligga, att enskilda bostadsföretag, till vilka statslån beviljas med mindre belopp än till allmännyttiga och kooperativa bostadsföretag, kommer att favoriseras i syfte att öka det bostadsbyggande, som kan finansieras inom den fastställda medelsramen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda sådana bestämmelser angående dispositionen av medelsramen, som i anledning härav kan visa sig erforderliga.»

Ser man problemet ifrån bostadsbyggandets synpunkt, bör man väl ändå vara angelägen att locka så mycket kapital som möjlig till bostadsbyggandet. Att nu hus skall byggas av s. k. allmännyttiga företag är väl ändå icke ett självändamål. Om en bostadslös söker bostad, är det honom ganska likgiltigt, huruvida huset ägs av ett sådant företag eller av en enskild. Lägenheterna är ungefär likadana, och detsamma är fallet med hyrorna. Att man uppmuntrar allmännyttiga bostadsföretag kan alltså inte förklaras ur bostadsförsörjningens synpunkt, men väl ur efterkrigsprogrammets.

Jag har med dessa exempel velat visa att bostadspolitiken har ett nödvändigt sammanhang med den ekonomiska politiken över huvud taget, och jag håller före att det sätt, varpå denna ekonomiska politik drives, icke är till gagn för bostadsbyggandets utveckling här i landet. Det är mot bakgrunden härav som de reservationer avgivits, som jag och

mina meningsfränder knutit till detta utskottsutlåtande. Utöver den motivering som jag redan anfört för bifall till dessa reservationer, skall jag bara på några punkter komma med ett par specialmotiveringar.

Man är, såsom jag sade i början av mitt anförande, numera enig om några väsentliga ting. Man vill komma över till en mera verklighetsbetonad fixering av boendekostnaderna, man vill öka bostadsproduktionen genom att pressa ned kostnaderna och öka sparandet, och man vill avveckla de generella subventionerna och koncentrera samhällets stöd till att avse de verkligt behövande. Om sparandets andel och sparandets utsikter i detta sammanhang har jag redan talat.

När det gäller avvecklingen av de generella subventionerna vill vi i bostadsförsörjningens eget intresse gå något snabbare fram än socialministern. Det gäller både vissa kapitalsubventioner och räntesubventionerna. För att få fram ett nysparande för bostadsändamål vill vi liksom bostadspolitiska utredningen något sänka tertiärlänegränserna för de s. k. allmännyttiga bostadsföretagen.

Vi vill i fråga om kvotfördelningen inte diskriminera vissa företag. Vi vill vidare i fråga om de äldre fastigheterna se till, att ett tillfredsställande fastighetsunderhåll och en tillräcklig amortering blir möjliga. Med hänsyn till att de s. k. allmännyttiga byggnadsföretagen i väsentlig utsträckning rör sig med statmedel, vill vi att upphandlingskungörelsens bestämmelser skall vara tillämpliga. Vi vill att familjebostadsbidrag skall kunna utgå till dem, som fyller villkoren i övrigt, oavsett när de fastigheter i vilka de bor uppförts. I konsekvens med dessa önskemål har vi också yrkanden beträffande medelsanvisningen.

Med detta, herr talman, tror jag att jag i huvudsak har redovisat bakgrunden till och innehållet i våra reservationer. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna nr 1 a, 2 a, 3 a, 5 a, 6, 7, 8, 9, 10 a, 11 a, 12 med den ändring jag strax skall nämna, 13 a, 15 a, 16, 18, 19, 21 och 26 a.

I fråga om reservationen nr 12 vill

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

jag anmäla, att där har uppkommit ett förargligt skrivfel: där står året 1958 i stället för 1951. Att det skall vara 1951 styrkes av att klämman på denna punkt utgör ett bifall till motionen nr 457 i första kammaren, där året 1951 står angivet. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall även till reservation nr 12 med den ändringen, att år 1958 där utbytes mot år 1951.

Herr JACOBSSON (fp):

Herr talman! Eftersom jag i vederbörande utskottsavdelning deltagit i behandlingen av detta ärende, må det kanske tillåtas mig att anföra några synpunkter, ehuru mitt namn inte återfinnes under utskottsutlåtandet.

I utskottets utlåtande redovisas inledningsvis de allmänna grunder för bostadspolitiken, som tillämpats sedan 1930-talets början, och den utveckling som försiggått på detta område under denna tid.

Det konstateras, att den förbättring av bostadsförhållandena, som ägt rum under efterkrigstiden, väl svarar mot de förhoppningar om höjning av bostadsstandarden, som på olika håll hystes vid krigets slut. Emellertid framhålles det också, att hur betydande de uppnådda resultaten än är, kommer man vid en realistisk bedömning av det aktuella läget fram till att, som det heter, ännu kvarstående brister i vår bostadsförsörjning är stora och behovet av ytterligare förbättringar betydande.

Detta är departementschefens bedömning av situationen. Departementschefen kommer fortsättningsvis till den enligt mitt tycke rätt självklara slutsatsen, att för att bostadsbristen snabbt skall kunna avvecklas »balans måste uppnås mellan tillgång och efterfrågan på bostäder», och han fortsätter: »Hur man skall åstadkomma en större bostadsproduktion blir då under alla förhållanden en central fråga.» Det är omkring detta centrala spörsmål — frågan om bostadsbyggandets omfattning — som bostadsdiskussionen i huvudsak rört sig under de senare åren. Uppenbarligen är detta

alltjämt huvudfrågan i detta resonemang.

När det gäller att söka åstadkomma balans mellan tillgång och efterfrågan på bostäder anför departementschefen vidare: »Man måste göra ett val mellan att å ena sidan något hålla igen bostadsefterfrågans ökning för att snabbt bli kvitt bostadsbristen, och att å andra sidan för ganska lång tid framöver ha kvar bristen med alla de svåra olägenheter som detta skulle föra med sig.»

Det vore en överdrift att påstå, att detta något orakelmässiga tal ger några mera bestämda anvisningar om det framtida bostadsbyggandets omfattning.

Otvivelaktigt kan samhället forma sin bostadspolitik så, att bostadsefterfrågan minskas. En avveckling av subventioner och ränteeftergifter måste ofelbart leda till höjda hyror och högre bostadskostnader och även minskad efterfrågan på bostäder bland de grupper, som på grund av sina ekonomiska förhållanden är särskilt känsliga i detta avseende, därest ej samtidigt speciella åtgärder sättes in för att skydda de ekonomiskt svaga gruppernas möjligheter att skaffa sig en fullvärdig bostad. Man kan sålunda minska efterfrågan på bostäder i de lägre inkomstskikten, men därmed har man ju ingalunda blivit kvitt bostadsbristen. Denna kvarstår alltjämt och blir i stället mer och mer påträngande inom de grupper, där besvärigheterna är mest påtagliga.

Detta är också det problem, som den s. k. bostadspolitiska utredningen sysslat med, och där kommer man också fram till den slutsatsen, att frågan om att skapa förutsättningar för ett ökat bostadsbyggande är den centrala frågan i den bostadspolitiska debatten. Utredningen rekommenderar olika vägar för att nå resultat i detta avseende, åtgärder av ekonomisk-politisk natur, rationaliseringsåtgärder i syfte att förbilliga bostadsbyggandet ävensom, och inte minst, att genom att stimulera ett ökat sparande inom bostadsförsörjningens sektor av samhällslivet underlätta bostadsbyggandets kapitalförsörjning.

Vad som från skilda håll i första hand rekommenderas är sålunda inte åtgärder,

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

som syftar till att pressa tillbaka efterfrågan, utan åtgärder som måste leda till ökade möjligheter att tillgodose efterfrågan genom en ökad produktion av bostäder.

Det är denna linje, en successiv ökning av bostadsbyggandet, som den meningsriktning jag företräder hävdar och alltså energiskt hävdar. Det är därför som vi också i den reservation, betecknad nr 1 c, som vi fogat till utskottsutlåtandet, gör gällande att man i den bostadspolitiska planeringen från det allmännas sida bör gå in för en viss målsättning och att denna för de närmaste framföriggande fyra budgetåren bör uppgå till omkring 260 000 lägenheter. Detta är givetvis ej något heligt eller absolut orubbligt tal, men ett bostadsbyggande av denna storlek skulle innebära, att man i alla fall kunde i någon mån hämta upp den eftersläpning, som råder, och lätta trycket för de 10 000-tals bostadslösa unga människor, för vilka möjligheten att skaffa sig ett eget hem och en egen bostad ter sig alltmer avlägsen.

Detta måste självfallet innebära, som vi uttryckt det i reservationen, »att en sådan andel för bostadsbyggandets räkning i den möjliga ökningen av investeringarna måste eftersträvas, att detta program kan uppfyllas och att Kungl. Maj:t vid sin avvägning av det allmännas åtaganden på olika områden skall utgå härifrån».

När det gäller frågan om förutsättningarna att öka bostadsbyggandets omfattning göres ofta den invändningen, att detta inte endast är en direkt ekonomisk fråga utan även en fråga om tillgång på arbetskraft och material. Självfallet är detta betydelsefulla faktorer, men jag vill understryka vad bostadsstyrelsen i det sammanhanget framhållit, nämligen att den erforderliga ökningen av bostadsbyggandet torde kunna nås med ett tillskott av arbetskraft som i förhållande till arbetsmarknaden i dess helhet kan betraktas som skäligen ringa. Styrelsen framhåller även att, med tillfälliga undantag, torde ej heller materialförsörjningen medföra några problem.

Avgörande är sålunda, enligt bostads-

styrelsens mening, anspråken på finansiella resurser och att åstadkommandet av förutsättningar för ökning av bostadsproduktionen måste vara en uppgift för den ekonomiska politiken.

Landsorganisationen understryker i sitt yttrande över bostadspolitiska utredningens betänkande, att det ur såväl bostads- som arbetsmarknadspolitiska synpunkter är nödvändigt att bostadsbristen nu bekämpas effektivare än hittills, och att ett bostadsmässigt underlag för en rörligare arbetsmarknad skapas snarast möjligt.

När det gäller bostadspolitikens finansiering finner vi det i hög grad angeläget att, i den mån det kan vara möjligt, söka få fram kapital på annat sätt än genom den statliga kapitalbudgeten. Departementschefens förslag om viss räntegaranti, ehuru på en högre nivå än vad som skall gälla för statsbelånade hus, till bostadshus som uppföres helt utan statliga lån finner vi värt beaktande. Vi ifrågasätter dock, huruvida det inte samtidigt vore anledning överväga att även mindre statliga tertiärlån skulle kunna utlämnas till sådana bostadsföretag, som bygges enligt dessa riktlinjer. I varje fall borde en sådan utväg försöksvis kunna prövas.

Beträffande frågan om en successiv avveckling av bostadsstödet i form av subventioner och ränteeftergifter delar vi på väsentliga punkter departementschefens uppfattning, ehuru vi på vissa avsnitt reservationsvis anfört avvikande meningar. Vi anser exempelvis, att en mera stabil nivå för ränteutgifterna till nya hus kan ernås genom ett per kvadratmeter fixerat löpande bidrag, utgående under tider med så hög räntenivå, att eljest allvarliga störningar skulle uppstå. Departementschefens förslag om övergång till obunden ränta för tertiärlån kan vi biträda, men vi anser att denna övergång bör ske den 1 juli 1957 i stället för, som i propositionen föreslås, från och med den 1 januari 1958 samt att räntan på tertiärlån, som utbetalas efter den 1 juli 1957, fastställs till 4 procent.

Vi återkommer även med vårt tidigare

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

förslag att ersätta tilläggslånet och ränteftergifterna för flerfamiljshus med ett löpande schablonbidrag. Vi hyser den uppfattningen, att när det beträffande enfamiljshus visat sig möjligt att utbetala ränteftergifter i form av schablonbidrag per fastighet, oberoende av storlek och byggnadskostnad, bör det beträffande flerfamiljshusen vara möjligt övergå till schablonbidrag per kvadratmeter lägenhetsyta. Beträffande egnahemslånen föreslår vi, att samma villkor och tidsbestämning skall gälla som för ertärlån.

När det gäller egnahemslånen föreslår vi också, att den räntefria stående delen inkomstprövas för låneansökningar, som erhåller preliminärt beslut efter den 1 oktober 1957, enligt de riktlinjer som uppdragits i motionerna 459 i första kammaren och 580 i andra kammaren.

Vi har också ansett oss böra biträda det motionsvis framförda yrkandet om att den räntefria stående delen av egnahemsloan inte skall behöva återbetalas annat än under vissa speciella, närmare angivna förutsättningar.

Vi vidhåller även vår tidigare ståndpunkt beträffande villkoren för familjebostadsbidrag till hushåll med två eller flera barn, att bidrag skall kunna utgå till alla ur standardsynpunkt godtagbara lägenheter, oavsett produktionsåret.

Beträffande bostadsbebyggelsens lokalisering på landsbygden göres tid efter annan erinringar mot det sätt varpå gällande bestämmelser angående tomtavstyckning, byggnadsplanering och långivning handhaves. Vi finner det därför påkallat, att riksdagen på denna punkt gör ett uttalande om vikten av att dessa bestämmelser i fråga om den praktiska tillämpningen bringas i överensstämmelse med det uttalande som i förevarande hänseende gjordes av 1953 års riksdag.

Avslutningsvis vill jag upprepa vad jag erinrade om i början av detta anförande, nämligen departementschefens konstaterande, att den förbättring av bostadsförhållandena, som ägt rum under efterkrigstiden, väl svarar mot de för-

hoppningar om höjning av bostadsstandarden som på olika håll hystes vid krigets slut.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten vid formuleringen. Jag tror också att man allmänt är tillfredsställd med den standard vi kommit upp till — man kanske kan ifrågasätta om den inte i vissa avseenden rent av ligger i överkant. När man konstaterar detta och sedan, inte utan självbelåtenhet, drar den slutsatsen, att den förda bostadspolitiken varit lyckosam, är jag ändå inte alldeles övertygad om att det inte kan finnas de som har lust att göra en del invändningar. När vi diskuterar bostadspolitik är det inte endast en fråga om standard. Det är också, och i första hand, en fråga om tillgång på bostäder för de bostadslösa och för den ungdom som om några år i växande årskullar kommer in i produktionslivet och de giftasvuxna åldrarna.

Må det vara tillåtet att erinra om ett politiskt program som lanserades under mitten av 1940-talet som ett rättesnöre för den fortsatta politiska utvecklingen i detta land och vari det bl. a. gjordes den utfästelsen, att bostadsbristen snabbt skulle avvecklas. Jag betraktar det som en lindrig överdrift att påstå, att bostadspolitiken varit helt lyckosam i så måtto, att detta program kunnat förverkligas i den utsträckning som man uppenbarligen en gång tänkte sig. Jag håller för sannolikt att de som i dag står och trampar vatten i de växande bostadskoerna är av ungefär samma uppfattning. Detta hindrar inte att man, om man söker värdera vad som hänt på det bostadspolitiska fältet i vårt land under de senaste tio åren, bör kunna medge att det på detta område skett betydande ting.

Det förslag, som departementschefen här framlagt och som utskottet i stort sett ansluter sig till, skiljer sig på väsentliga punkter från de linjer som man tidigare följt. Vi kan i stort sett ansluta oss till de organisatoriska riktlinjer för bostadsbyggandets framtida utformning som anges i propositionen, även om vi, som jag tidigare antytt, anmäler avvikande meningar i en rad detaljfrågor.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Det väsentliga synes dock vara att strävandena inriktas på att om möjligt ge bostadsbyggandet en vidare ram, att alla möjligheter till rationalisering och förbilligande tillvaratages, att sparandet för bostadsändamål stimuleras och att möjligheterna att utnyttja enskilt kapital för bostadsbyggandets finansiering tillvaratages.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de reservationer som under denna punkt avgivits av herr Boman m. fl., alltså reservation 1 c under punkt II, reservation 2 c under punkt III, reservation 4 under punkt V, reservation 5 c under punkt VI, reservation 8 under punkt IX, reservation 10 b under punkt XI, reservation 11 b under punkt XII, reservation 14 under punkt XV, reservation 15 b under punkt XVI, reservation 17 under punkt XVIII, reservation 18 under punkt XX och reservation 21 under punkt XXV.

För övrigt ber jag att beträffande punkt XXV få påpeka, att där har insmugit sig ett fel i reservationens kläm. Där står: »beträffande villkoren för familjebostadsbidrag till hushåll med två eller flera barn i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 457 och II: 583 ävensom med avslag å motionerna I: 459 och II: 580 samt I: 142 och II: 180, förstnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t» etc. Formuleringen skall, såsom framgår av sammanhanget, i stället vara följande: »beträffande villkoren för familjebostadsbidrag till hushåll med två eller flera barn i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 457 och II: 583, I: 459 och II: 580 ävensom med avslag å motionerna I: 142 och II: 180, förstnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse» etc.

Jag ber alltså att få anmäla denna rättelse.

Vidare ber jag att få yrka bifall till följande reservationer: nr 22 under punkt XXVII, nr 24 under punkt XXXI, nr 25 under punkt XXXVI, nr 26 b under punkt XXXVII, nr 27 under punkt XXXIX och nr 28 under punkt XXXX.

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (bf):

Herr talman! I årets bostadsproposition har Kungl. Maj:t framlagt förslag till ändrade riktlinjer för bostadspolitiken. Grundval för dessa nya riktlinjer har varit bostadspolitiska utredningens betänkande.

Det framlagda förslaget innebär framför allt att de generella subventionerna till bostadsbyggandet ytterligare minskas, medan samtidigt de behovsprövade bostadsrabatterna till barnfamiljerna ökas, och detta gäller då främst familjebostadsbidragen.

Inom bondeförbundet delar vi den uppfattningen, att en sådan omläggning av bostadspolitiken nu bör ske. Bakgrund och motiv till denna uppfattning är självklart den samhällsekonomiska situationen med det oavlåtliga inflationstrycket, riktat mot penningvärdet, som det mest karakteristiska inslaget i bilden.

Vid sökandet efter lämpliga motåtgärder och botemedel har statsmakternas uppmärksamhet hittills varit riktad främst mot investeringssektorn. Numera torde man väl ganska allmänt vara överens om att i fortsättningen omläggning av den ekonomiska politiken måste ske i den riktningen, att åtgärder att begränsa konsumtionen, både den enskilda och offentliga, måste till.

I den situationen kan det knappast vara försvarligt att genom oförändrade generella subventioner till bostadsbyggandet på denna indirekta väg möjliggöra annan enskild konsumtion än bostadsbyggandet. Genom subventioneringen av bostadskostnaderna blir det möjligt för den enskilde medborgaren att använda sin inkomst i högre grad till annan förbrukning. Alla har vi väl klart för oss att det finns ett samband mellan bostadssubventionerna och den snabba tillväxten av personbilbeståndet i landet, en utveckling som inte varit gynnsam för landets ekonomi.

Med andra ord: tiden är inne för en förändring. Den enskilde medborgaren, förbrukaren, måste få vidkännas en större del än tidigare av sin verkliga bo-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

stadskostnad. I en tid, då vi kanske står inför ett tvång att genom ytterligare åtgärder nödgas kringskära och begränsa vår enskilda konsumtion, torde detta framstå såsom självklart.

När det gäller avvägningen emellan investeringar och konsumtion, kan det också starkt ifrågasättas, om det inte torde bli nödvändigt med en viss återhållsamhet även när det gäller bostadskonsumtionen. Så nödvändigt som det är att de rent produktivitetshöjande investeringarna beredes nödvändigt utrymme, bör knappast bostadsbyggandet i nuvarande läge ges prioritet ur investeringssynpunkt. Man måste väl nu anse nödvändigt att bostadspolitiken anpassas till övriga konjunkturpolitiska åtgärder.

I detta sammanhang förtjänar det att framhållas, att en mycket framträdande orsak till den stora bostadsefterfrågan vi haft och har givetvis är de stora befolkningsflyttningar, som ägt rum och allttjämt äger rum. Utvandringen från jordbruket och landsbygden till industrien och städerna har skapat en mycket stor del av den efterfrågan som finns på nya bostäder. Strävandena under senare år att lokalisera nya industrier till de områden i landet, där arbetskraftsreserver ännu finns, bör med all kraft understödjas. Bebyggelsekoncentrationen till storstäderna måste kraftigt begränsas. Storstadsbyggandet är ur samhällsekonomiska synpunkter alltför dyrbart och har många andra betänkliga aspekter inför en ovisst framtid. Låt oss i fortsättningen flytta arbetsplatserna ut till arbetskraftsreserverna. Det kommer att göra sitt till för att bostadsefterfrågan skall något kunna lätta sitt tryck. Hittills har huvuddelen av bostadsbyggandet varit förlagt till tätorterna. Dock måste man medge att under senare år egnahemsbyggandet och därmed bostadsbyggandet på landsbygden och i de mindre tätorterna främjats i större utsträckning än tidigare. En viss förmånsställning för egnahemsbyggandet anser vi från bondeförbundet måste upprätthållas även i fortsättningen.

Byggnadskostnaderna måste med alla

medel pressas nedåt. Alla orsaker till fördyring bör bekämpas. Experimentverksamheten för att främja effektivitet, rationalisering och förbilligande bör uppmuntras. Maximeringen av belåningsvärdena torde härvid ha varit ett steg i rätt riktning. Bostadssparande bör på olika sätt uppmuntras. Särskilt anser vi det nyttigt, om vägar kunde finnas för att intressera ungdomen för någon sådan form av sparande.

Beträffande räntesubventioneringen föreslås i propositionen att räntan på tertiärlån och egnahemslån skall höjas med i allmänhet 1 procent och den av staten garanterade räntan på primär- och sekundärlån med 0,5 procent. Med denna räntehöjning har ännu inte anpassning uppnåtts till det allmänna läget för bottenlåneräntan, men från vårt parti anser vi oss kunna acceptera, att tills vidare ett tillfälligt skydd får kvarstå med hänsyn till rådande höga ränteläge.

Emellertid önskar vi understryka att enligt vår uppfattning en generell subventionering av detta slag icke bör bibehållas vid ett mera normalt, lägre ränteläge. I detta sammanhang vill jag understryka, att vi ifrågasätter lämpligheten av att räntesubventionen skall utgå till byggnadsföretag, som finansieras utan hjälp av statliga lån. Vi förordar att sådana räntesubventioner inte skall utgå.

Beträffande bostadsbyggandet på landsbygden och tillämpningen av bestämmelserna härför, vill jag understryka att vi inte kunnat finna vad utskottet anfört tillfredsställande. Det är så, som herr Jacobsson nyss nämnde, att lantmätare och de som handlägger planering och lånegivning visat sig allttjämt ha mycket svårt att tänka sig möjligheten av att bostäder skulle vara önskvärda, behövliga och lämpliga även på rena landsbygden. Myndigheter, som har med denna fråga att skaffa, synes allttjämt vara trollebundna vid önsketänkandet att uteslutande vilja se landsbygdens husbyggen hopa sig utefter avloppssträngarna i tätorterna. Vi anser det vara angeläget att Kungl. Maj:t vidtar sådana åtgärder att bebyggelsen på landsbygden främjas, och vi har där-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

för också ställt oss bakom den reservation som förordar skrivelse till Kungl. Maj:t i denna sak.

Jag skall inte ytterligare förlänga debatten, herr talman. Jag har endast velat framhålla de punkter, där vi har måst måla oss ut ur enigheten inom utskottet, och jag ber att få överlåta åt utskottets talesman att, i den mån det är erforderligt, understryka vad det har rätt enighet om.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall under punkt II till reservation nr 1 b, under punkt III till reservation nr 2 b, under punkt IV till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslås i reservation 3 b, under punkt VI till reservation 5 b, under punkt IX till reservation nr 8, under punkt XIV till reservation nr 13 b och slutligen under punkt XXIII till reservation nr 20, samtliga dessa reservationer med herr Pålsson som första namn med undantag av reservation nr 8, där herr Boman är första namn.

Häri instämde herrar *Hermansson* (bf), *Werner* (bf) och *Ivar Johansson* (bf).

Herr NORLING (k):

Herr talman! I utskottets utlåtande över proposition nr 100 framhålles om den hittillsvarande bostadspolitiken, att dess initiativtagare, förre socialminister Möller, var den som utarbetade och framlade de riktlinjer som sedan har tillämpats. Ingen kan förneka att de riktlinjer, som då uppdrogs, syftade till att möjliggöra för folk med små inkomster att få en bättre bostad än tidigare. Detta blev möjligt tack vare statens ingripande med subventioner och lån till låg ränta. Att planen för avskaffandet av bostadsbristen sedan inte kunnat fullföljas, kan man inte lasta initiativtagaren för. Felet är regeringens och statsmakternas, och orsaken är att dessa använt investeringarna i bostadsbyggandet som en regulator för den s. k. ekonomiska balansen. Hade den utstakade planen på omkring 60 000 nya lägenheter per år

hållits, skulle bostadsbristen nu säkerligen ha varit ringa.

I stället har bostadsbristen, i synnerhet i de större städerna, ökat år från år. Av en redogörelse över byggnadsverksamheten i Göteborg år 1956 framgår att antalet under året inflyttningsfärdiga lägenheter minskat med inte mindre än 19,2 procent och sjunkit ned till samma nivå som år 1953. Samtidigt har bostadskön vuxit med allt fler bostadslösa. Bostadsbristen är, i synnerhet i de större städerna, ett mycket allvarligt socialt problem som kan medföra stora sociala skadeverkningar om några år, när den då giftasvuxna ungdomen kommer att kräva bostäder.

I våra motioner nr 461 i första kammaren och 579 i andra kammaren har vi därför föreslagit att riksdagen måtte hos regeringen hemställa om utarbetande av en plan på längre sikt för bostadsbyggandet. Härvid utgår vi från att under en tid av fem år 350 000—375 000 lägenheter skulle tillföras bostadsbeståndet. En planläggning av bostadsbyggandet på längre sikt har bland annat den fördelen att den ryckighet, som under en tid kännetecknat bostadsbyggandet och som förorsakat arbetslöshet bland byggnadsarbetarna, kunde undvikas.

För att snabbare råda bot på bostadsbristen skulle man enligt vad som förordas inom vissa kretsar bygga ett ökat antal mindre bostäder, så att det inom samma kostnadsram kunde färdigställas flera lägenheter. För en sådan linje varnar såväl HSB som Hyresgästernas riksförbund. En sådan inriktning av bostadsbyggandet ter sig naturligtvis bestickande för alla unga, som söker bostad innan familjen vuxit ut — men hur blir det sedan? De båda nämnda organisationerna varnar på det bestämdaste för en sådan lösning av bostadsproblemet, vilken skulle medföra en standardsänkning. Enligt en utredning som verkställdes i Göteborg utgjorde år 1956 en och tvårumslägenheterna tillsammans 65,7 procent av hela lägenhetsbeståndet, som uppgick till 141 716 lägenheter, medan trerumslägenheterna endast utgjorde 14,5 procent.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Den raseringspolitik när det gäller de nuvarande bostadspolitiska riktlinjerna, som utskottet nu godtagit och föreslår riksdagen att besluta, har de talare, som hittills deltagit i debatten, varit eniga om att understödja. På kommunistiskt håll kan vi inte ansluta oss till den enigheten. Vi anser nämligen att den linjen som nu föreslås, endast kommer att verka på det sättet, att de arbetare, som för närvarande hyr en dräglig bostad, i längden inte kommer att kunna behålla denna. Det principuttalande som görs under punkt III innebär i huvudsak detsamma som högern i årtal krävt, nämligen slopande av de statliga subventionerna till bostadsbyggandet. Vi kan, som jag nyss sade, inte acceptera en sådan princip, vilken nu helt har godtagits i det föreliggande utskottsförslaget, fast man, för att inte väcka för stark opposition bland hyresgästerna, förordar att genomförandet sker under en längre tidsperiod. Verkan blir dock till sist densamma. Jag kommer därför att yrka avslag på principuttalandet under punkt III.

Räntehöjningar, förkortning av amorteringstiden och återbetalning av tertiärlån ger som sammanlagt resultat en icke obetydlig höjning av hyror och boendekostnader. Själv säger socialministern i propositionen, att en höjning av räntan med 1 procent omedelbart ökar hyran med 10 procent. En utredning som företagits av Göteborgs stad visar, att de nu av utskottet tillstyrkta åtgärderna skulle för nybyggda hus innebära en hyreshöjning av 4 kronor 60 öre per kvadratmeter lägenhetsyta, vilket för en normal tvårumslägenhet skulle medföra en höjning av i det närmaste 300 kronor per år.

När det gäller bostadskostnaderna spelar räntan på investerat kapital en stor roll. En räntestegring av 1 procent innebär i längden en hyreshöjning av upp till 14 procent, och genom räntehöjningen i april 1955 fick hyresgästerna i privathus en sådan hyresstegring, medan i statsbelånade hus höjningen stannade vid 5 procent till följd av räntegarantien. Nu innefattar de nya riktlinjerna, att

även räntegarantien undan för undan skall avvecklas, vilket innebär att ytterligare ökade hyror är att vänta utöver den nu föreslagna räntehöjningen med 0,5 procent.

Redan tidigare i höstas fick bostadsbyggandet en räntehöjning av 0,25 procent. Jag vill nu fråga utskottets talesman: Innebär denna höjning av 0,25 procent att de redan tidigare verkställda 0,25 procenten inräknats i detta, eller kommer dessa 0,25 procent att verka utom de 0,5 procenten? I så fall blir det ju 0,75 procentens räntestegring som man inte får kompensera.

Förutom räntorna har materielkostnaderna en avgörande betydelse när det gäller byggnadskostnadernas del i hyresstegringarna. Enligt bostadsstyrelsens index, med 100 som utgångspunkt 1950, steg materielkostnaderna till november 1956 med inte mindre än 161 procent, medan lönernas andel i kostnadsstegringen endast utgjorde 83,6 procent. Byggnadsmaterielen, som prissättes och äges av de stora monopolföretagen, är således vad som till stor del bestämmer hyrorna. År 1947 tillsattes en statlig utredning som skulle utreda och framkomma med förslag till sänkta materielpriser. I år, tio år senare, nedlägger den sin verksamhet utan att något nämnvärt resultat kunnat redovisas. Då boendekostnaderna således till stor del regleras av priserna på materiel för bostäder, bör nya initiativ tagas för att bryta storfinansens monopolställning inom byggnadsmaterielindustrien.

Dels på grund av den allmänna kostnadsökningen och monopolens prissättning, dels på grund av den höjda räntan och andra statliga åtgärder steg hyreskostnaden från 1950 till 1952 med mellan 15 och 20 procent, 1955 steg den ytterligare med mellan 10 och 14 procent, och godkännes de nu föreslagna åtgärderna, kommer den att ytterligare öka med samma procenttal. Detta skulle innebära en sammanlagd hyreshöjning sedan 1950 med i genomsnitt 40 procent.

Med utgångspunkt från uttalanden 1946 om att hyreskostnaderna skulle ut-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

gå med 20 procent av genomsnittslönen för industriarbetare, kommer nu, enligt utredningens eget yttrande, vid en genomsnittslön av 11 000 kronor 22,5 procent av lönen att få tagas i bruk som hyreskostnad. En sådan familj skulle erhålla helt bostadsbidrag, då 6 000 kronor beskattningsbar inkomst motsvarar en nominell inkomst av 11 000 kronor. Däremot skulle en löntagare med 12 000 kronor om året, om han hyr en trerumslägenhet, få en hyreshöjning av mellan 300 och 400 kronor per år som ej blev kompenserad.

De nya reglerna och inkomstgränserna för bostadsbidrag kommer med nu föreslagna hyreshöjningar att avsevärt försämra möjligheterna att genom bostadsbidrag få kompensation för de stegrade hyrorna. Vi har i våra motioner ej behandlat inkomstgränserna för bostadsbidraget, eftersom vi yrkat avslag på de hyreshöjande åtgärderna.

Herr talman! Med hänvisning till motionernas motivering och vad jag nu anfört kommer jag under de punkter i utskottets förslag som beröres av motionerna att yrka bifall till motionerna, d. v. s. under punkt 2 bifall till motionen, under punkt 3 avslag på utskottets förslag, under punkterna 11, 13, 16, 22 och 24 bifall till motionerna.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Förra året då kammaren hade att ta ställning till Kungl. Maj:ts liksom till de många motionärernas förslag om främjande av bostadsförsörjningen präglades det utskottsutlåtande, som presenterades, av det förhållandet att alla de frågor, som vi tillsammans brukar kalla för bostadspolitik, var föremål för utredning. Kungl. Maj:ts direktiv för utredningen innehöll ju som den mest betydelsefulla punkten, att utredningen skulle komma med förslag om de generella subventionernas avveckling samt att de inkomstprövade familjebostadsbidragen skulle förstärkas. Utskottets utlåtande var därför, i överensstämmelse med god riksdagspraxis, mycket försiktigt hållet. I praktiskt taget alla kontroversiella frågor rekommenderades

uppskov med avgörandena; man ville avvakta det förslag, som skulle komma från utredningen och som efter Kungl. Maj:ts granskning i sinom tid skulle föreläggas riksdagen.

Det förslag som i år förelägges från Kungl. Maj:ts sida präglas, såsom tidigare har nämnts av övriga talare, av den omständigheten att utredningen i de väsentligaste avsnitten är slutförd. Departementschefen har på vissa punkter modifierat utredningens förslag och på en och annan punkt skärpt förslaget. Frageställningarna i år är ju rätt omfattande. Jag kanske kan nämna att i bara omkring ett 40-tal motioner har ställts 72 olika yrkanden i fråga om detaljer i förslaget, och dessa har självfallet utskottet måst ta ståndpunkt till i olika hänseenden. De 72 olika yrkandena av enskilda motionärer har ju behandlats ganska kallsinnigt från utskottets sida. Det är väl egentligen bara tre yrkanden som tillstyrks av utskottet.

Den som närmare försökt penetrera frågeställningarna i det nuvarande läget har kanske i likhet med mig funnit att de förslag som föreligger kan grupperas efter tre huvudlinjer. Kungl. Maj:ts förslag utgör en medellinje. Sedan har vi en grupp motionärer, som representerar den uppfattningen att de bostadsförsörjande åtgärderna i stort sett skall vara utformade som de nu är, alltså med bibehållande av de generella subventionerna i samma omfattning som nu. Slutligen har vi den tredje linjen, där motionärer hävdar att bostadsfrämjandet bäst gagnas av att de generella subventionerna slopas omedelbart och i ett sammanhang.

Innan jag går in på några detaljer i utskottsutlåtandet och de frågeställningar som föreligger, vill jag framhålla en för mig viktig sak; jag har kanske tillåtit mig att göra det tidigare. Jag kanske emellertid i detta sammanhang först får inskjuta den parentes, herr talman, att bostadsfrågan för vårt folk är synnerligen betydelsefull och att svenska folket är verkligen intresserat av denna fråga, i mycket högre grad än vad närvarofrekvensen i kammaren utvisar.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Vad jag nyss syftade på är att jag i statsutskottets tredje avdelning, när vi haft att behandla detta stora och för hela vårt folk så viktiga frågekomplex, funnit att det i väsentliga ting råder enighet, och det framgår ju också av utskottets utlåtande. Vi betraktar bostadsfrågan som en stor nationell fråga, vars lösning kräver en allmän kraftsamling. Även i fråga om de detaljer, där man från sina olika utgångspunkter inte kunnat enas, har man försökt att förstå varandra. Det vore enligt min mening till gagn för bostadspolitiken, om den allmänna debatten i bostadsfrågan kunde inriktas på det som enar i stället för att vi, som vi nu gör, mest sysslar med detaljer, som skiljer partierna åt i deras uppfattning om hur denna fråga bör lösas.

Jag nämnde att Kungl. Maj:ts förslag utgör en medellinje i de många förslag, till vilka kammaren nu har att ta ställning. Utom i en punkt, nr 28 i utskottets kläm — vilken som synes består av 46 punkter — har utskottet i allt väsentligt tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, antingen enhälligt, och oftast det, eller med stora majoriteter. Jag återkommer, herr talman, senare till punkten 28, där reservationen nr 23 innehåller en hemställan om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

För att nu Kungl. Maj:ts förslag utgör en medellinje, en samlande linje, när det gäller de bostadsfrämjande åtgärderna vid årets riksdag, vill jag oförbehållsamt ge mitt erkännande till förre socialministern Ericsson, som närmast är ansvarig för det förslag som föreligger till prövning. Han har på viktiga, omstridda punkter modifierat bostadsutredningens förslag, och denna modifiering har gjort att det gått att få en sådan allmän samling kring förslaget, med de avvikelser som är redovisade i reservationerna och som reservanternas talesmän här har angivit.

Jag har tidigare nämnt, att utskottet förra året var mycke försiktigt i sina uttalanden. Egentligen var det bara i ett avseende som utskottet avgav en programförklaring, nämligen det, att bo-

stadsbyggandet bör skyddas mot tillfälligt höga räntor. Utredningen har funnit att detta uttalande var riktigt, och även Kungl. Maj:t har ansett det vara en riktig och betydelsefull detalj i den bostadspolitik som skall utformas. Man kan nog säga att samma försiktighet från utskottets sida präglar årets uttalanden, både när Kungl. Maj:t och kanske framför allt när enskilda motionärer har önskat locka till stora ord och åthävor.

Reservanterna har som en viktig punkt framfört, att man skall förklara att man vill bygga mera. Målsättningen när det gäller bostadsbyggandets omfattning skall präglas av djärvhet, man skall ge ett program som skapar garantier för att de svårigheter, som ännu är förbundna med vår bostadsfråga, med andra ord bristen på bostäder, skall klaras upp inom en relativt kort tid. I det hänseendet har Kungl. Maj:t gett en viss programförklaring. Självfallet är man i kanslihuset försiktig även när det gäller formuleringar i detta hänseende — man har som synes kommit fram till en byggnadsvolym om inemot 60 000 lägenheter per år. Det är en verkligt bra sak att ha nått dithän, men det finns som sagt ännu brister, och de bör ju botas. Från Kungl. Maj:ts sida har rekommenderats att de planer för bostadsbyggandet, som nu göres upp, bör utgå från att man skall kunna få fram åtminstone samma antal lägenheter per år, som man nu har kommit upp till.

Folkpartiet presenterar i detta hänseende, såsom redan har nämnts av dess talesman, ett program som omfattar minst 260 000 lägenheter på fyra år. Därav skall 62 000 produceras nästa budgetår och 65 000 under vart och ett av de därpå följande åren. Men man brukar ju tala om att ingen får vara riktigt glad, och det gäller tydligen också folkpartiet — kommunisterna har nämligen sagt, att vi bör besluta en femårsplan och bygga 75 000 lägenheter per år.

Utskottet har som sagt varit mycket försiktigt i sin formulering när det gäller bostadsbyggandets omfattning. Jag ber att få citera vad utskottet anför på

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

s. 47 och 48 i utlåtandet: »Utskottet vill understryka angelägenheten av att alla möjligheter att öka bostadsbyggandet tillvaratages samt att såvitt möjligt förutsättningar skapas för en flerårsplanering av bostadsbyggandets omfattning.» Kungl. Maj:t har ju förordat, att detta skall ske genom bostadsstyrelsens och arbetsmarknadsstyrelsens försorg. Utskottet fortsätter: »Såsom framhållits i propositionen bör en sådan flerårsplanering tills vidare kunna ske med utgångspunkt från ett årligt bostadsbyggande av minst nuvarande omfattning. Någon ytterligare precisering av den bostadsbyggnadsvolym som på längre sikt kan beräknas komma till stånd finner utskottet icke vara möjlig för närvarande. — Vad angår bostadsbyggandet under nästa budgetår anser utskottet i likhet med departementschefen att igångsättningen bör ta sikte på i första hand att bevara den nuvarande nivån. Såsom departementschefen framhållit bör dock en ökning av bostadsbyggandet komma till stånd i den mån tillgången på arbetskraft och krediter gör det möjligt.»

Jurister och domare brukar ju i sina uttalanden hänvisa till och göra jämförelser med den ena eller andra paragrafen, och jag vill här göra på ungefär samma sätt och jämföra detta utskottets försiktiga uttalande med det uttalande, som utskottet gör i anledning av departementschefens yttrande om avvecklingen av de generella subventionerna. Här har föreslagits ett första steg på vägen mot en sådan avveckling, och departementschefen säger i tämligen bestämd form, att vi sedan får ta nästa steg, o. s. v. Formuleringen är sådan att man skulle kunna tolka det som riksdagens godkännande av departementschefens uttalande och som att i princip riksdagen härmed sagt, att de generella subventionerna utan vidare skulle avskrivast. På den punkten har vi nog i någon mån, åtminstone i fråga om nyanserna, mjukat upp innebörden av det uttalande som vi nu föreslår att riksdagen skall göra till sitt. Vi säger på s. 49 i utskottets utlåtande: »I anledning härav anser utskottet att en avveckling av de

generella subventionerna — i den utsträckning departementschefen förordat — nu kan ske. Den fortsatta avvecklingen av sagda subventioner samt utformningen av fortsatta stödåtgärder till främjande av bostadsförsörjningen må bli beroende av förhållandena på bostadsmarknaden och på den samhälls-ekonomiska utvecklingen.» Man får gå steg för steg, menar utskottet, och ta varje års bekymmer för sig. Det är kloktare och bättre än att dra upp riktlinjer och göra bestämda uttalanden. Det är motiveringen till det uttalande vi har gjort, och jag är alldeles övertygad om att det i princip icke på något sätt strider mot de uppfattningar som Kungl. Maj:t givit uttryck för.

Departementschefen har erinrat om att de generella subventionerna icke har varit avsedda som permanenta detaljer i det bostadspolitiska programmet, och han har förklarat att denna form i huvudsak skall kunna undvaras. I anledning härav har vi som sagt gjort detta relativt försiktiga uttalande.

Jag skulle härefter, herr talman, vilja uppehålla mig vid några av de 28 reservationer som finnes fogade till det föreliggande utlåtandet. Men innan jag går in på dem, skulle jag vilja beröra ett par andra omständigheter av allmän natur, omständigheter som sammanhänger med att vi har i utskottet blivit eniga om att gå emot Kungl. Maj:t. Det gäller här en detalj i egnahemsbelåningen, där vi säger att det förslag som Kungl. Maj:t har lagt fram och som inte har penetrerats av utredningen utan kommit upp i kanslihuset — det kan ju i och för sig vara lika riktigt för det — finns det övervägande skäl för avböja. Enligt gällande regler för egnahemsbelåningen kan den som vill bygga större hus än med en lägenhetsyta av 125 kvadratmeter inte få egnahemslån. Man räknar med att de människor som bygger så stora hus kan reda sig utan det stöd från det allmänna, som dessa pengar och den räntefria stående delen kan innebära. Nu har Kungl. Maj:t föreslagit att till den begränsning, som 125 kvadratmeters lägenhetsyta utgör, också skall läggas en

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

annan gräns, nämligen vid 110 kvadratmeters lägenhetsyta. De som bygger över denna gräns skall inte få den räntefria stående del, som nu uppgår till 4 000 kronor. Vi har funnit att de besparingar som man kan göra härigenom är relativt små, men man komplicerar prövningen av lånegivningen, och då det ju är ett genomgående drag att sträva efter en förenkling i lånegivningen, tycker man nog att det som sagt finns övervägande skäl att avböja detta förslag. Det är en liten punkt, men eftersom det är den praktiskt taget enda, där utskottet har gått emot Kungl. Maj:ts förslag, har jag ändå velat framhäva den. Jag hoppas åtminstone att Kungl. Maj:t och den som närmast har ansvaret för utformningen av propositionen inte behöver ta detta så synnerligen hårt. Vi har i varje fall funnit att det är en liten sak.

Jag vill inte bestrida att det kan anföras skäl för Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt. Det är klart att 110 kvadratmeter efter tätortsförhållanden är en mycket stor lägenhetsyta. Men det är utan tvekan så att man har litet olika begrepp om detta på landsbygden och i städerna. Därtill kommer ju att både i fråga om den 125-kvadratmetersgräns som nu gäller och den föreslagna dubbla gränsen vid 110 kvadratmeter avser man att möjliggöra individuella prövningar; om det finns särskilda skäl skall man kunna lämna lån respektive räntefri stående del. Vi har som sagt tyckt att det blir litet krångligt.

Avstyrkandet av Kungl. Maj:ts förslag grundar sig på motioner som kommit från olika håll.

Jag skall övergå till frågan om de olika hyresnivåerna. I detta fall föreligger en motion som går ut på att man skall undersöka problemet beträffande splittringen av hyresnivåerna i flerfamiljshus. Frågan om de olika hyresnivåerna är komplicerad, och den har ju i viss mån aktualiserats genom den nu ifrågasatta åtgärden att minska de generella subventionerna, ty dessa är av Kungl. Maj:t — och enligt min mening med full rätt — så konstruerade, att hyrorna kommer att höjas mindre i de hus, som bygg-

des på 1940-talet, än i de nya husen. Det är tydligt att det blir lättare att genomföra en nödvändig hyreshöjning i de nya husen, även om den blir kännbar, än i gamla hus, där folk redan bor. Utskottet har funnit det angeläget, att Kungl. Maj:t uppmärksammar denna fråga, och instämt i det i motionen framförda yrkandet, att frågan om olika hyresnivåer närmare undersökes. För att det inte skall uppstå något missförstånd beträffande innebörden av utskottets uppfattning om möjligheterna att råda bot på de svårigheter, som kan vara förknippade med splittringen av hyresnivån, vill jag emellertid noga säga ifrån att det inte lekt utskottet i hågen att man skulle bota bristerna med någonting, som vid olika tidpunkter och inom vissa kretsar diskuterats, nämligen en hyresskatt. Frågan om en hyresskatt har vi lämnat åt sidan, när vi rekommenderat en undersökning av detta problemkomplex.

Det tredje och sista av de yrkanden, som gjorts av enskilda motionärer och som utskottet har tillstyrkt, gäller kravet på en utredning om frågan om hur en tryggad bottenlångivning bör ordnas för de bostadsprogram, som riksdagen fastställer. Inte heller denna fråga är lätthanterlig, men den har förefallit utskottets majoritet mycket allvarlig. Utskottet är på denna punkt inte enhälligt — högern har här målt sig ut och inte ansett sig kunna gå med på en skrivelse till Kungl. Maj:t om en prövning av detta problem. För min personliga del har jag den uppfattningen att mycket av vad riksdagen kan komma att säga i bostadsfrågan i år liksom vad riksdagen sagt under föregående år blir en död bokstav, om icke bottenlångivningen kan ordnas. Det förhåller sig faktiskt på det sättet, att om frågan om avlyftning av kreditiv och dylikt inte kan ordnas på ett något så när tillfredsställande sätt, kan man nu inte få det bostadsbyggande som man strävar efter.

Jag vill sedan säga ett par ord om familjebostadsbidragen. Det är med tillfredsställelse som jag för min del konstaterar att detta behovsprövade stöd nu föreslås att omfatta framför allt ensam-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

stående mödrar men även enbarnsfamiljerna. Detta har varit en av de detaljfrågor, som mycket diskuterats i bostadsdebatterna under föregående år, och nu har Kungl. Maj:t framlagt förslag om möjligheter för dessa grupper att erhålla detta bostadsbidrag. De socialdemokratiska kvinnliga ledamöterna har här gjort en aktion för att de ensamstående mödrarna skulle få ett större bostadsbidrag än de fullständiga familjerna. Vi har funnit att detta är en ny och i och för sig stor sak, som man nu går in för, och här får erfarenheterna och utvecklingen visa, om man för vissa grupper bör göra undantag. Man bör ändå i första omgången acceptera de belopp, som Kungl. Maj:t här föreslagit, och inte göra det hela krångligare än det nu kan bli med olika belopp för olika kategorier.

Herr talman! Nu har jag kommit förbi inledningen och skall börja med avhandlingen i detta anförande, där det gäller att belysa de 28 reservationer med underreservationer som är fogade till utskottets utlåtande. Men jag känner mig skyldig att visa hänsyn framför allt till de ledamöter, som är närvarande i kammaren och följer debatten. Jag tänker därför inskränka mig till att endast beröra de reservationer, som har samlat representanter för flera partier — herr Bergh och herr Jacobsson får ursäkta mig för att jag går förbi vad de skrivit och sagt. Jag tycker att det är angelägnare att ta upp de problemställningar, som samlat representanter från olika partier. Det är som kammarens ledamöter finner tre sådana reservationer, nämligen de som betecknats med numren 8, 21 och 23.

I reservation nr 8 som återfinns på sidan 82 har fjorton ledamöter från de tre borgerliga partierna samlat omkring ett yrkande att riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t och begära åtgärder för att främja bebyggelsen på landsbygden på det sätt som avsågs i uttalande av 1953 års riksdag. Både herr Jacobsson och herr Larsson har berört detta. Man frågar sig: Vad är det för uttalande reservanterna hänvisar till och nu vill få att gälla? Jag tillåter mig, herr talman, att

läsa upp vad reservanterna har hänvisat till. Det är ett uttalande som återfinns i 1953 års handlingar i statsutskottets utlåtande nr 153. Där står det på sidan 38 följande: »En allmänt restriktiv inställning till egnahemsbyggandet på landsbygden bör enligt utskottets mening icke få vara vägledande för långivningen. Lika klart är att lån icke bör beviljas, om en uppenbart olämplig plats för egnahemmet har valts. Allmängiltiga normer för bedömning av i vilka fall lån icke bör utgå torde icke kunna uppställas. Det torde få ankomma på länsbostadsnämnderna att med beaktande såväl av vad ovan anförts som av de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall avgöra, huruvida lån bör beviljas eller ej. Utskottet godtäger sålunda de av departementschefen angivna riktlinjerna för lån till egnahem på landsbygden.» Nu vill man skriva till Kungl. Maj:t om att Kungl. Maj:t skall se till att det här blir tillämpat.

Ja, ärade kammarledamöter, vi har väl ibland hört talas om kautschukparagrafer. Detta är ingen paragraf utan ett uttalande, men det är ett verkligt kautschukuttalande, och jag kan försäkra — eftersom jag var med också på den tiden då detta utformades — att det inte var avsett att vara något annat, ty livets realiteter är så komplicerade också på den svenska landsbygden att man inte kan skriva i detalj vad den ene eller andre tjänstemannen eller beslutande organet skall göra på detta område. Därför måste det bli ett sådant kautschukuttalande, och det är detta som reservanterna åberopar såsom någonting fast och säkert vilket Kungl. Maj:t skall se till att få tillämpat. Vi har avstyrkt detta, bland annat också av det skälet att 1954 års fastighetsbildningskommitté har frågan under utredning. Den skall nämligen utreda frågan om tätbebyggelsebegreppet och komma med förslag därom, och då kommer den utan tvivel in på de här principerna om fastighetsbildningen och om långivningen för egnahemsbebyggelsen.

Vi har således från majoritetens sida inte funnit det motiverat att i detta ären-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

de skriva till Kungl. Maj:t. Jag hyser — och det har jag kanske tillkännagett någon gång tidigare i denna kammare — en personlig uppfattning om villigheten från riksdagens sida att skriva till Kungl. Maj:t. Den villigheten är enligt min mening alltför stor. Det vore mycket bättre om riksdagen sparade på åtskilliga av sina skrivelser till Kungl. Maj:t och i stället begärde en snabbare reaktion från Kungl. Maj:ts sida på de skrivelser som kommer från riksdagen. Hur många skrivelser riksdagen har levererat till Kungl. Maj:t utan att det sedan har hörts ett ljud, vet inte jag, men många är det, det kan kammarens ledamöter förvissa sig om ifall de undersöker detta. Att avlåta riksdagsskrivelser skall man enligt min mening vara ganska sparsam med. I detta fall är det efter min personliga övertygelse fullkomligt överflödigt också av det sakliga skäl, som jag tidigare har anfört och som går ut på att fastighetsbildningskommittén har dessa frågor under övervägande.

Nu skulle jag således vilja övergå till att tala något om reservation 21. Där har elva företrädare för högern och folkpartiet samlat sig om ett förslag, som innebär att man skall upphäva de där tidsgränserna som nu gäller för familjebostadsbidragsgivningen. De som bor i hus uppförda efter den 1 januari 1942 kan ju få familjebostadsbidrag om deras inkomstförhållanden är sådana att detta kan medges och bostaden är av en viss hög standard. Redan 1953 var frågan om att slopa denna gräns aktuell. Tidsgränsen gällde då hus som var färdigställda tidigast den 1 januari 1948. En annan utredning — som jag för övrigt deltog i — kom fram till att det skulle vara lämpligast, om man slopade tidsgränserna. Även 1951 års bostadsutredning föreslog alltså att man borde göra detta och i stället låta prövningen av standarden på lägenheterna vara avgörande.

Denna fråga gick ut på remiss. Det var framför allt Stadsförbundet som ställde sig kritiskt till en sådan anordning. Förbundet framhöll i sitt remissvar, att om man skulle knyta villkoren

enbart till standarden, blev det mycket svåra bedömningar. Det vore bättre med en tidsgräns, kompletterad med några enkla detaljregler i fråga om bostadens standard. Det var dessa synpunkter — som ännu är bärande — som gjorde att dåvarande socialministern inte följde 1951 års utrednings förslag om att slopa tidsgränserna, utan kom med den tidpunkt — den 1 januari 1942 — som nu gäller. Att man satte tiden till den 1 januari 1942 sammanhänger ju med att tidigare beviljade tilläggs lån för dessa hus skall återbetalas, vilket påverkar hyresläget. För hus, som är uppförda tidigare, har man inte behövt betala tillbaka tilläggs lånet. Det är ett ytterligare exempel på hur hyresnivån kan splittras.

Kungl. Maj:ts förslag innebär i år en viss förenkling av prövningsgrunderna i fråga om standarden. Det är därför som man också vill behålla tidsgränsen. Man behöver enklare prövningsgrunder även av det skälet, att det numera är kommunerna som har att pröva bidragsgivningen. För utskottsmajoriteten har skälen för att bibehålla tidsgränsen syns övertygande. För min personliga del skulle jag gärna vilja tillägga ett »tills vidare».

Slutligen kommer jag, herr talman, fram till reservation 23. Här upphör jag att vara talesman för utskottet. Men, ärade kammarledamöter, jag upphör inte att vara talesman för Kungl. Maj:t, och det ville jag gärna säga med stora bokstäver, om det ginge. Jag betraktar det nästan som ett olycksfall i arbete att utskottets majoritet på femton ledamöter här har tillstyrkt andra belopp till studentbostäderna än Kungl. Maj:t har föreslagit. Det är en minoritet på fjorton ledamöter som har ställt sig bakom en reservation, vari Kungl. Maj:ts förslag tillstyrkes. Reservationen återfinns på s. 62 i utskottsutlåtandet, och dem som vill gå djupare in i denna fråga hänvisar jag till s. 129 i propositionen.

Frågan om studentbostäder har ju blivit allt mer aktuell på grund av de stora studentkullarna, särskilt i vissa städer. Man har uppfört s. k. kategorihus för studenter. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall byggandet av kategorihus utvidgas,

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

och bidragsreglerna skall göras fastare än hittills. Det har egentligen inte funnits några regler för stöd åt studentbostäder i sådana kategorihus. Man har utbildat en praxis, och enligt den har det utgått tertiärlån liksom till allmännyttiga bostadsföretag, och det har lämnats tilläggsån på omkring 50 procent av kostnaderna. Bostadsstyrelsen har haft vissa besvär framför allt med beräkningen av de kostnader som extra grundförstärkningar orsakat. Under 1950-talet, då denna byggnadsverksamhet pågått, har hittills utbetalats i runt tal 10 miljoner kronor i tilläggsån — det är inte småsaker det rör sig om — för omkring 1 400 lägenheter. Kostnaden per lägenhet blir då i medeltal 7 500 kronor. Nu har Kungl. Maj:t föreslagit, att stödet skulle få den formen, att tilläggsån skulle utbetalas med 5 000 kronor per rum för kategorihus och med 3 000 kronor per rum i andra flerfamiljshus, där man spränger in studentbostäder. Varför har Kungl. Maj:t kommit fram till detta belopp? Man har diskuterat dessa saker och undrat i vad mån kostnaderna skulle kunna nedbringas. Till och med bostadsstyrelsen har medgivit, att man skulle kunna nedbringa en nuvarande kostnad av ungefär 16 000 kronor per rum till omkring 12 000 à 14 000 kronor. Detta belopp, 5 000 kronor, står i ett visst förhållande till en kostnad på 13 000 kronor, det blir alltså ett kapitalbelopp per rum, som skall förräntas och amorteras med de kostnader som nu är. Det gäller här att bestämma ett belopp, som uppmuntrar till billigare byggande.

Jag vill gärna deklarerat, herr talman, att om det hade varit möjligt att göra avvikelser från Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt, skulle jag hellre ha velat att grundförstärkningskostnaderna på något sätt eliminerats så att de inte ingår i hyreskostnaderna, men att så här direkt öka på Kungl. Maj:ts förslag, utan att ha någon närmare erfarenhet om det, tycker jag inte är riktigt. Försiktigheten borde ha bjudit utskottet att även i det avseendet rekommendera Kungl. Maj:ts förslag.

Det är, vill jag avslutningsvis säga,

nödvändigt att iakttaga försiktighet. Det är enligt mitt sätt att se bättre att öka på beloppen, om det visar sig bli absolut nödvändigt, än att ta till dem så stora att ekonomiska svårigheter eller vad annat det kan vara skall tvinga oss att sedan skära ned dem, vilket erfarenheterna säger alltid är svårare och i varje fall smärtsammare.

Det är, herr talman, inte småmulor det gäller, om alla de olika detaljerna i Kungl. Maj:ts proposition och i detta föreliggande utskottsutlåtande läggs tillsammans. Det krävs att vi får ihop ett belopp som ganska väsentligt överstiger ettusen miljoner kronor, vilket är det kapital som måste anskaffas från det allmännas sida. Därtill kommer ett kanske tre gånger så stort belopp, som skall klaras av bankinrättningar och andra penninginstitutioner för bottenlånegivningen. Av dessa över ettusen miljoner kronor är det omkring 200—300 miljoner kronor, som utgår i form av direkta bidrag och understöd av olika slag. Detta gör, enligt reservanternas syn, att man även när det gäller denna detalj bör se litet kallt på frågan.

Jag tillåter mig nu, herr talman, att framställa yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag på alla punkter utom den som gäller punkten XXIII, där jag rekommenderar den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att gratulera utskottets ärade talesman för den koncilians och påtagliga strävan efter saktighet, som kännetecknar hans inlägg. Jag vill av hjärtat instämma i hans uppmaning att vi, när vi nu håller på att närma de olika ståndpunkterna till varandra, inom bostadspolitiken skall fortsätta på den vägen. I denna herr Karlssons uppmaning måste jag givetvis lägga såsom underförstått, att man därvid uppenbarligen även bör ägna uppmärksamhet åt de väsentliga förutsättningarna för att en framgångsrik bostadspolitik skall kunna bedrivas.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Härifrån övergår jag direkt till att beröra tre av de reservationer som herr Karlsson närmare har kommenterat, i första hand den med nr 6 betecknade, som vänder sig mot tanken att man genom en särskild utredning skulle ta upp frågan om bottenlånegivningen inom bostadspolitiken. Som jag redan framhöll i mitt anförande för en stund sedan är kapitalförsörjningsfrågan den måhända väsentligaste eller i varje fall en av de viktigast väsentliga frågorna inom bostadspolitiken, men jag tillät mig också framhålla, att denna angelägenhet icke kan ordnas med en dirigering och en planhushållning utan allenast med en ekonomisk politik, som befrämjar sparandet och följaktligen ställer kapitalmedel till förfogande. Även på bostadspolitikens område är det uppenbarligen nödvändigt, att vi snarast möjligt återställer en normal kapitalmarknad. Det är vår motivering för vår reservation nr 6.

Vad sedan reservationen nr 8 angår, där det talas om landsbygdens bebyggelse och rekommendationerna att närmare anknyta till de riktlinjer som riksdagen vid tidigare tillfällen uttalat, vill jag framhålla, att även om det förhåller sig så som herr Karlsson säger, att här pågår en utredning som måste uppmärksamma dessa ting, förhåller det sig likväl på det sättet, att det förekommer en centraldirigering och en regional dirigering av bostadsbebyggelsen på landsbygden, som icke kan vara till nytta för bibehållandet av befolkningen på landsbygden. Jag tänker bland annat på den lokaliseringspolitik som bostadsstyrelsen med sin kreditgivning fört på detta område. I stället för att undersöka kreditvärdigheten vill man gärna plocka in folk till tätorterna, även om det finns tomtmark o. dyl. till betydligt lägre pris på den stamfastighet, där vederbörande kanske vuxit upp.

Vad sedan beträffar reservation nr 21 — den som talar om familjebostadsbidrag till människor, oavsett om de bor i goda bostäder, uppförda före eller efter 1942 — vill jag framhålla att herr Karlsson naturligtvis har rätt, då han

citerar Stadsförbundets uttalande, att det kan vara svårt att bedöma dessa ting utslutande med hänsyn till den standard som det kan vara fråga om. Men det förtjänar å andra sidan uppmärksammas, att eftersom vi är eniga om att koncentrera bostadsstödet till barnfamiljer och andra, som är i verkligt behov därav, är det en i längden ohållbar situation att fastställa en viss sådan tidsgräns. Den omständigheten att en person bor i en god lägenhet, uppförd före 1942, kan inte rimligen vara en tillräcklig grund för att diskriminera denna person att få bostadsbidrag, om den ekonomiska situationen för övrigt är sådan, att bidrag borde utgå. Jag är medveten om, att vår reservation på denna punkt skulle komma att medföra större kostnader, men om vi vill fullfölja den tanke vi är eniga om, måste också dessa sparrar upphävas.

Detta är i korthet motiveringen för dessa reservationer.

Herr LINDBLÖM (fp):

Herr talman! Innan jag går in på den fråga, som närmaste diskuteras i själva betänkandet, dess olika punkter och reservationer, skall jag be att få anteckna till protokollet en erinran beträffande en felaktighet i den proposition som ligger till grund för detta betänkande. Jag finner anledning rätta till den på det sättet, att jag omnämner den, så att denna rättelse kommer in i dagens protokoll.

Det är fråga om proposition nr 100, s. 89, och gäller frågan om sloandet av hyreskontrollen för kommunala och därmed jämställda företag. I propositionen heter det: »Förslaget att för dessa företag slopa hyreskontrollen har också tillstyrkts av bl. a. Sveriges fastighetsägareförbund.» Detta är inte riktigt; på den punkten har det inte varit någon tillstyrkan. Jag har velat rätta denna felaktighet med anledning av den diskussion som förekommit på denna punkt, sedan propositionen lämnades.

Om jag sedan går över till den fråga som här närmast diskuteras, ber jag att

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

få uttala min tillfredsställelse över det steg som nu tagits, varigenom man kommit fram till en mera restriktiv hållning i fråga om subventionerna. Jag tror det är en riktig väg, och vi har ifrån folkpartihåll i stort sett också biträtt propositionens linje på den punkten, men vi sträcker oss inte så långt som bostads-sociala utredningen har föreslagit. Vi har ansett — vilket också herr Karlsson uttalade sig för — att det är riktigt att gå fram litet försiktigt och inte ta alltför stora steg på en gång.

Däremot är vi inte riktigt nöjda med själva omfattningen. I det läge som råder har det syntts oss riktigt, att man i varje fall borde försöka göra större ansträngningar i fråga om bostadsbyggnad. Jag vet väl, att det kan vara förenat med svårigheter och att det måste förekomma en viss avvägning, men jag ifrågasätter ändå, om man inte på denna punkt är alltför försiktig. Jag tror också det hade varit klokt att, som vi föreslagit i vår motion, göra upp en plan för exempelvis fyra år och så att säga ställa in sig på ett sådant program. På det sättet skulle de olika företag som skall syssla med dessa frågor också få större möjligheter att själva planera för en längre tid. Det är rätt svårt för dem att göra detta, om planerna är alltför ryckiga.

Beträffande frågan hur detta skall balanseras rent ekonomiskt beklagar jag djupt att man inte tidigare mera allvarligt gick in för det förslag, som på sin tid, för några år sedan, framställdes från folkpartiets sida om att främja ett bostadssparande. Man avvisade detta förslag såsom varande opraktiskt och outförbart. Det skulle dessutom, menade man, leda till att de som var duktiga att spara skulle komma i något slags förtur, och därigenom skulle viss orättvisa uppstå. Jag tycker inte att den orättvisan borde vara så stor med tanke på att de som står i bostadskön och på detta sätt kommer i förtur genom eget arbete och egen insats, när de får sin bostad kommer att lämna bostadskön. Därigenom minskas kön och det blir lättare för de andra.

I Sociala meddelanden nr 3 kan vi se, hur lägenhetstillskottet i fjol sjönk i städerna. Det heter bl. a.: »Under 1956 jämfört med 1955 minskade nämligen antalet inflyttningsfärdiga lägenheter med 21 % i Stockholm och med 19 % i Göteborg, medan det blev en ökning med 1 % i Malmö.»

Hur skall det egentligen bli i fortsättningen? Kan vi över huvud taget hålla på att låta denna bostadskö öka år efter år och samtidigt minska vårt bostadsbyggande? Jag fruktar att det kommer att leda till resultat, som så småningom kommer att bli mycket, mycket besvärande för samhället. Det är uppenbart att dessa människor, som år efter år får stå i kön och ser hur den förlängs undan för undan, måste känna sig mycket irriterade. Det är därför enligt mitt förmenande nödvändigt att krafttag sättes in, när det gäller bostadssparandet. Vi har ju sett nu att ett bostadssparande inte var omöjligt att genomföra. Andra krafter, banker o. s. v. har ju tagit itu med detta, och det har visat sig möjligt att ordna. Hade vi i god tid gått in för ett bostadssparande, är jag ganska övertygad om att vi hade nått längre och och varit i en bättre situation än för närvarande.

Jag skall, herr talman, inte här gå in på alla de olika punkterna. Jag tror att de redan är tillräckligt belysta. Jag kan i stort sett instämma i vad herr Jacobsson yttrade som representant för utskottet. Jag skall dock be att på ett par punkter få göra några tillägg.

Först vill jag beröra ett förslag i en motion, som jag för övrigt själv under-tecknat. Den gäller frågan om mångbarnsfamiljerna. Det är ett mycket besvärligt problem. Vi har yrkat bl. a. på en undersökning, en kartläggning hur det ligger till med de splittrade familjernas och mångbarnsfamiljernas bostadsförhållanden. Utskottet har inte biträtt detta förslag utan uttalar endast den förhoppningen, att bostadsstyrelsen skall titta på saken, följa utvecklingen, beakta angelägenheten o. s. v. Jag tycker att det är fromma önskningsar. Jag anser att en så pass allvarlig fråga bor-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

de ha lett fram till ett mera specifikt resultat, där utskottet klarlagt vad som bör vidtas för att vi skall veta hur man i fortsättningen vill ha det för dessa olika grupper.

Sedan är jag, herr Karlsson, mycket tacksam för det klarläggande som han gav när det gäller splittringen av hyresnivån. Det är en fråga som uppmärksamrats i flera sammanhang, och jag tror att vi får lov att ta ställning till den ganska snart. Nu säger utskottet bl. a. följande: »Frågan huruvida och i vad mån olika hyresnivåer förekommer eller kan befaras uppkomma till följd av kostnadsutvecklingen synes emellertid icke vara tillräckligt klarlagd.»

Jag vet inte vad utskottet menar med att denna fråga inte är tillräckligt klarlagd. Jag tror att människor i allmänhet mycket väl känner till denna splittring. Jag tillåter mig citera ett uttalande av statens hyresråd i denna fråga. Det heter bl. a.: »Beträffande frågan om utjämnning av hyresnivåerna i hus av olika åldersgrupper vill hyresrådet framhålla, att de äldre husen visserligen i regel ej uppvisa samma höga standard som nyare hus, men att detta förhållande — i varje fall i de största samhällena — icke har någon avgörande betydelse för efterfrågan av lägenheter, enär de äldre husen i regel erbjuda väsentliga fördelar i fråga om utrymme, läge och kommunikationer. Med hänsyn till vad ovan anförts i paritetsfrågan synes det i förevarande sammanhang böra upptagas till övervägande om icke de nu tillämpade grunderna för medgivande av generell hyreshöjning borde vidgas för möjliggörande av sådan hyreshöjning även i hyresutjämnande syfte.»

Detta spörsmål ingår i ett ärende, som vi kommer att behandla senare i dag, men jag har velat ta upp det med hänsyn till att det har sammanhang just med de frågor, som vi nu närmast behandlar.

Jag ber, herr talman, att på denna punkt få yrka bifall till reservation 3 a.

Jag skall inte fortsätta med de olika punkterna här utan nöjer mig med vad jag nu anför och vill uttala den för-

hoppningen, att vi må gå vidare på den väg som vi har börjat på. Jag är viss om att i den mån standarden höjs för människorna, skall också dessa själva utan allt för stora statliga subventioner kunna klara sin hyresfråga.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Jag uttalar min glädje över att utskottet har tillstyrkt den motion som jag har väckt tillsammans med herrar Einar Eriksson och Axel E. Svensson i denna kammare; en likalydande motion har för övrigt väckts i andra kammaren. I vår motion har vi hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning av frågan hur en tryggad bottenlånegivning bör ordnas för de bostadsprogram som riksdagen fastställer.

När vi skrev vår motion var läget det, att de cirka 1,7 miljarder kronor, som affärsbankerna hade i utestående byggnadskreditiv, var cirka 700 miljoner kvarliggande i redan färdigställda hus. Normalt borde dessa 700 miljoner kronor ha omvandlats till bottenlån. En dylik fastlåsning av byggnadskreditivet medför naturligtvis en ökad belastning i form av högre räntekostnader. Den största olägenheten är dock att kreditivsvårigheterna omöjliggör en god planläggning av bostadsproduktionen. Byggnadsföretagarna kan inte i erforderlig omfattning planlägga sin verksamhet. De vet ju inte ens om de kan få byggnadskreditiv, när det blir sådana här prop-par i kreditgivningen, och vad som framför allt kan bidra till att förbilliga bostadsbyggandet är en god planering. Alla strävanden i den riktningen motverkas emellertid starkt av det tillstånd som råder på kreditmarknaden.

När nu utskottet tillstyrkt vår motion hoppas vi, att även riksdagen skall bifalla den och att Kungl. Maj:t sedan till-sätter denna utredning så att den snabbt får ta itu med detta problem. Det är nämligen ytterligt angeläget att man söker finna några vägar för att undan-röja svårigheterna på kreditgivningens område. Det är vår förhoppning att den

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

av oss önskade utredningen också skall kunna anvisa några dylika vägar. Jag skall, herr talman, inte ytterligare ingå på detta problem, utan nöjer mig med att med dessa ord erinra om denna fråga, som i och för sig kunde föranleda åtskilliga utläggningar.

Jag är för övrigt, herr talman, i den situationen att jag, sedan talesmännen för nästan samtliga reservationer nu haft ordet, kan yrka bifall till utskottets förslag på alla punkter.

Herr Gustaf Karlsson, som var talesman för de kungliga reservanterna i fråga om den punkt som gäller lån och bidrag till studentbostäder, betecknade utskottets förslag i den delen som ett olycksfall i arbetet. Jag har svårt att se saken på det sättet, kanske bland annat just beroende på att det är herr Gustaf Karlsson som har uppfostrat mig. Att utskottsmajoriteten här ser litet annorlunda på frågan än vad Kungl. Maj:t gjort kan ju bero på att det framkommit uppgifter och material som föranleder en annan inställning. Det är här inte fråga om någon politisk värdering, utan det är ett problem av helt annan art. Då bör man väl också ha rätt att få se på frågan med andra ögon än vad Kungl. Maj:t från början gjort.

Herr Gustaf Karlsson ville, sade han, tala med stora bokstäver i denna sak så att han skulle höras. Jag vet inte om anledningen härtill var att han kanske innerst inne hade en känsla av att han kom med svaga argument. I detta fall ligger det kanske inte till så, även om talare som har svaga argument ofta brukar vilja tala med stora bokstäver. Det kanske närmast var bristen på publik i lokalen som gjorde att herr Gustaf Karlsson ville få högtalaren förstärkt.

Ett belägg för att herr Gustaf Karlssons argument kanske inte var så starka fick vi dock när han ansåg sig tvungen att samla ihop inte bara kostnaderna under det senaste budgetåret utan under hela 1950-talet för att därigenom kunna få upp siffran till ett tiotal miljoner kronor. Hans avsikt därmed var naturligtvis att söka skrämman kammarens ledamöter med att om de gick in

för utskottets linje, skulle det betyda ett djupt grepp i budgeten.

Enligt tidigare regler har 50 procent av byggnadskostnaderna för studentbostäder lämnats såsom bidrag i form av tilläggs lån. Nu har Kungl. Maj:t velat fastställa ett fast belopp för dessa tilläggs lån. Därom är kanske i och för sig ingenting att säga. Men Kungl. Maj:t har även här velat fixera ett lånetak och satt detta till 5 000 kronor. Den siffran bygger på de önskade byggnadskostnaderna. Man har gjort en utredning och kommit fram till en byggnadskostnad av 11 625 kronor för en viss typ av studentbostäder. Bostadsstyrelsen, som granskat beräkningarna, har funnit att man i kalkylen icke medräknat vissa kostnader, som i alla fall måste betalas när husen är färdiga men som sällan brukar tas med i kalkyler av detta slag. Man saknar sålunda här, anför bostadsstyrelsen, en rad av de kostnader som är normala vid en byggnad av denna natur. De faktiska kostnaderna för en bostad av denna art kan variera mellan 12 000 och 16 000 kronor. Medeltalet torde ligga vid 15 000 kronor, eftersom tilläggs lånen, som tidigare utgått med 50 procent, har brukat uppgå till 7 500 kronor. Kungl. Maj:ts förslag betyder alltså en avsevärd försämring av finansieringsmöjligheterna för studentbostäderna. Bostadsstyrelsen hade föreslagit 6 200 kronor, vilket även det innebär en kraftig försämring, även om man kan pressa ned byggnadskostnaderna för studentbostäderna. Man måste räkna med att det blir en försämring när det gäller studentbostäderna inte bara i form av sänkningen av tilläggs lånen, utan även, precis som när det gäller alla andra byggen, till följd av ökade räntekostnader på övriga lån, tertiärlån och ändring av ränteeftergifterna på bottenlån. Vilken hyreshöjning som kan bli följden av detta, vill jag inte sia om. I bostadsstyrelsens remissutlåtande över den promemoria, som legat till grund för detta förslag, talas om hyreshöjningar på mellan 15 och 30 procent, men då har man säkerligen inte räknat med alla de kostnader som bör medräknas, om man

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

verkligen skall kunna bedöma, hur stor hyreshöjningen blir.

Jag vet inte, om det finns något särskilt motiv för att öka boendekostnaderna för dem, som söker sig från landsbygden och dess smärre orter till universitetsstäderna för att där under några år studera och skaffa sig kunskaper. De borde kunna få en hygglig bostad till ett rimligt pris.

Det är sådana skäl som varit avgörande för mig och, det utgår jag ifrån, också för utskottsmajoriteten i övrigt, när de har tillstyrkt det förslag som framfördes av några ledamöter på tredje avdelningen och som överensstämmer med vad bostadsstyrelsen föreslagit, nämligen att tillägsslånen skall utgå med 6 200 kronor i stället för 5 000 kronor såsom Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande på alla punkter.

Herr BOO (s):

Herr talman! I och för sig är det väl ingen som kan rikta anmärkningar emot att de statliga åtgärderna på bostadspolitikens område anpassas till ändrade förhållanden. En justering av räntenivån i samband med ett ökat stöd åt barnfamiljerna torde väl sålunda nu kunna samla en relativt stor enighet. Men det är alldeles klart att om man basunerar ut det hela som en stor principiell omläggning av bostadspolitiken, kommer det att råda delade meningar och uppstå strid om vilka lösningar som bör komma till stånd.

En av orsakerna till den omläggning, som nu föreslås i utskottsutlåtandet, är den väsentligt höjda räntenivån. Vi har ju här i riksdagen vid åtskilliga tillfällen diskuterat räntans inverkan på samhällsekonomin, och det har rått partiskiljande meningar i den frågan. På koalitionspartiernas sida har man ogärna velat utnyttja räntevapnet. Inom det parti som jag representerar, har vi som skäl främst anfört konsekvenserna på bostadsmarknaden, alltså risken för en hyresstegring, när vi motsatt oss väsent-

liga räntehöjningar. Under dessa diskussioner har bland annat från högerhåll deklarerats att bostadssektorn vid en eventuell räntehöjning kunde ställas utanför: den skulle avskärmas med hjälp av en ytterligare subventionering. I dag kan man fråga sig, hur det förhåller sig med sambandet mellan teori och praktik på högerhåll. De förslag som här föreligger från högerns sida går ingalunda ut på en avskärmning när det gäller bostadskostnaderna. När man därtill vet att högern dessutom önskar en annan ekonomisk politik, varigenom företagsbeskattning o. s. v. ersättes med en ytterligare höjning av räntan, så framstår ju högerns ståndpunkt naken och klar för oss i dag.

Då bostadspolitikerna diskuteras, betygas ju från alla håll det värdefulla i att vi kan producera billigare bostäder. Produktionen bör planeras och rationaliseras så att bostadsbyggandet därigenom förbilligas, säger man. Nu har både departementschefen i propositionen och utskottet tryckt på att en bättre planering bör komma till stånd på bostadsbyggandets område. Man bör sålunda utarbeta planer, som ger de olika orterna och de olika byggarna klara besked för en tid av flera år framåt. Det är mycket önskvärt att en sådan ordning kan genomföras. Jag är bara rädd för att det blir svårt att nå fram till verkligt ändamålsenliga lösningar av problemet.

När man eftersträvat att förbilliga bostadsbyggandet, har även det s. k. lånetaket kommit till som en åtgärd i detta syfte.

Om man nu ser på situationen som den är, märker man ibland att när bostadsbyggandet skall föras ut i praktiken, blir de vackra deklARATIONERNA bara luft. Både på det regionala och det lokala planet företas sådana åtgärder, att man i stället får ett fördyrande av bostadsbyggandet, d. v. s. att myndigheterna med sina åtgöranden hindrar ett rationellt byggande. Detta leder till att hyresgästerna får betala mer för bostäderna. Då måste enligt min mening detta problem angripas från centralt håll, för att förhållandena skall ställas till rätta.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Vi har till exempel problemet med kvotfördelningen på de olika orterna. Den sker ibland på ett sådant sätt, att den ingalunda leder fram till ett rationellt och billigare byggande utan till att bostadsbyggandet blir fördyrat. Nu har vi fått den ordningen på senare år, att ett bygge inte får igångsättas, innan det föreligger ett preliminärt lånebeslut, och det var väl ett riktigt grepp från den utgångspunkten, att man eftersträvar att få en överblick över kapitaldispositionen för bostadsbyggandet. Men om detta drives alltför långt, om man kommer fram till, som det i andra sammanhang har sagts, ett rent »idiotstopp» på området, då blir även detta en faktor som leder fram till en dyrare byggnadsproduktion. När de ledande myndigheterna på det här området skall gripa sig an med en långtidsplanering för bostadsbyggandet för att få detta mer rationellt, bör de även se till, att när bostadsbyggandet skall föras ut i praktiken, tillämpningen regionalt och lokalt inte blir sådan, att man motverkar det goda syftet.

Då det nu har blivit modernt att »möblera om» vår bostadspolitik, så kanske det inte är så lätt för den enskilde riksdagsmannen att säga nej, även om han ibland har mycket svårt att följa med i svängarna. Jag skulle ändå vilja deklarerat, att jag av de förslag som föreligger vill ge min anslutning till dem som framföres från utskottets sida, utom vad beträffar den fråga, som beröres i reservation nr 20 av herr Pålsson m. fl. Där tar man upp det ökade stöd som föreslås till den enskilda byggnadsproduktionen. Reservanterna säger ifrån att de inte vill vara med om en utvidgning här. Jag instämmer i detta därför att vi allt som oftast ser, hur just på detta område statens medverkan bara leder till att företagen får bostäder, som de kan utnyttja gentemot de anställda på ett sätt som knappast kan accepteras. Just nu går genom tidningspressen en sådan här sak, som berör Värmland, och det är inte med så långa mellanrum man ser sådana företeelser.

Om man alltså försöker acceptera det mesta i de föreliggande förslagen, så är

det ändå på en punkt jag vill göra en allvarlig erinran. Det gäller kapitalets roll i bostadsbyggandet. Här finns inga klara regler om hur amorteringen normalt bör ske av det investerade kapitalet. Ofta blir det på det sättet, att bottenlånen blir liggande kvar. De amorteras inte. Man kan göra så därför att vi har en sådan utveckling av penningvärdet, att de lån som togs för åtskilliga år sedan nu inte har så stor betydelse i förhållande till fastighetens dagsvärde. Vidare har kanske tomtvärdet på fastigheten stigit så mycket att den höjningen i och för sig täcker bottenlånegivningen.

Nu föreslår departementschefen, att amorteringstiden för tertiärlånen skall minskas från 40 till 30 år. Det förslaget sker efter att det skrivits om det på ett par sidor i utredningen. Departementschefen har offrat 22 rader på detta problem och utskottet 8 rader. Ändå är det väl en ganska viktig sak, man ger sig in på.

Jag reagerar inte emot att ändringar över huvud taget företas på det här området. Jag erkänner gärna att kapitaldisponeringsproblemet mycket väl kan påfordra ändringar även i detta avseende, men vad jag vänder mig mot är, att frågor av denna art dras in i den del av bostadspolitiken, som kortsiktigt kan ändras från år till år. Man frågar sig: Vad skall hända nästa gång? Vad händer efter några år? Vad händer om vi får en annan regering?

Ett beslut om förkortning av amorteringstiden kan leda till en omfördelning mellan å ena sidan fastighetsägarna och å andra sidan hyresgästerna, som inte är önskvärd ur rent principiella synpunkter. Det blir givetvis beroende på hur hyresmarknaden utvecklar sig långt fram i tiden, det skall villigt erkännas, men det är dock genom statliga åtgärder man här ger förutsättningar för ett sådant skeende.

Bakom min avvisande hållning i detta fall ligger alltså önskemålet, att hela frågan om amortering av det i bostäder investerade kapitalet först borde ha utretts. Därvid måste en avvägning eftersträvas mellan önskemålet om snabbare

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

omloppstid för detta kapital och vad som kan vara rimligt ur hyresgästernas synpunkt. Bottenlånen kommer härvid i första hand. Här har vi det stora problemet. Finge vi en normal amorteringstid på dessa lån, efter det att de överliggande lånen hade slutförklarats, så vore det ett gott bidrag till bostadsbyggandets kapitalförsörjning på längre sikt, och vi kanske finge mindre svårigheter med de olika hyresnivåerna i gamla och nya fastigheter, som vi nu brottas med i bostadspolitik. Det är ju ändå fråga om de stora medborgargruppernas sparmedel i den långsiktiga belåningen av bostäder, och man bör väl tillse att dessa medel får bästa möjliga användning för samhällets utveckling, i detta fall för bostadsbyggandet. Jag kommer alltså, herr talman, fram till att en förkortning av amorteringstiden inte borde beslutas nu, efter denna bristfälliga utredning, utan att man först borde ha utrett hela problemet i ett sammanhang och sedan fattat ett principbeslut i frågan.

Nu skall jag inte yrka bifall till min motion i denna fråga; jag förstår, herr talman, att ett sådant yrkande i denna situation bara skulle bli en tom gest och komplicera propositionsordningen. I stället skulle jag vilja framföra det önskemålet, när nu utskottet har förordat bifall till motion 445 i denna kammare, vilken åsyftar en utredning på områden som ligger ganska nära dem jag här berört, att direktiven för denna utredning blir sådana, att man har möjlighet att överväga hela problemställningen. Detta är nämligen, såsom tredje avdelningens ordförande tidigare sagt i debatten, ett allvarligt problem.

Herr JOHANSSON, KNUT, (s):

Herr talman! Om man utgår från den hävdvunna principen då det gäller vår socialpolitik, kan man förstå de synpunkter som ligger till grund för yrkandet i propositionen och som utskottet också har biträtt, vilka tar sikte på en avveckling av de generella subventionerna. Men man bör väl också hålla i minnet, att socialpolitiken över huvud taget är

ett komplement till lönepolitiken, och från den utgångspunkten är det angeläget att avvecklingen av nu gällande subventioner sker i en sådan takt, att det inte blir alltför kraftiga avbräck. Ser man på verkningarna av vad som föreslås i propositionen och som utskottet har biträtt, så ligger det självfallet rätt mycket i de synpunkter som anförts i den bostadspolitiska debatten, att avvecklingen är alltför kraftig. Å andra sidan måste denna avveckling ses i samband med det ökade stöd, som då kommer att ges från samhällets sida åt barnfamiljerna och de mindre inkomsttagarna när det gäller deras bostadsförsörjning.

Det har i propositionen och även i utskottets utlåtande talats om förutsättningarna för ett ökat bostadsbyggande. Man har som villkor uppsatt att detta sker i den mån tillgång på arbetskraft och krediter gör det möjligt. Det har ju funnits tider, då ingendera av dessa förutsättningar för ett ökat byggande förelagat, då det har varit kreditbrist och brist på arbetskraft, men i dag är ju inte läget sådant, och då det gäller tillgången och efterfrågan på arbetskraft är det väl ändå oriktigt att säga, att arbetskraften skulle utgöra någon flaskhals när det gäller möjligheterna att bygga mera, vare sig det gäller bostäder, industrier, skolor, sjukhus eller någonting annat. Den nuvarande arbetslösheten ger dock ett klart vittnesbörd om att den arbetskraft, som finns inom byggnadsindustrien, skulle räcka till för ett väsentligt större byggande.

Här har i olika sammanhang, för övrigt med all rätt, påtalats den mycket kraftiga understödsutbetalningen från byggnadsfackens arbetslöshetskassor under föregående år. Man har som en av förklaringarna pekat på de mycket ogynnsamma väderleksförhållandena framför allt under februari månad 1956. Detta är givetvis riktigt och kan inte av någon bestridas, men om vi ser på förhållandena i år, så finner vi att vintermånaderna varit ur byggnadssynpunkt idealiska — det kan över huvud taget inte tänkas bättre väderleksförhållanden

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

för ett byggande — men att arbetslösheten trots detta har varit nära nog lika hög för vissa grupper under februari månad i år som föregående år. När arbetslösheten för de olika yrkesgrupperna inte begränsas till 10 procent utan ligger på 11, 12, 13 och, för murarnas vidkommande, nära 18 procent, då måste man självfallet ifrågasätta, huruvida det är något fel i systemet eller om detta är en ordning som skall bli permanent.

Om vi tittar på den dagsaktuella situationen, ligger vid månadsskiftet april—maj arbetslösheten genomsnittligt 3 procent högre än föregående år vid samma tidpunkt. Jag har också roat mig med att se på understödsutbetalningarna. Vi har där inte några fasta uppgifter utan går efter rekvirerade medel, men de visar sig vara en ganska bra och säker mätare på utvecklingen. Under de två första veckorna i maj månad har här i Stockholm utbetalats 50 procent mera än under motsvarande tid föregående år. I Göteborg är ökningen något högre. På plats efter plats kan man således konstatera, att det för närvarande är en väsentligt högre arbetslöshet än vid samma tidpunkt föregående år. Härtill kommer att medlemskåren som vanligt har ökat, hitintills under innevarande år med kanske inemot 1 procent. Uppgifterna avser Byggnadsarbetareförbundet. Man måste väl därför ändå säga, att nog finns det förutsättningar till ett ökat bostadsbyggande, om man skall bedöma frågan från arbetskraftssynpunkt.

Det är väl då rätt befogadt att i detta sammanhang fråga: Varför denna situation? Ja, svaren kan givetvis variera och blir väl kanske också mycket beroende på vem som svarar på frågan. Faktum är emellertid att vi ju är beroende av de geografiska förhållandena och därmed de klimatiska problemen. Vi har en struktur inom byggnadsindustrien, som nog inte tillräckligt har beaktats då det gällt att fastställa anvisningar och att draga upp riktlinjerna för arbetsmarknadspolitiken.

Nuvarande anvisningar rörande igångsättningarna befrämjar, såsom påtalats tidigare här i debatten, inte en kontinu-

erlig produktion och en jämn och hög sysselsättning. Signalerna i propositionen — jag tänker då närmast på vad som är skrivet på sid. 139 och 140 och som också understrukits av utskottet — är enligt min uppfattning riktiga, och det är nödvändigt att man söker att få dem realiserade. Man kan väl också uttrycka det önskemålet, att det skulle ha varit gjort tidigare. Det är emellertid enligt min mening felaktigt — såsom här anföres såväl i propositionen som i utskottets utlåtande — att bara förvänta att arbetsmarknadsstyrelsen och bostadsstyrelsen skall ta initiativ att förverkliga detta. Är det ändå inte så att beskedet om vad som skall göras i detta avseende måste komma från Kungl. Maj:t? En tillämpning av dessa riktlinjer skulle otvivelaktigt ha eliminerat en del av dagens och den närmaste framtidens sysselsättningsproblem.

Jag är, herr talman, fullt klar över att detta endast är en del av problemet. Man kan sedan tvista om huruvida det är den större eller mindre delen. Klart är att de frågor som har berörts tidigare i debatten — jag tänker då särskilt på kreditproblemet — självfallet utgör huvudfrågor i denna diskussion.

Utskottets mening rörande motionen 445 beträffande bostadsbyggandets kreditförsörjning är riktig, och det bör väl också understrykas av riksdagen att åtgärder måste vidtagas på detta område. Jag är fullt klar över att åtgärder inte nu kan vidtagas utan måste föregås av en utredning.

Utskottet har på sid. 51 understrukit angelägenheten av att kreditfrågan följes med största uppmärksamhet. Man har sagt att åtgärder måste vidtagas i tid för att övervinna de finansieringssvårigheter som eventuellt kan uppstå. Jag måste nog för min del säga att man här borde ha skrivit något kraftigare. Enligt min uppfattning skulle där ha stått att åtgärder måste vidtagas för att övervinna de svårigheter, som redan finns och är kända och som även tenderar att ytterligare ökas.

Sänkningen av hyreskostnaden är ju ett länge och ingående diskuterat pro-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

blem. Jag vill anknyta till vad talaren före mig anförde, nämligen att en sådan sänkning ju är utsiktslös så länge de här berörda svårigheterna — jag tänker på planeringen och kreditgivningen — inte får en lösning som är bättre avpassad efter rådande förhållanden. Det är utan tvekan så att dessa faktorer kraftigt bidragit till en fortlöpande kostnadsökning.

I såväl propositionen som i utskottets utlåtande har det anförts en hel del synpunkter som tidigare har berörts i debatten. Jag skall därför inte uppehålla tiden med att ytterligare ventilerade dem, då jag i stort delar den mening som givits till känna i utskottets utlåtande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till vad i utskottets utlåtande hemställts med undantag för att jag kommer att ge min röst åt reservation nr 23. Jag vill tillfoga den förhoppningen, att förutsättningar nu skapas för dem som är verksamma inom bostadsbyggandet på olika sätt, för projektering och byggande, så att de kan medverka inte endast till ett ökat bostadsbyggande och en jämn sysselsättning utan också till sänkta kostnader.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag begärde egentligen ordet med anledning av herr Gustaf Karlssons uttalande beträffande punkt XXVIII: lån och bidrag till studentbostäder. Sedan har jag emellertid förekommits av herr Bergman, och jag kan i allt väsentligt instämma i vad han anför. Jag skulle bara vilja tillägga några ord.

Kungl. Maj:ts proposition nr 100 har ju som princip, att de bostadssociala åtgärderna i högre grad än hittills skall koncentreras till folkgrupper, som i särskild grad är beroende av hjälp från det allmänna. Hit hör de universitets- och högskolestuderande, som enligt företagna undersökningar i växande utsträckning är hänvisade till skuldsättning för sitt uppehälle. De föreslagna ändringarna kommer också i särskilt hög grad att beröra dem.

Jag betraktar det såsom verklighetsfrämmande att anse, att man med dessa minskade bidrag skall uppmuntra till ett billigare byggande. Jag tror inte att det är möjligt att väsentligt nedbringa de nuvarande kostnaderna — därom har ju samtliga myndigheter i högskolestäderna vittnat.

Jag vill tillägga, att 1955 års universitetsutredning i skrivelse till Konungen anförde, att det föreligger ett oavvisligt behov av kraftfulla och skyndsamma åtgärder i syfte att stimulera till mycket omfattande produktion av bostäder för ett inom 10 år kanske fördubblat antal studerande vid våra universitet och högskolor. Hela vårt öde i den atomtekniska tidsåldern är ju i hög grad beroende av om vi kan få tillräckligt många tekniskt och vetenskapligt utbildade förmågor. Alla andra länder arbetar för detta, speciellt genom att bereda ekonomiskt svagare möjlighet att studera. De åtgärder som nu avses är blott ett led i dessa strävanden.

Herr Gustaf Karlsson sade, att utskottets utlåtande i stort sett var en gyllene medelväg. Ja, men det är även en gyllene medelväg beträffande denna punkt. Det följer närmast bostadsstyrelsens förslag, som innebar 6 500 kronor per rum, här förordas 6 200. Det är alltså ett kompromissförslag. Bättre något än intet. Jag vill därför avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag beträffande punkt XXVIII.

Herr ERIKSSON (s):

Herr talman! Vad jag har att säga skulle förmodligen uppkalla herrar Jacobsson och Bergh till repliker. Eftersom jag har en känsla av att både herr talmannen och kammaren vill votera i dessa frågor före middagen, skall jag avstå från att provocera dessa herrar och nöja mig med att i allt väsentligt ansluta mig till utskottsmajoritetens förslag och till herr Gustaf Karlssons i Munkedal yrkande.

Emellertid vill jag, herr talman, säga ett par ord i anledning av reservationen nr 23. Det gäller de generella bidragen

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

till studentbostäder. Eftersom jag själv kommer från en universitetsstad — och en universitetsstad dessutom som har bedrivit studentbostadsbyggande i ganska stor utsträckning och även har tagit initiativ till att försöka öka denna byggenskap med en ny typ av studentrum, nämligen s. k. insprängda — förmodar jag att kammaren ändå kan ha intresse av att veta hur jag bedömer denna fråga. Man får här hålla i minnet, att vad som nu föreslås är ett experiment av samma innehåll och med samma syfte som de s. k. maximerade belåningsvärdena, när dessa infördes. Detta förslag möttes av ett mycket starkt motstånd. Praktiskt taget alla bostadsbyggare sade, att det med hänsyn till de erfarenheter de hade om de egna kostnaderna inte gick att hålla dessa gränser. Sedan detta system varit i tillämpning förefaller det, som om man överdrivit farhågorna för svårigheterna att hålla kostnaderna inom dessa gränser. Det är kanske, herr talman, för tidigt att säga att dessa gränser var rätt avpassade, men i varje fall har det visat sig att de inte var alldeles orimliga ur kostnadsynpunkt. De måste också ha verkat kraftigt återhållande på ökningen av byggnadskostnaderna. Samma bör väl också gälla i detta fall, och jag tycker nog att det är litet inkonsekvent av utskottsmajoriteten att man, då man här föreslår generella kapitalsubventioner till två grupper av studentbostäder, lämnar den ena gruppen åt sidan och höjer subventionerna för den andra, den s. k. traditionella formen. Jag utgår nämligen ifrån att departementschefen här försökt att få en proportion mellan dessa båda kapitalsubventioner, och konsekvensen borde därför ha varit att utskottsmajoriteten då hade provat, huruvida det fanns anledning att ändra på de båda subventionsgrupperna.

För att ge ett exempel på de proportioner det här är fråga om vill jag nämna, att om man t. ex. skulle ha samma subventionseffekt när det gäller egna hemslånen, där det nu finns en räntefri stående del på 4 000 kronor, skulle man för egna hemslånen behöva ha en ränte-

fri stående del på 20 000 kronor. Jag nämner detta för att åtminstone ge en uppfattning om vad det här är fråga om, och att en ökning från det föreslagna subventionsbeloppet 5 000 till 6 200 kronor är en mycket kraftig avvikelse från vad departementschefen här har föreslagit.

Jag anser därför att det vore klokast av riksdagen att följa reservanternas förslag och i likhet med vad som gäller för den maximerade belåningsgränsen för flerfamiljshusen vänta och se, vad detta ger för resultat. Jag är övertygad om att socialministern vid den tidpunkt, då närmare erfarenheter rörande kostnaderna ligger på bordet, är villig att ompröva denna fråga liksom kommer att ske när det gäller de maximerade belåningsvärdena.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottsutlåtandet på alla punkter, dock med bifall till den med 23 betecknade reservationen.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON (s):

Herr talman! I en sådan proposition som det här gäller och i ett så stort utlåtande som nu föreligger finns det naturligtvis en och annan sak som man skulle vilja ha annorlunda, men man får höja sig för all klokskapen inom utskottet.

Jag vill därför endast nämna, att vi som har motionerat i frågan helst hade sett, att ensamstående med barn skulle få den bostadssubvention som vi har föreslagit. Utskottet har emellertid avstyrkt förslaget, och jag har ingen möjlighet att yrka bifall till detta, då det inte ens finns en reservation i denna fråga. Utskottet har emellertid givit de kvinnor eller kanske män det gäller en vänlig klapp på axeln och talat om att dessa har det svårt och behöver mycken hjälp. Men därvid stannar det.

Utskottet har vidare föreslagit, att man skulle dra in de bostadssubventioner, som nu utgår för barn mellan 16 och 18 år vilka fortsätter sin utbildning, antingen den nu är teoretisk eller praktisk. Man kan säga att både utskottet och Kungl. Maj:t befinner sig i gott sällskap

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

när de föreslagit indragningen av dessa bostadssubventioner, eftersom bostadspolitiska utredningen har förordat denna indragning. Men bostadspolitiska utredningens förslag i denna fråga har av ett flertal remissinstanser helt enkelt avstyrkts. Orsaken till att man nu inte längre vill ge dessa subventioner anges vara, att det skall utgå generella grundstipendier för den ungdom det här gäller. Men jag vill säga att det för mig förefaller, som om man ger med ena handen och tar med den andra. Grundstipendierna kommer icke att förslå till uppehälle åt den ungdom som inte har någon förtjänst.

Eftersom kammaren gärna vill ha votering i frågan före klockan fem, skall jag inte lägga ut texten vidare. Men jag vill bara säga det, att det är väl ändå både kammarens och samhällets uppfattning, att ungdomarna skall stimuleras till att fortsätta sin utbildning inte bara teoretiskt utan också i praktiska yrken. Jag tycker inte då att man här gör rätt, när man tar bort en förmån som de redan har och motiverar detta med att de skall få ett grundstipendium.

Herr talman! Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till den med 22 betecknade reservationen, vari denna fråga behandlas.

I detta anförande instämde fru *Wal-lentheim* (s).

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i det nu ifrågavarande utlåtandet gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten I hemställt.

I fråga om punkten II, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen; 3:o), av herr *Larsson, Nils Theodor*, att det förslag

skulle godkännas, som innehölls i den av herr *Pålsson* m. fl. beträffande punkten anförda reservationen; 4:o), av herr *Jacobsson*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i herr *Bomans* m. fl. beträffande punkten avgivna reservation; samt 5:o), av herr *Norling*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 461 och II: 579.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förstående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Jacobssons* yrkande i ämnet.

Herr *Norling* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de under 2, 3 och 5 här ovan angivna yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den sålunda begärda, närmast före huvudvoteringen infallande omröstningen (första förvoteringen); och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Nils Theodor Larssons* yrkande.

Herr *Norling* begärde likväl votering jämväl om innehållet av denna kontraposition, på grund varav herr talmannen upprepade vartdera av de ovan under 2 och 5 upptagna yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den andra förvoteringen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgiv-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

na svaren hava utfallit med övervägande ja för deras uppfattning, som ville till kontraproposition antaga bifall till herr Ragnar Berghs yrkande.

Herr *Norling* äskade emellertid votering även om sistnämnda kontrapropositions innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes för den tredje förvotereringen en så lydande omröstningspropo- sition:

Den, som till kontraproposition i den votering, som kommer att anställas för bestämmande av kontraproposition i v- teringen om kontraproposition i huvud- voteringen angående punkten II i stats- utskottets utlåtande nr 102 antager bi- fall till herr Ragnar Berghs yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraproposition i förstnämnda votering antagits bifall till herr Norlings yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en bör- jan omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propo- sitionen.

Då emellertid herr *Norling* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befun- nos vid omröstningens slut rösterna ha- va utfallit sålunda:

Ja — 38;

Nej — 14.

Därjämte hade 85 ledamöter tillkänna- givit, att de avstode från att rösta.

Härefter uppsattes, upplästes och god- kändes för den andra förvotereringen en omröstningspropoosition av följande lydelse:

Den, som till kontraproposition i vo- teringen om kontraproposition i huvud- voteringen angående punkten II i stats- utskottets utlåtande nr 102 antager bi-

fall till herr Nils Theodor Larssons yr- kande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraproposition i förstnämnda votering antagits bifall till herr Ragnar Berghs yrkande.

Sedan denna voteringspropoosition ånyo uppläst, verkställdes omröstning- en genom uppresning; och befanns där- vid, att flertalet röstade för ja-propo- sitionen.

Därpå uppsattes, upplästes och god- kändes för den första förvotereringen en så lydande omröstningspropoosition:

Den, som till kontraproposition i hu- vudvotereringen angående punkten II i statsutskottets utlåtande nr 102 antager bifall till herr Jacobssons yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraproposition i nämnda votering antagits bifall till herr Nils Theodor Larssons yrkande.

Sedan denna voteringspropoosition ånyo uppläst, verkställdes till en bör- jan omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propo- sitionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theo- dor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 31;

Nej — 53.

Därjämte hade 53 ledamöter tillkänna- givit, att de avstode från att rösta.

Slutligen uppsattes, upplästes och god- kändes för huvudvotereringen en omröst- ningspropoosition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punk- ten II, röstar

Ja;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Pålsson m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;
Nej — 27.

Därjämte hade 34 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Med avseende på punkten III, anförde nu herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen; 3:o), av herr *Larsson, Nils Theodor*, att det förslag skulle godkännas, som innehölls i den av herr Pålsson m. fl. beträffande punkten anförda reservationen; 4:o), av herr *Jacobsson*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i herr Bomans m. fl. beträffande punkten anförda reservation; samt 5:o), av herr *Norling*, att utskottets hemställan skulle avslås.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen

sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Jacobssons yrkande.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten III i statsutskottets utlåtande nr 102 antager bifall till herr Jacobssons yrkande, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr Nils Theodor Larssons yrkande.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 28;
Nej — 45.

Därjämte hade 64 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd härav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten III, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Nils Theodor Larssons yrkande i frågan.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;
Nej — 25.

Därjämte hade 34 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Rörande punkten IV, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Larsson, Nils Theodor*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i motiveringen, som förordats i den av herr *Pålsson* m. fl. beträffande punkten anförda reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av herr *Larsson, Nils Theodor*, framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten IV, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Nils Theodor Larssons* yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstning-

en genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Därefter gjordes enligt de i fråga om punkten V förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Boman* m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vidkommande punkten VI, anförde nu herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen; 3:o), av herr *Larsson, Nils Theodor*, att det förslag skulle godkännas, som innehölles i den av herr *Pålsson* m. fl. beträffande punkten anförda reservationen; samt 4:o), av herr *Jacobsson*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i herr *Bomans* m. fl. beträffande punkten avgivna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Jacobssons* yrkande.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten VI i statsutskottets utlåtande nr 102 antager bifall till herr Jacobssons yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr Nils Theodor Larssons yrkande.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 34;

Nej — 45.

Därjämte hade 59 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten VI, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Nils Theodor Larssons yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsap-

parat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 29.

Därjämte hade 30 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härpå gjorde herr talmannen jämlikt de angående punkten VII förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt herr *Ragnar Berghs* yrkande, på antagande av det förslag, som innefattades i den av honom m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten VII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Ragnar Berghs yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I fråga om punkten VIII, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i nämnda punkt hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten VIII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Ragnar Berghs* yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de med avseende på punkten IX förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Boman* m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten IX, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Boman* m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat,

verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 60.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Med avseende på punkten X, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i nämnda punkt hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. beträffande punkten anförda reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten X, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Ragnar Berghs* yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Rörande punkten XI, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen; 3:o), av herr *Jacobsson*, att det förslag skulle godkännas, som innehölls i herr *Bomans* m. fl. beträffande punkten anförda reservation; samt 4:o), av herr *Norling*, att utskottets hemställan skulle bifallas med

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 460 och II: 578, såvitt nu vore i fråga.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Norling* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten XI, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Norlings* yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Norling* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 5.

Därjämte hade 34 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidkommande punkten XII, anförde nu herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Jacobsson*, att det förslag skulle godkännas, som innehölles i herr *Bomans* m. fl. beträffande punkten anförda reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till herr *Jacobssons* yrkande, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten XII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Jacobssons* yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition änyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I fråga om punkten XIII, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av honom m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen, och i samband därmed vidtaga den rättelse i den av reservanterna föreslagna motiveringen, att det däri förekommande årtalet 1958 utbyttes mot 1951; samt 3:o), av herr *Norling*, att kammaren skulle bifalla motionerna I: 460 och II: 578, såvitt nu vore i fråga.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upp tog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröst-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övertvägande ja för deras mening, som ville till kontraproposition antaga bifall till herr Ragnar Berghs yrkande.

Herr *Norling* äskade emellertid votering om kontrapropositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraproposition i huvudvoteringen angående punkten XIII i statsutskottets utlåtande nr 102 antager bifall till herr Ragnar Berghs yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraproposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Norlings* yrkande.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppsesning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Norling* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 30;

Nej — 13.

Därjämte hade 94 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten XIII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Ragnar Berghs yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppsesning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergh, Ragnar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 114;

Nej — 14.

Därjämte hade 12 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I fråga om punkten XIV, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Larsson, Nils Theodor*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i herr *Pålssons* m. fl. beträffande punkten anförda reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits bifall till det av herr *Larsson, Nils Theodor*, framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten XIV, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Nils Theodor Larssons* yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppsesning; och befanns där-

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

vid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Därefter gjordes enligt de rörande punkten XV förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Boman m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vidkommande punkten XVI, anförde nu herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. beträffande nämnda punkt avgivna reservationen; 3:o), av herr *Jacobsson*, att det förslag skulle godkännas, som innehölls i herr Boman m. fl. beträffande punkten anförda reservation; samt 4:o), av herr *Norling*, att kammaren skulle bifalla motionerna I: 460 och II: 578, såvitt nu vore i fråga.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Ytterligare gjordes i enlighet med de angående punkten XVII förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Ragnar Bergh* m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Med avseende på punkten XVIII, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i nämnda punkt hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Jacobsson*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr Boman m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten XVIII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Jacobsson*'s yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 30.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten XIX hemställt.

I fråga om punkten XX, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i nämnda punkt hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Boman m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten XX, röstar

Ja;

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Ragnar Berghs yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 39.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På sedermera gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten XXI hemställt.

Rörande punkten XXII, anförde nu herr talmannen, hade yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. beträffande punkten anförda reservationen; samt 3:o), av herr *Norling*, att kammaren skulle bifalla motionerna I: 460 och II: 578, såvitt nu vore i fråga.

Vid därefter i enlighet med berörda yrkanden gjorda propositioner bifölls utskottets hemställan.

Angående punkten XXIII, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock, av herr *Larsson, Nils Theodor*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr *Pålsson* m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde votering, i anledning varav uppsattes

samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten XXIII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Nils Theodor Larssons yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vidare gjordes i enlighet med de beträffande punkten XXIV förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare, enligt herr *Norlings* yrkande, på bifall till motionerna I: 460 och II: 578, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Med avseende på punkten XXV, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Boman* m. fl. beträffande punkten anförda reservationen, dock med de ändringar, att de i den s. k. klämman förekommande orden »ävensom med avslag å motionerna I: 459 och II: 580 samt I: 142 och II: 180» utbyttes mot »ävensom motionerna I: 459 och II: 580 samt med avslag å motionerna I: 142 och II: 180» samt att motsvarande justering vidtoges i den av reservanterna förordade motivering.

Därefter gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten XXVI hemställt.

Anslag till främjande av bostadsförsörjningen m. m.

I fråga om punkten XXVII, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Jacobsson*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Boman* m. fl. beträffande punkten anförda reservationen.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Sjöström-Bengtsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten XXVII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Jacobssons* yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid att flertalet röstade för ja-propositionen.

Rörande punkten XXVIII, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i nämnda punkt hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Karlsson*, *Gustaf*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Karlsson*, *Gustaf*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten XXVIII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Gustaf Karlssons* yrkande i frågan.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 68.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna XXIX och XXX hemställt.

I fråga om de återstående punkterna, yttrade nu herr talmannen, kvarstode med hänsyn till kammarens redan fattade beslut endast yrkanden om bifall till utskottets hemställan.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna XXXI—XXXXVI hemställt.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 260, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 6 juni 1952 (nr 334) om höjning av vissa underhållsbidrag; samt

nr 261, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående

de ändring i lagen den 18 juni 1954 (nr 444) om personundersökning i brottmål.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt för kommun att uttaga avgift för vissa upplåtelser å allmän plats, m. m., ävensom i ämnet väckta motioner;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1957/58 till Ersättning till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott, Bidrag till folkpensioner m. m. samt Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dels förvärv av aktier i Stockholm-Nynäs järnvägsaktiebolag, dels ock ökning av statens järnvägars rörliga kredit jämte i ämnet väckta motioner;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tjänster vid kommunikationsverken;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 120, i anledning av väckta motioner om pension eller understöd åt vissa personer; samt

nr 121, med anmälan att proposition om anslag för budgetåret 1957/58 till utbyggnad av storflygplats icke kommer att avlätas under vårssessionen;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350) så ock om fortsatt giltighet av samma lag, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 23, angående användande av riksbankens vinst för år 1956; samt

nr 24, angående uppskov med behandlingen av vissa till bankoutskottet hänvisade ärenden;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om jordfästning m. m.;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i strafflagen, m. m.; samt

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till instruktion för riksdagens ombudsmän;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § allmänna ransoneringslagen m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 32, i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna rörande utbetalning i vissa fall av ersättning för barns läkarvård och resor till läkare; samt

nr 33, i anledning av väckta motioner angående översyn av bestämmelserna om ersättning för resekostnader enligt sjukförsäkringslagen, m. m.; ävensom

jordbruksutskottets utlåtande nr 27, i anledning av väckta motioner angående utredning om sammanslagning av statens jordbruksnämnd och lantbruksstyrelsen.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 17.45.

In fidem

G. H. Berggren

Fredagen den 17 maj eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30.

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 26 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 22 mars 1957 dagtecknad proposition, nr 154, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åbe-

ropande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) *Lag angående ändrad lydelse av 1 och 26 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag.*

Härigenom förordnas, dels att 1 och 26 §§ lagen den 19 juni 1942 om hyresreglering m. m. skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att samma lag, vilken enligt lag den 7 juni 1956 (nr 303) gäller till och med den 30 september 1957, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1959.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

§ 1.

Bestämmelserna i denna lag skola, där ej *Konungen annorlunda förordnar*, äga tillämpning i varje stad, köping eller municipalsamhälle, som vid 1942 års ingång hade minst 2 000 invånare. *Konungen äger bestämma, att lagen skall gälla även i annan tätbebyggd ort.*

Bestämmelserna i denna lag skola äga tillämpning i varje stad, köping eller municipalsamhälle, som vid 1942 års ingång hade minst 2 000 invånare, där ej *Konungen annorlunda förordnar*, så ock i annan tätbebyggd ort, som *Konungen bestämmer*. *Konungen äger även bestämma, att lagen i ort där den gäller skall äga tillämpning endast i fråga om visst eller vissa slag av lägenheter.*

Vad nedan — — — — — å municipalsamhälle.

26 §.

Vad i — — — — — myndighets

tillstånd.

Stadgandena i 2—6 §§ skola icke äga tillämpning på upplåtelse av lägenhet i hyresvärden tillhörigt hus, för vilket utgått sådant statligt lån, som är förenat med villkor om begränsning av rätten att uttaga hyra och slutligt beviljats efter den 31 december 1956 samt icke uppsagts till betalning. Stadgandena skola ej heller tillämpas på upplåtelse av *bostad i sådant pensionärshem eller sådan pensionärslägenhet*, som *Konungen bestämmer*.

Stadgandena i 2—6 §§ skola icke äga tillämpning på upplåtelse av lägenhet i hyresvärden tillhörigt hus, för vilket utgått sådant statligt lån, som är förenat med villkor om begränsning av rätten att uttaga hyra och slutligt beviljats efter den 31 december 1956 samt icke uppsagts till betalning. Stadgandena skola ej heller tillämpas på upplåtelse i *första hand av lägenhet i sådant av kommunalt eller därmed jämställt bostadsföretag förvaltad hus*, som *Konungen bestämmer*.

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser förordnandet om fortsatt giltighet av lagen om hyresreglering m. m., den 1 juli 1957 och i övrigt den 1 januari 1958.

Har hyresvärd, utan att hyresrätten är förverkad, före den 1 juli 1957 uppsagt hyresavtal till upphörande efter den 30 september 1957, må framställning som i 7 § sägs göras senast den 15 juli 1957 eller, om hyresvärden icke före den 1 i sistnämnda månad tydligt meddelat, att han ej önskar låta hyresgästen kvarbo, inom fjorton dagar efter det hyresvärden lämnat hyresgästen sådant meddelande.

Har hyresvärd före den 1 juli 1957 lämnat meddelande som i 8 a § femte stycket sägs om att hyresförhållande skall upphöra efter den 30 september 1957, må framställning enligt samma paragraf göras senast den 15 juli 1957.

2) *Lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.*

Härigenom förordnas, att lagen den 19 juni 1942 om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m., vilken enligt lag den 7 juni 1956 (nr 304) gäller till och med den 30 september 1957, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1959.

3) *Lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 juni 1956 (nr 305) med vissa bestämmelser om hyresrätt vid äktenskaps upplösning m. m.*

Härigenom förordnas, att lagen den 7 juni 1956 med vissa bestämmelser om hyresrätt vid äktenskaps upplösning m. m., vilken gäller till och med den 30 september 1957, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 september 1959.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat

dels fyra före propositionens avlämnande väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 223 av herr *Eskilsson* och nr 334 av herrar *Sveningsson* och *Arrhén* samt

inom andra kammaren nr 270 av fröken *Wetterström* och herr *Magnusson* i Borås och nr 402 av herrar *Wachtmeister* och *Östlund*,

dels ock åtta i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren nr 500 och 501 av herr *Lindblom* m. fl., nr 502 av herr *Öhman* m. fl. och nr 517 av herr *Bergman* samt

inom andra kammaren nr 637 av herr *Nilsson*, *Gerhard*, i Gävle m. fl., nr 638 av herr *Hagberg* m. fl., nr 639 av herr *Magnusson* i Borås m. fl., och nr 656 av herr *Carlsson* i Stockholm m. fl.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i förslaget till lag angående ändrad lydelse av 1 och 26 §§ hyresregleringslagen — måtte, med avslag å följande motioner till den del de berörde ändringar i sagda lag, nämligen

1. I: 334 och II: 402,
2. I: 500 och II: 637,
3. I: 502 och II: 638 samt
4. II: 656,

för sin del antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 och 26 §§ hyresregleringslagen med den ändringen, att 26 § andra stycket sista punkten erhöles denna lydelse:

Stadgandena skola ej heller tillämpas på upplåtelse i första hand av lägenhet i sådant av kommun eller av kommunalt eller därmed jämställt bostadsföretag förvalt hus, som Konungen bestämmer.

B. att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 223 och II: 270, antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående fortsatt giltighet av bostadsrättskontrollagen;

C. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående fortsatt giltighet av lagen med vissa bestämmelser om hyresrätt vid äktenskaps upplösning m. m.;

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

D. att motionerna

1. I: 334 och II: 402,
2. I: 501 och II: 639 samt
3. I: 517,

i den mån de icke besvarats med vad utskottet förut anfört, ej måtte förändra någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Åhman, Nils B. Hansson* och *Carlsson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i vissa angivna delar hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottets hemställan borde av riksdagen bifallas med följande avvikelser, nämligen

under punkt A

a) att ingressen till lagen angående fortsatt giltighet av hyresregleringslagen erhöles sådan lydelse, att den skulle gälla till och med den 30 september 1958,

b) att 26 § första stycket hyresregleringslagen erhöles denna lydelse:

Vad i denna lag stadgas skall ej äga tillämpning på upplåtelse av bostad, som är förenad med allmän tjänst, och ej heller på bostadsupplåtelse i möblerad lägenhet om högst ett rum eller i sådan hotell- eller pensionatrörelse, för vilken fordras myndighets tillstånd.

c) att 26 § andra stycket hyresregleringslagen erhöles denna lydelse:

Stadgandena i 2—6 §§ skola icke äga tillämpning på upplåtelse av lägenhet i hyresvärden tillhörigt hus, för vilket utgått sådant statligt lån, som är förenat med villkor om begränsning av rätten att uttaga hyra och slutligt beviljats efter den 31 december 1956 samt icke uppsagts till betalning, eller i fråga om lägenhet i hus, som uppförts utan stöd av dylikt statligt lån och färdigställt efter den 30 september 1957. Stadgandena skola ej heller tillämpas på upplåtelse i första hand av lägenhet i sådant av kommun eller av kommunalt eller därmed jämfäst bostadsföretag förvaltadt hus, som Konungen bestämmer.

under punkt B att ingressen till lagen angående fortsatt giltighet av bostads-

rättskontrollagen erhöles sådan lydelse, att den skulle gälla till och med den 30 september 1958;

under punkt C att ingressen till lagen angående fortsatt giltighet av lagen med vissa bestämmelser om hyresrätt vid äktenskaps upplösning m. m. erhöles sådan lydelse, att lagen skulle gälla till och med den 30 september 1958;

2) av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Bengtsson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den ändrade avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottets hemställan borde av riksdagen bifallas med följande avvikelser, nämligen

under punkt A

a) att ingressen till lagen angående fortsatt giltighet av hyresregleringslagen erhöles sådan lydelse, att den skulle gälla till och med den 30 september 1958;

b) att 26 § första stycket hyresregleringslagen erhöles denna lydelse:

Vad i denna lag stadgas skall ej äga tillämpning i fråga om upplåtelse av bostad, som är förenad med allmän tjänst, och ej heller på bostadsupplåtelse i möblerad lägenhet om högst ett rum eller i sådan hotell- eller pensionatrörelse, för vilken fordras myndighets tillstånd, eller i fråga om lägenhet i hyresvärden tillhörigt en- eller tvåfamiljshus.

c) att 26 § andra stycket hyresregleringslagen erhöles denna lydelse:

Stadgandena i 2—6 §§ skola ej äga tillämpning på upplåtelse av lägenhet i hyresvärden tillhörigt hus, som uppförts med stöd av tertiärlån beviljat enligt kungörelsen den 29 juni 1946 om tertiärlån och tilläggsån för flerfamiljshus eller senare författning i samma ämne, så länge lånet ej uppsagts till betalning, eller i fråga om lägenhet i hus, som uppförts utan stöd av dylikt statligt lån och färdigställt efter den 30 september 1957, eller i fråga om lägenhet, som är avsedd att helt eller till väsentlig del utnyttjas till annat ändamål än bostad. Stadgandena skola ej heller tillämpas på upplåtelse i första hand av lägenhet i

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

sådant av kommun eller av kommunalt eller därmed jämställt bostadsföretag förvalt hus, som Konungen bestämmer.

under punkt B

a) att ingressen till lagen angående fortsatt giltighet av bostadsrättskontrollagen erhöles sådan lydelse, att den skulle gälla till och med den 30 september 1958;

b) att bostadsrättskontrollagen erhöles ändrad lydelse i enlighet med ett i reservationen infört förslag till lag om ändring av lagen den 19 juni 1942 (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag;

under punkt C att ingressen till lagen angående fortsatt giltighet av lagen med vissa bestämmelser om hyresrätt vid äktenskaps upplösning m. m. erhöles sådan lydelse, att lagen skulle gälla till och med den 30 september 1958;

under punkt D 1 att riksdagen i anledning av motionerna I: 334 och II: 402 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa,

a) att Kungl. Maj:t inför 1957 års höst- riksdag måtte framlägga förslag till plan för en total avveckling av hyresregleringslagstiftningen;

b) att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådan ändring av gällande statliga låneförfattningar, att fördelningen på olika lägenheter av det av bostadsstyrelsen fastställda totala hyresbeloppet skulle tillkomma fastighetsägare i stället för hyresnämnd.

Rörande sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Herr talman! I avseende å föredragningen av tredje lagutskottets utlåtande nr 20 hemställes,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis samt punkten A på det sätt, att först föredrages Kungl. Maj:ts i denna punkt behandlade lagförslag med av utskottet förordad ändring, varvid föredragningen sker paragrafvis och be-

träffande 26 § styckewis samt slutbestämmelser, ingress och rubrik förekomma sist, varefter utskottets hemställda föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet; samt

att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten A

Kungl. Maj:ts i denna punkt behandlade lagförslag med av utskottet förordnad ändring

1 §

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Genom omständigheternas makt har jag kommit att deltaga i tredje lagutskottets behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 154. Det vore därför onekligen frestande att begagna tillfället att ge till känna min allmänna inställning till bostadspolitiken efter kriget, enkannerligen då hyresregleringen. Men här har förvisso talats tillräckligt om bostadsfrågor i dag. Jag skall därför inte fresta ledamöternas tålmod, helst som vi ju i höstas hade en ingående debatt i dessa frågor.

Jag skall inskränka mig till att helt kort beröra de punkter, i vilka jag och två medreservanter önskar ändring; kanske vågar jag säga fyra medreservanter, ty såvitt jag kan finna biträder reservation 2 även reservationen 1, men reservation 2 går ju utöver den reservation som jag deltar i.

Först skulle jag helt allmänt i förevarande sammanhang vilja säga, att vi reservanter nog hade väntat en bättre vilja från departementschefens och utskottets sida att nu gå till handling när det gäller hyresregleringens avveckling.

Vid förra årets riksdag genomfördes som bekant vissa lagändringar i syfte att inleda en successiv avveckling av hyresregleringslagstiftningen. Avvecklingen skulle ske såväl regionalt som, i begrän-

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

sad utsträckning, kategorimässigt. Hyresregleringen innebär ju en krislagstiftning, som tyvärr har fått vara i kraft alltför länge. Departementschefer och riksdag har visserligen alltid och till synes också enhälligt framhållit, att denna seglivade kvarleva från andra världskrigets dagar snarast borde bringas till upphörande, men år efter år har lagstiftningen förlängts och även kompletterats. Hyresregleringslagen gäller nu intill den 30 september i år, och det är i dag fråga om beslut om ytterligare förlängning, varunder en utökad samordnad regional och kategorimässig avveckling skulle prövas.

Det första som vi reserverar vänder oss emot är departementschefens förslag om att förlänga hyresregleringslagens giltighetstid två år framåt, alltså till den 30 september 1959. Det är ju inte bara hyresregleringslagen det här gäller utan också bostadsrättskontrollagen — båda härstammar från år 1942 — samt lagen den 7 juni 1956 med vissa bestämmelser om hyresrätt vid äktenskaps upplösning m. m.

Ett av skälen till att vi reagerar mot detta förslag är att riksdagen en gång har godtagit den huvudregeln, att författningar av beredskaps- och kriskaraktär endast bör förlängas ett år i sänder. Så har ju också hittills skett med hyresregleringslagen. Det innebär också onekligen enligt vår mening en dålig start för det avvecklingsskede, som inleddes för några månader sedan, att genomföra en förlängning som realiter skulle sträcka sig betydligt över två år framåt i tiden, även om nu en viss successiv avveckling under tiden förutsattes regionalt skola bli påbörjad.

Departementschefens motivering övertygar oss inte heller. Efter att ha understrukit »att det är önskvärt att avvecklingen sker i så snabb takt som omständigheterna medger», men att avvecklingen måste ske successivt, säger statsrådet: »Jag nödgas därför förordna att lagstiftningen om hyresreglering, på sätt hyresrådet föreslagit och remissinstanserna tillstyrkt eller lämnat utan erinran, givnes förlängd giltighet.» Hyresrådet har

efter allt att döma tänkt sig en förlängning bara för ett år framåt. Departementschefen däremot finner det vara mest praktiskt att förlänga lagstiftningen på två år. Man undrar något överraskad, hur statsrådet, som i en mening nästan beklagar att han nödgas förlänga lagen, strax efter är beredd att förlänga den för hela två år, vilket hyresrådet och remissinstanserna väl knappast haft anledning att räkna med, då förlängning — som jag nämnde — tidigare bara har skett ett år i sänder enligt den regel som riksdagen en gång har uttalat sig för. Departementschefen åberopar visserligen »praktiska skäl», bl. a. att tiden för lagens giltighet skulle sammanfalla med giltighetstiden för lagen av den 7 december i fjol om rätt i vissa fall för hyresgäst till nytt hyresavtal. Men de lagarna har ju inte något direkt samband med varandra, eftersom lagen av den 7 december i fjol avser orter, där hyresregleringslagen inte gäller. Enligt min mening — och jag antar att alla reserverar instämmer — gör statsrådet här en tvärvändning, som inte övertygar om god vilja att verkligen snabbt avveckla hyresregleringen.

Enligt reserveranternas mening finns tvärtom starka skäl för att denna gång sätta *ett* år som maximal förlängningstid. Härom skriver vi i reservationen, såsom kammarens ärade ledamöter ser, följande på s. 30: »Hittills gjorda erfarenheter visar att ändringar i hyresregleringslagen ansetts nödvändiga från det ena året till det andra. När nu en avveckling av lagstiftningen inlets finns all anledning anta, att detta kan aktualisera ytterligare ändringar i lagstiftningen. Det torde därför vara mera befogat än tidigare att förlänga lagen endast för ett år i sänder för att därigenom möjliggöra den översyn som vunnit praktiska erfarenheter av lagen och utvecklingen på hyresområdet får förutsättas komma att kräva. Utskottet kan med hänsyn härtill icke biträda propositionens förslag om en tvåårig förlängning av giltighetstiden av hyresregleringslagstiftningen utan föreslår, att de tre häri ingående lagarna såsom hittills förlänges endast

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

med ett år till och med den 30 september 1958.»

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen angående förlängningstiden under punkterna A, B och C, alltså beträffande de tre olika lagar det gäller.

I övrigt yrkas i reservation nr 1 att stadgandena i 26 § första stycket hyresregleringslagen irte skall äga tillämpning på bostadsupplåtelse i möblerade lägenheter om högst ett rum samt att stadgandena i 2—6 §§ icke skall äga tillämpning i fråga om lägenhet i hus, som uppförts utan stöd av sådant statligt lån, som är förenat med villkor om begränsning av rätten att uttaga hyra, och färdigställt efter den 30 september i år. I detta senare fall — det gäller de s. k. fria husen — ställer vi oss således på samma linje som hyresregleringskommittén. Vi är övertygade om att ett undantagande av denna kategori skulle innebära en värdefull stimulans för bostadsbyggandet, och då inte minst för rationaliseringssträvandena, i syfte att skapa billigare, mer ändamålsenliga och därmed också mer attraktiva bostäder.

Vad slutligen de möblerade rummen beträffar, så erkänner utskottet att de hör till den lokaltyp som främst bör komma i åtanke för en kategorimässig avveckling. Men utskottet stannar för att denna avveckling bör ske regionalt, även om den redan nu bör kunna göras ganska vidsträckt. Vi reserverar menar, att utskottet härvidlag visar alltför stor och omotiverad försiktighet. Lagen hämmar med all sannolikhet utbudet av möblerade rum. När det nu gäller att i största möjliga utsträckning, framför allt i de större städerna samt i universitets- och skolstäder, stimulera uthyrning av möblerade rum, finner vi det i hög grad angeläget att undanta dessa från hyresregleringen. Det förefaller också sannolikt att det större utbud, som väl bleve en följd av frisläppandet, skulle verka sänkande på hyresläget.

Herr talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till reservation nr 1 även i vad den avser momenten b) och c) under punkt A.

Herr OHLSSON, EBBE, (h):

Herr talman! Till en början vill jag säga, att då man nu blivit enig om att en successiv avveckling av hyresregleringen skall åstadkommas, kan vi reserverar inte dela utskottets uppfattning att lagens giltighetstid skall utsträckas till och med den 30 september 1959, utan föreslår att lagen som hittills förlänges med endast ett år, alltså till och med den 30 september 1958.

Om det nu verkligen är så som utskottet säger — och jag har ingen anledning att betvivla det ärliga uppsåtet — att man vill en avveckling av denna hittills nästan förpuppade krislagstiftning, då synes det oss högerreserverar naturligt och riktigt att man också söker åstadkomma en plan för en total avveckling av hyresregleringslagstiftningen, en plan som vi tror skall bli ett värdefullt hjälpmedel i fortsättningen. En sådan plan borde man väl utan alltför stora svårigheter kunna få fram till höstriksdagen i år.

Utskottet har inte heller denna gång velat tillmötesgå vårt krav från tidigare år, att samtliga statsbelånade hus, som tillkommit sedan 1946, skall undantas från hyresregleringen i den mån som fastigheterna fortfarande står under de lånebeviljande organens kontroll. Utskottets invändningar mot en sådan förenkling går närmast ut på att de administrativa författningarna inte är utformade med tanke på att de lånebeviljande organen delvis skulle överta de hyreskontrollerande organens uppsikt över hyressättningen. Man anser att detta är förenat med praktiska olägenheter utan att medföra jämförliga fördelar. Otvivelaktigt måste detta dock vara ett steg i rätt riktning, och jag har svårt att förstå att de administrativa författningarna inte skall kunna ändras ganska snabbt, om viljan verkligen är god. Jag vill slå fast att utskottet klart uttalar, »att en sådan ordning om möjligt borde åvägbringas på administrativ väg, att jämväl dessa hus inom en snar framtid kunde behandlas på samma sätt som de nytillkommande statsbelånade husen».

Då jag nu inte hyser några överdrivna

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

förväntningar om behandlingen av reservanternas förslag här i kammaren och med tanke på att utskottsmajoriteten aldrig någonsin, såvitt jag vet, själv tagit några initiativ i dessa angelägenheter, vill jag ge uttryck åt den förhoppningen, att när nästa proposition i ämnet skall utformas, vederbörande statsråd tar hänsyn till utskottets synpunkter i frågan. Detta tycks mig numera vara den enda framkomliga vägen. Utskottet använder uttrycket »om möjligt», och jag vill fråga: Varför skall inte detta vara möjligt? Utskottet har inte visat sig ointresserat att diskutera ett frisläppande av de möblerade enkelrummen. Man säger i utlåtandet, att dessa rum hör till den lokaltyp som främst bör komma i åtanke för en kategorimässig avveckling, men man anser att det bör ske regionalt om än ganska vidsträckt. Man vill alltså inte ha storstäderna och universitetsstäderna med i denna avveckling på grund av den begränsade tillgången på sådana rum. Här tänker utskottet fel enligt reservanternas mening. Vi har i stället den uppfattningen, att lagen verkar hämmande på utbudet, då många människor drar sig för att hyra ut möblerade rum av olika skäl: en olämplig hyresgäst eller svårigheten att få tillbaka det uthyrda rummet, om man behöver disponera det för egen räkning. Utan tvivel skulle tillgången bli betydligt större, om hyresregleringen här släpptes. Det är heller inte otänkbart att ett frisläppande skulle medföra större konkurrens och ökad tillgång. Man kan då motse en sänkning av hyrorerna, samtidigt som det skulle bli en lättnad på bostadsmarknaden, vilket kanske är det allra viktigaste.

Jag skall inte ingå på frågan om avvecklingen av regleringen när det gäller en- och tvåfamiljshusen eller lägenheter, som upplåtits för annat ändamål än bostad. Vi har här samma synpunkter, som vi framhöll, då denna fråga behandlades i november i fjol, och vi stöder oss nu som då på det uttalande, som hyresregleringskommittén gjorde 1955, efter vad jag antar efter moget övervägande.

Vi högerreservanter har också ett särskilt yrkande om ändring av lagen om

kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt. Det gäller här ett önskemål, som framförts vid ett flertal tillfällen under de sista åren och som närmast går ut på att ägare av bostadslägenheter skall kunna försälja sin lägenhet till det pris, som den verkligen betingar i en fri marknad. Det är enligt vår mening ett rättvisekrav att dessa lägenhetsinnehavare vid försäljning av sina lägenheter skall få samma fördelar som en ägare av en villafastighet. Vid försäljningen av en villafastighet kan ju ägaren ta ut det pris, som fastigheten betingar i den allmänna marknaden, och på det sättet få täckning för den penningvärdeförsämring, som eventuellt inträtt sedan den förvärvades.

Med det här anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den med 2 be-tecknade reservationen.

Herr LINDBLOM (fp):

Herr talman! Det är på tre punkter som jag i detta sammanhang skulle vilja säga några ord. Den ena punkten gäller förlängningen, men i detta fall skall jag avstå från att ställa något yrkande utan nöjer mig med att instämma i de anföranden, som här tidigare hållits.

Den andra punkten gäller frågan, huruvida man vid fastställande av ersättningen enligt 5 § hyresregleringslagen bör ta hänsyn även till penningvärdeförsämringen. Det förhöll sig på det sättet, att man när lagen började tillämpas på 1940-talet inte ansåg att man borde ta hänsyn till denna fråga utan då lämnade man den därhän — man hade väl på den tiden den uppfattningen, att hyresregleringslagen inte skulle komma att gälla så lång tid. Nu har det gått ungefär 15 år, och det är klart att detta spörsmål blir aktuellt. Jag ber att i detta sammanhang få citera ett uttalande av hyresrådet, som haft frågan uppe till behandling. Det är ju som bekant så, att hyresrådet är den myndighet, som skall inkomma till Kungl. Maj:t med förslag till den generella hyreshöjning, som kan medgivas enligt 5 § denna lag.

När frågan sist var uppe angående för-

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

längningen uttalade hyresrådet bl. a.: »I propositionen till hyresregleringslagen anförde departementschefen, att fastighetsägarna ej ansetts böra genom ökade hyror få kompensation för det dåvarande minskade realvärdet av hyresinkomsterna. Uttalandet torde ha haft sin grund i de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken i början av 1940-talet, som inneburo, att kostnadsökningar i första hand borde bäras inom företagarernas vinstmarginal. Sedan dess ha icke blott dessa riktlinjer måst övergivas, utan priskontrollen har så gott som helt avskaffats med undantag för hyror. De utgiftsstegringar, som inträffade under 1940-talet — då någon generell hyreshöjning icke medgavs — har resulterat i ett minskat netto för fastighetsförvaltningen. Det sammankrympta nettots realvärde har emellertid sedan dess nedgått med cirka hälften utan att någon kompensation härför lämnats. Det torde aldrig ha varit avsikten med hyresregleringen, som tillkom för att förhindra spekulation i bostadsbrist, att i längden beröva fastighetsägarna realvärdet av behållen nettoavkastning. De lönestegringar, som medgivits andra samhällsgrupper, har för dem medfört icke endast kompensation för penningvärdets fall utan även inneburit, att de efter hand fått tillgodogöra sig viss andel av landets samlade produktionsökning.» Detta var en del av yttrandet, och på detta svarade hyresrådet in pleno: »Ehuru hyresrådet icke funnit sig berett att i förevarande sammanhang taga ställning till förslaget, har hyresrådet likväl beslutat bringa vad sålunda förekommit till Kungl. Maj:ts kännedom.»

Nu har utskottet tagit upp detta spörsmål, och av den anda som genomströmmar utskottets uttalande kan man ju dra den slutsatsen, att också tredje lagutskottet känner att detta är en allvarsfråga som förr eller senare måste tas upp till behandling. Utskottet yttrar följande på s. 26: »Utskottet anser denna fråga inrymma skilda problem av djupgående samhällsekonomisk betydelse, som icke låter sig i tillräcklig grad överblickas i förevarande sammanhang. Vid en even-

tuell senare förlängning av hyresregleringslagstiftningen synes spörsmålet emellertid förtjänt att närmare övervägas.» Och så avstyrkes naturligtvis motionen. Nu fick man ju lära sig som barn den tid man läste katekesen, att man skulle tänka och tala väl och tyda allt till det bästa. Nu skulle jag försöka tyda detta till det bästa och drar därav den slutsatsen, att när frågan kommer upp nästa gång, så är utskottet villigt att skriva positivt om den här saken.

Nu är bara det sorgliga att samtidigt har utskottet också avstyrkt framställningen om förlängning på allenast ett år. Om lagen förlängts på ett år, hade denna prövning kunnat komma litet snabbar. Men nu har utskottet gått med på departementschefens förslag om en förlängning på två år, och på det sättet har utskottet liksom skjutit saken från sig med denna lilla anvisning att spörsmålet är förtjänt av att närmare övervägas.

Med den kännedom jag har om situationen och hur det brukar gå till vid voteringar, tycker jag att det just inte är någon mening i att yrka bifall till framställningen, utan jag har på denna punkt allenast velat betona att det här föreligger en orättvisa bland alla andra orättvisor som har förelegat i snart femton år på olika områden, och det vore väl tid att man försökte undanröja den i åtminstone någon mån. Det kan ju inte vara rimligt, att när alla andra näringsidkare i vårt land har erhållit kompensation för penningvärdets fall, så finns här en liten grupp som man förmenar detta med stöd av bestämmelserna i hyresregleringslagen.

Den andra frågan gäller saneringen av våra städer. Man kanske frågar sig: Har det något sammanhang i detta spörsmål? Jo, det har det. Det är nämligen på det sättet att vid de saneringar, som nu pågår i ett stort antal städer och som förberedes i ett mycket stort antal fall, har det på grund av hyresregleringslagens bestämmelser angående uppsägningskydd kommit att bli mycket besvärligt. Det har vi fått tillfälle att pröva gång efter annan, när vi haft att behandla dessa spörsmål i statens hyresråd. Me-

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

ningen har ju varit att hyresvärderna vid en uppsägning — vare sig det gäller rivningshus eller andra fall — i första hand skall ge eller anvisa annan lägenhet till hyresgästen som denne skäligen kan taga för god. Ja, uttrycket har varit »likvärdig lägenhet», och det där ordet »likvärdig» har gjort det oerhört svårt. Om man fortsätter med saneringarna i en stad tillräckligt länge finns det helt enkelt inga likvärdiga lägenheter kvar, ty de lägenheter som finns i saneringsfärdiga hus är ju i allmänhet gamla. Det är fråga om rivningshus, och lägenheterna måste följaktligen vara gamla, understundom skäligen dåliga men samtidigt också mycket billiga. Hur skall man då bära sig åt, när man skall försöka anvisa en likvärdig lägenhet? Ju mer man river, desto färre antal dylika lägenheter finns det. Under sådana förhållanden kommer hela detta problem att lösas fast därför att man icke kan anvisa en likvärdig lägenhet.

Man kan då göra så att man anvisar en lägenhet av högre standard, men det är inte säkert att hyresgästen godtar den. Han menar att den är mycket dyrare än den han hade förut, och han vill bo i en lika dålig och lika billig lägenhet. Han har inga högre anspråk. Det finns ett stort klientel som är inställt på det sättet.

Här har förekommit fall då man har fått utrymma en fastighet pö om pö. En hel del hyresgäster har skaffat sig lägenheter själva, och i andra fall har byggherren skaffat lägenheter som hyresgästerna godtagit, men det kan hända att det till slut är en eller två kvar som absolut vägrar att flytta och som man med nuvarande lagstiftning näppeligen kan få att lämna huset. Man kan inte få gehör för ett yrkande att hyresgästen skall vara skyldig att lämna fastigheten därför att det är fråga om ett byggnadsföretag. Resultatet av detta blir först och främst att byggherren måste under kanske två eller tre år ligga med ett ganska stort kapital som är i högsta grad oräntabelt. Han kan inte göra någonting åt saken. Han har ritningarna för det nya huset klara, han har kanske tillstånd

också, men i regel har han inte fått sådant — det har uppmjukats litet i det avseendet på sista tiden, men tidigare var detta omöjligt. Men inte nog med detta, utan på det här sättet kommer dessutom ett ganska stort antal lägenheter att stå tomma. Det är kanske visserligen mindervärdiga lägenheter, men folk har ju bott i dem ända till på sistone. Han kan inte hyra ut dem, ty det vågar han inte därför att då riskerar han att också få de nya hyresgästerna kvar. Detta är ett problem av betydande storleksordning, och jag tycker att så länge man har hyresregleringen kvar skall man försöka skala bort det mesta av oegentligheterna för att få fram en rimlig lagstiftning som inte hämmar samhällenas utveckling och hämmar bebyggelsen. Vi är ju alla intresserade av att bostadsbyggandet utvecklas och fortsätter i ökad takt.

Nu säger utskottet också några vackra ord här. Det har gjorts en s. k. välvillig skrivning, något som vi väl känner igen. Där står: »Utskottet delar emellertid motionärernas uppfattning att spörsmålet i vissa fall kan ha stor betydelse och anser frågan värd all uppmärksamhet, särskilt om hyresregleringslagen skulle komma att bli bestående ytterligare någon avsevärd tid.» Ja, just på de platser där vad jag nu fört på tal är aktuellt tror jag inte — sådan utvecklingen nu visar sig vara — att det kommer att bli något upphävande av hyresregleringen inom en snar framtid. Om man alltså får anta att den kommer att bestå ännu någon tid borde detta problem tas upp.

Jag har velat bringa detta spörsmål under kammarens prövning för att så att säga få det i offentlig belysning. Jag hoppas verkligen att den dagen inte skall vara alltför långt avlägsen, då vi kan vara något mildare i dessa saneringsfall, så att hyresgästen icke skall kunna dekretera: »Jag skall ha en till pris, storlek, utseende och plats likvärdig lägenhet» — det måste ju i det långa loppet bli omöjligt.

Herr talman! Jag skall inskränka mig till vad jag har sagt. Jag finner inte anledning att ställa något direkt yrkande.

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

Herr NORLING (k):

Herr talman! När riksdagen förra året fattade principbeslut om att avveckla hyresregleringslagen, krävde högern och folkpartiet bl. a. att de nu föreslagna åtgärderna om avveckling skulle träda i kraft redan förra året, och i år vill de ytterligare utvidga sitt krav i de nu avgivna reservationerna. Utskottet tillstyrkte då motionerna om avveckling med hänvisning till departementschefens motivering i propositionen. Där anförde statsrådet bl. a. beträffande den nu föreslagna avvecklingen av hyresregleringen för möblerade enkelrum, att »reglerna om besittningsskydd, som bör utformas för mera normala förhållanden, icke lämpligen kan göras tillämpliga på dessa lägenheter. En avveckling av hyresregleringen skulle därför här ställa stora grupper av hyresgäster, ofta personer med små inkomster, utan skydd mot hyreshöjningar och obefogade uppsägningar.»

Nu undrar jag om detta argument, som var bärande i höstas, inte längre finnes. Vad har inträffat som nu kommit statsrådet att ändra uppfattning? Någon minskning av bostadsbristen har inte förekommit. Tvärtom är bristen på bostäder större, och de grupper som söker bostad har väsentligt ökat. Antas det nu föreliggande förslaget att ställa denna grupp bostäder utanför hyresregleringslagen, kommer det att få den verkan som departementschefen angav i förra årets proposition. Undfallenheten för högerns och folkpartiets krav får betalas med högre hyror av dem som är hänvisade att bo i dessa bostäder.

Detsamma är förhållandet med upphävandet av hyresregleringen för affärslokaler och liknande lokaler. Det finns visserligen regler för besittningsskydd, men dessa innebär ju inte att fastighetsägaren behöver nöja sig med nu utgående hyresbelopp, utan då efterfrågan på dylika lokaler är stor, har fastighetsägaren stora möjligheter att öka hyresbeloppen.

Även om det i propositionen framhålls, att denna kategorimässiga och regionala avveckling endast skall ske på sådana orter där någon nämnvärd brist på

ifrågavarande lokaler och lägenheter icke råder, kommer det i alla fall att ge fastighetsägaren anledning att öka hyrorna. Vi anser att nu gällande bestämmelser bör behållas, så länge någon balans mellan efterfrågan och tillgång på bostäder ej uppnåtts för landet i dess helhet. Vi har därför yrkat avslag på de ändrade bestämmelserna i 1 §.

Beträffande de ändrade bestämmelserna i 26 § om att kommunalt eller därmed jämställt företag också skulle undantagas från hyresregleringen anför bl. a. bostadsstyrelsen, att det icke alltid är självklart att statliga subventioner fullt ut kommer de boende till godo, om inte en statlig tillsyn utövas. Hyresrådet har i sitt remissvar upplyst om att sådana företag som det nu gäller inte alltid beräknat sina hyror så att de hyresreglerande myndigheterna kunnat godkänna dem. Vidare uttalar hyresrådet, att även om uppsägningsskyddet finnes kvar, så upphör skyddet mot otillbörliga hyreshöjningar. Mot denna argumentering säger utskottet endast att man får anta, att dessa företaget inte kommer att utnyttja de möjligheter, som ett slopande av hyresregleringen ger, att ta ut hyror som överstiger fastighetskostnaderna. Utskottet förordar därför den föreslagna ändringen av 26 § och ger den en lydelse, som utvidgar den ytterligare.

Då vi redan när lagen om upphävande av hyresregleringen tillkom yrkade avslag på denna lag och då endast några månader förflutit sedan den trädde i kraft, yrkar vi nu också avslag på de föreslagna ändringarna i 1 och 26 §§.

Herr talman! Jag hemställer således om bifall till de yrkanden som i detta stycke framförts i motion 502 i denna kammare.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Då det gäller hyresregleringslagen finns det väl olika meningar om hur vissa detaljer i lagen borde utformas, men att det alltjämt måste finnas en hyresregleringslag tycks vi nog alla vara överens om. Lagen sammanhänger ju helt med förhållandena på bostadsfronten. Så länge det finns en mar-

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

kerad bostadsbrist, utgör lagen ett skydd för stora delar av befolkningen.

Däremot råder det knappast några delade meningar om att lagen, då förhållandena så tillåter, bör successivt avvecklas. Om jag förstått uppfattningarna inom utskottet rätt, är det väl egentligen i fråga om takten i utvecklingen som meningarna delar sig. Utskottet har ju här tillstyrkt — det framgår av utlåtandet — årets proposition om ändringar i hyresregleringslagen, om man bortser från den formella och förtydligande ändringen av 26 §.

Utskottet har också anslutit sig till propositionens förslag om tvåårig giltighetstid. I motsats till reservanterna har utskottet sålunda ansett, att en rad skäl talar för den längre giltighetstiden. Man talar tydligen ingenting på att forcera fram avvecklingen.

Takten i avvecklingen sammanhänger ju helt med hur snabbt bostadsbristen kan hävas. Fjolårets riksdag beslutade om en avveckling av hyresregleringen från ingången av år 1957. Det gällde orter, där balans mellan tillgång och efterfrågan på bostäder hade börjat visa sig. Såvitt jag vet har detta beslut ännu inte lett till några synbara resultat, och det är nog tämligen otänkbart att den fortsatta avveckling som föreslås i årets proposition skulle redan efter ett år — såsom reservanterna nu hävdar — ge någon verklig vägledning om hur avvecklingen skall utformas i framtiden. Kan man inte rent av säga, att om man hejdar sig tills att sikten klarnat en smula, d. v. s. accepterar en tvåårig giltighetstid, går det kanske sedan att räkna med större förutsättningar för en snabbare avveckling. Jag inbillar mig nämligen, att genom att denna prøvotid blir längre kan den kommitté, som är tillsatt för att behandla dessa problem, få en påtaglig hjälp vid sina bedömanden av den framtida utvecklingen i detta fall.

Departementschefen har också anfört, att om lagen förlänges med två år, kommer giltighetstiden att sammanfalla med utgångstiden för lagen om vissa hyresavtal. Det har sagts här från talarstolen, att det inte betyder något, men utskottet

har ansett det vara av en icke oväsentlig betydelse.

Jag tror inte heller att vi i riksdagen — i varje fall inte i tredje lagutskottet — skulle bli allvarligt ledsna, om vi inte behövde syssla med frågor rörande hyreslagstiftning under en riksdag. Detta torde inträffa, om giltighetstiden blir utsträckt. Eljest förekommer sådana frågor varje år, och det är möjligt att det inte går att undvika dem något år, ty det finns ju möjligheter att motionera, även om det inte skulle komma någon proposition.

Det kanske också bör sägas från tredje lagutskottet, att utskottet med tillfredsställelse konstaterar att i årets proposition återfinns en sak, som utskottet under fjolåret framförde. Det gäller det tillägg i hyresregleringslagen, vilket öppnar möjlighet för Kungl. Maj:t att genomföra en regional och kategorimässig avveckling av lagen på vissa orter. Jag vill emellertid understryka betydelsen av att sådan avveckling, som här kan komma i fråga, inte blir påtvingad någon ort. Det vore nog ganska olyckligt, om Kungl. Maj:t och hyresrådet bestämde — emot de kommunala myndigheternas uppfattning och emot en allmän opinion — att en viss avveckling av hyreslagen skulle äga rum på en ort. Man får ju nämligen aldrig glömma bort, att det finns många, många medborgare, som betraktar lagen som ett skydd för en av deras viktigare intressefrågor.

Utskottet har också godkänt propositionens förslag om att befria de allmännyttiga bostadsföretagen från hyreskontroll. Utskottet har dock i år, liksom tidigare, haft vissa principiella betänkligheter, ty vad som här åstadkommes, då det gäller bostäderna, är i alla händelser en kategoriklyvning. Men det är klart att vi inom utskottet har sagt oss, att risken för en oskälig hyreshöjning i fastigheter av allmännyttig karaktär torde vara ytterst ringa. Om det bleve så i något fall, att en hyreshöjning företogs, som inte kunde vara rimlig eller motiverad, tror utskottet att hyresgästernas organisationer har möjlighet att få fram en rättelse förhandlingsvägen.

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

Nu har reservanterna krävt — och det har sagts i denna debatt — att hyresregleringslagen också bör upphävas för nya s. k. fria hus, som inte har statliga lån. Det motiveras särskilt med att det då skulle bli möjligt att förverkliga vad man skrivit om både i reservationer och i motioner, nämligen ett experimentbygge, som genom att de s. k. fria husen kom utanför hyresregleringen skulle kunna utföras i mycket stor utsträckning. Jag får för min del säga, att utskottet som vanligt varit ytterst vänligt, och det har faktiskt fått beröm: tredje lagutskottet är bra att ha att göra med — det skriver vänliga avslag och tycks i vissa avseenden vara positivt även beträffande förslag som framföres men som dock senare blir avstyrkta. Ja, det är riktigt, att vi har behandlat frågorna med allt det allvar som de kräver, och det är givet att när man säger att här finns möjligheter att utöka byggnationen, så är det någonting som måste intressera alla. Men experimenterandet för att få fram lägre kostnader är någonting, som också förekommer i statsbelånade hus och med de hyror som där tillämpas. Jag är rädd för och utskottet var det också, att experimenterandet skulle komma att medföra högre hyror i experimenthusen än vad som utgår i de statsbelånade husen, och då kan ju glädjen över denna byggnation bli ganska liten. Jag tror för min del att det är rena önsketänkandet, då utskottet säger att de höga hyror, som kommer att uppstå i s. k. fria hus, skall betalas endast av stora inkomsttagare. Nöden har ju som bekant ingen lag, och det kan ju mycket väl inträffa att den, som är utan bostad, skulle känna sig tvingad att betala den höga hyran för en sådan dyr lägenhet, oaktat han med hänsyn till de inkomster han har inte skulle ha råd att erlägga den.

I övrigt vill jag säga, att det förefaller som om reservanterna reserverar sig så fort frågan om hyreslagstiftningen kommer på tal — inte för att de tror att det är så mycken effekt med det, utan de gör det mera av gammal vana.

En av de gamla bekanta reservations-

punkterna är frågan om möblerade enkelrum. Här har hyresregleringen strängt taget aldrig haft någon betydelse. Vi har diskuterat denna fråga många gånger i utskottet, och vi har kommit överens om att den inneboende helt enkelt inte vågar anmäla sin värdinna till hyresnämnden. Han vet ju vad som kommer att ske, alldenstund det inte finns någon besittningsrätt till möblerade enkelrum. Han skulle inom kort bli »uttråkad» ifrån lägenheten av värdinnan, som känner sig kränkt på grund av anmälan till hyresnämnden. Utskottet har också på den punkten sagt, att det föreställer sig att frågan om avvecklingen då det gäller möblerade enkelrum kan bli aktuell när som helst, men vi har också sagt att förhållandena när det gäller dylika rum är så olika på olika platser, att avvecklingen av hyresregleringslagen beträffande dessa rum bör ske regionalt.

Då det gäller en- och tvåfamiljshusen, som också är föremål för reservanternas omsorg, anser utskottet att man även på den punkten kanske kan tänka sig en snabb avveckling. Men det kan inte bli en generell avveckling, ty det är ju alltså jämt så, att det även på orter, där det i stor utsträckning endast finns en- och tvåfamiljshus, kan råda brist på bostäder, och då ligger ju höjningen av hyrespriserna snubblande nära.

Herr Lindblom nämnde en punkt, där vi i alla händelser har erkänt att fel kan uppstå, nämligen om den som sitter i en bostadslägenhet i ett hus eller område, som skall saneras, vägrar att flytta. Ja, den saken är nog klar att det kan uppstå besvärligheter, men vi ansåg inom utskottet att vi inte kunde säga att en ändring här bör komma till stånd, ty det hade betytt en upphävning av hyresregleringslagen och ingenting annat. Besittningsskyddet, skyddet mot vräkning som hyresgästerna har, är ju en särskilt viktig del i skyddet för hyresgästerna. Jag får säga att argumentet i den motion, som herr Lindblom har åstadkommit, inte var särskilt lyckat. Han åberopar ett fall, där hyresrådet sade ifrån att vederbörande inte behövde flytta. I det fallet var det så att vederbörande, som man

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

ansåg borde flytta på sig, blev erbjuden en lägenhet, som inte var ens hälften så stor som den lägenhet han förut innehade.

Vid våra diskussioner i utskottet fanns det bland utskottets ledamöter faktiskt några medlemmar som hade sysslat med dessa frågor till och med i större städer än Falun. De förklarade att de för sin del inte kunde förstå att saneringen i staden blev hejdad på det sätt som motionärerna anförde. I de fall som de kände till hade stadens myndigheter, som tydligen var mycket aktiva när det gällde bostadsbyggena, ordnat upp det hela utan att det behövde bli något krångel. Man kan väl därför hoppas att det även i andra städer skall kunna ordnas upp på samma sätt, om nu bara de kommunala myndigheterna samarbetar med dem som har hand om byggnadsverksamheten.

Jag vill inte ingå i någon lång polemik mot herr Ohlsson. Han ansåg det vara orättvist att lägenheter i bostadsrättsföreningshus inte får säljas till vilket pris som helst. Han gjorde en jämförelse med egnahemsvillorna. Men det är ju inte alls så att ägaren av en statsbelånad egnahemsvilla kan sälja sin fastighet till ett pris som ligger högt över vad som kan anses vara rimligt. Vederbörande kan naturligtvis försöka att göra det, men då måste han också räkna med den risken att de statliga lånen sägs upp. Medvetandet härom medverkar faktiskt till en viss ordning på denna marknad.

Herr talman! Jag vill sluta med att konstatera att varken reservanter eller motionärer torde ha anledning att känna sig alltför ledsna över att utskottet inte tillmötesgått alla deras önsknings. Faktum är nämligen att genom Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkt förslag, som väl också torde bli riksdagens beslut, ligger vägen öppen för en regional och kategorimässig avveckling av hyresregleringen. Vi hoppas ju nu alla att produktionen av nya bostäder skall kunna fortsätta i så snabb takt som möjligt. Om vi kan häva bristen på bostäder skulle ju hyresregleringslagen bli onödig, och då kunde vi alla i fullständig enighet vara med om att avskaffa lagen.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Herr Lindahl yttrade att det föreligger allmän enighet om att hyresregleringslagen inte nu kan avskaffas. Det torde också vara så i den situation som nu föreligger, men förhållandet hade säkerligen varit ett annat om man tidigare hade inlett en successiv avveckling av hyresregleringslagen på det sätt som gång efter annan föreslagits av oppositionen. Då hade situationen i dag troligen varit mycket bättre. Vi hade kanske rent av nu varit framme vid den tidpunkt då det inte längre hade funnits något egentligt behov av denna lag, och vi hade då kunnat slippa alla de olägenheter som den för med sig.

Vid årets behandling av hyresregleringslagen finns det kanske inte så många tvistepunkter som vid tidigare tillfällen, då vi diskuterat denna fråga. Såsom redan påpekats av föregående talare i debatten är det emellertid ganska förvånande att man i dagens läge ändå vill föreslå en tvåårig förlängning av lagen. Jag har svårt att finna några bärande skäl för utskottet beslut att acceptera Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Utskottets ställningstagande är desto mera anmärkningsvärt som det självt anfört vissa skäl, som enligt min uppfattning starkt talar för att man borde ha bibehållit den gamla ordningen med förlängning på blott ett år. Utskottsmajoriteten anför i detta sammanhang att grunderna för en generell hyreshöjning lämpligen bör tas upp till ny prövning i samband med en eventuell ytterligare förlängning av hyresregleringslagen. Denna fråga är emellertid av så stor vikt, att man inte bör uppskjuta denna prövning i ytterligare två år. Frågan om grunderna för en generell hyreshöjning sammanhänger också ganska nära med de beslut som kammaren fattade före middagsrasten om nya bostadspolitiska riktlinjer. De besluten kommer nämligen att leda till en större skillnad mellan hyresnivåerna. Därigenom kommer problemet om de olika hyresnivåerna i gamla och nya hus att få avsevärt större betydelse.

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

Herr Lindblom hävdade att fastighetsägarna liksom andra grupper rimligen borde få ersättning för penningvärdets fall och detta både för sitt kapital och sitt arbete. Den propån har framförts tidigare i vissa sammanhang. Jag har stött den vid många tillfällen vid behandlingen av dessa frågor i statens hyresråd. Att det inte lett till något resultat kan kanske synas förklarligt mot bakgrunden av den behandling, som hittills vederfarits förslag om generell hyreshöjning enligt nuvarande bestämmelser.

För närvarande är det ju så att generell hyressättning förutsättes skola beviljas i den mån detta är påkallat med hänsyn till ökade fastighetsomkostnader. Det kan kanske vara riktigt, att det är en ganska vag grund att bestämma en höjningsprocent efter, men Kungl. Maj:t har ju haft sakkunniga myndigheter, som gjort vad de kunnat för att med stöd av statistiska undersökningar göra bestämda beräkningar. Tyvärr är det emellertid så att med ganska stor regelbundenhet har Kungl. Maj:t, utan angivande av några grunder härför, kommit till annat resultat och därvid undantagslöst till lägre siffror än de sakkunniga myndigheterna kommit till. Påfallande är att de lägre siffrorna är särskilt påtagliga under år med jämna årtal.

Det är, som jag sade, svårt att med någon säkerhet göra dessa beräkningar. Men när någon tid gått och de varit i tillämpning, går det i varje fall för dem, som handhar fastighetsförvaltning, att konstatera hur affärerna gått ihop. I statens hyresråd har man sett ganska många exempel framförda, som visar vilka resultat denna tillämpning har lett till. Det må väl kanske ligga i sakens natur att man inte fäster så stort avseende vid sådana klagomål över fastighetsekonomin, som framförts av enskilda fastighetsägare. Men under senare år har det blivit mera vanligt att man fått framställningar, som i varje fall i realiteten bygger på den tankegången, att fastighetsägarens affärer inte går ihop, även från de kommunala och de allmännyttiga företagen och till och med från staten som fastighetsägare.

Nyligen hade statens hyresråd att handlägga ett sådant ärende. Det gällde fastigheter som hade varit statligt belånade. En tidigare ägare hade icke kunnat behålla dem av skäl, som jag antytt. Fastigheterna hade fått lov att säljas på exekutiv auktion och hade därvid inropats av bostadsstyrelsen. Bostadsstyrelsen fann sig föranlåten att begära höjning av hyrorna. Det finns fastighetsägare, som yrkar sådan höjning av det skälet, att inkomsterna icke räcker till för att täcka utgifterna. Bostadsstyrelsen visste att ett sådant skäl icke är godtagbart enligt hyresregleringslagen. Styrelsen anförde därför att hyrorna i fastigheten var lägre än de jämförliga hyrorna. Man hade, såsom många fastighetsägare gör, åberopat andra fastigheter, vilka skulle ha högre hyror. Det kom som vanligt invändningar, att de fastigheterna var finare, hade högre standard, hade mera bekvämligheter eller var bättre på annat sätt.

Resultatet i dessa ärenden har tämligen regelbundet blivit, att med tillämpning av lagen ansökningarna har avslagits, vare sig de kommit från en enskild, från ett allmännyttigt företag eller från ett statens organ. Sådan är nämligen lagen i sin nuvarande tillämpning. Mot bakgrunden av detta kan var och en förstå, att något större intresse att tillgodose den synpunkt, som herr Lindblom här anförde, inte föreligger.

Genom bifall till de nya bostadspolitiska riktlinjerna kommer en avsevärd höjning av hyrorna i de statsbelånade husen att inträda. Detta gäller såväl hus som redan uppförts som hus vilka kommer att byggas. Med hänsyn härtill borde man kunna hoppas att de grunder, som redan finns angivna i den nuvarande lagen, men som inte tillämpats i den anda, i vilken de tillkommit, skall få ett större utrymme vid tillämpningen av lagen, eftersom det kommer att finnas möjligheter att medge en större hyreshöjning utan att man når upp till hyrorna för de nya husen.

Det är för övrigt just hyressplittringen mellan gamla och nya fastigheter, som kanske är den största orsaken till

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

att hyresregleringen inte kan avvecklas utan vidare. Hade man något verkligt intresse för en avveckling av hyresregleringen, så är detta en väg, vilken avsevärt skulle underlätta ett beslut härom.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu ifrågavarande paragrafen samt vidare därpå att nämnda paragraf skulle avslås; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

26 § första stycket

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 1.

Herr OHLSSON, EBBE, (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 2.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu förevarande stycket yrkats 1:o) att detsamma skulle godkännas; 2:o), av herr Hansson, att stycket skulle godkännas med den lydelse, som förordats i den av herr Åhman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr Ohlsson, Ebbe, att stycket skulle godkännas med den avfattning, som föreslagits i den av honom och herr Bengtsson i Göteborg vid utlåtandet anförda reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på styckets godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Herr Ohlsson, Ebbe, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av herr Hansson framställda yrkandet uppsattes samt efter given varsel

upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 26 § första stycket i det av tredje lagutskottet i utlåtandet nr 20 punkten A tillstyrkta lagförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes nämnda stycke med den lydelse, som förordats i den av herr Åhman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Hansson begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 95;

Nej — 38.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

26 § andra stycket

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen nr 1.

Herr OHLSSON, EBBE, (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 2.

Herr NORLING (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen i denna kammare nr 502, vilken innebär avslag å utskottets förslag.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande

Ang. fortsatt giltighet av hyresregleringslagen m. m.

stycket yrkats 1:o att detsamma skulle godkännas; 2:o att stycket skulle godkännas med den lydelse, som förordats i den av herr Åhman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; 3:o att stycket skulle godkännas med den avfattning, som föreslagits i den av herrar Ebbe Ohlsson och Bengtsson i Göteborg vid utlåtandet anförda reservationen; samt 4:o att stycket skulle avslås.

Därefter gjordes propositioner i enlighet med berörda yrkanden; och förklarades propositionen på styckets godkännande vara med övervägande ja besvarad.

Slutbestämmelserna

Godkändes.

Ingressen

Herr **HANSSON** (fp):

Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 1.

Herr **LINDAHL** (s):

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu föredragna ingressen samt vidare därpå att densamma skulle godkännas med den ändring, som förordats i den av herr Åhman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på ingressens godkännande, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hanson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner ingressen till det av tredje lagutskottet i utlåtande nr 20 punkten A tillstyrkta lagförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes ingressen med den ändring, som förordats i den av herr Åhman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hansson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering med delst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 96;

Nej — 39.

Rubriken

Godkändes.

Utskottets hemställen i punkten A

Förklarades besvarad genom kammarens beslut med avseende å lagförslaget.

Punkten B

Herr **OHLSSON, EBBE**, (h):

Jag yrkar bifall till reservationen nr 2.

Herr **LINDAHL** (s):

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att därunder yrkats dels att vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Ohlsson, Ebbe*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i motsvarande del av den av honom och herr Bengtsson i Göteborg vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlsson, Ebbe*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter

Ang. utbyggnad av den medicinska utbildningsorganisationen m. m.

given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 20 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande del av den av herrar Ebbe Ohlsson och Bengtsson i Göteborg vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten C

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten D 1

Herr **OHLSSON, EBBE**, (h):

Jag yrkar bifall till reservationen nr 2.

Herr **LINDAHL** (s):

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu förevarande punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Olsson, Ebbe*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i motsvarande del av den av honom och herr Bengtsson i Göteborg vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlsson, Ebbe*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 20 punkten D 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande del av den av herrar Ebbe Ohlsson och Bengtsson i Göteborg vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna D 2 och D 3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. utbyggnad av den medicinska utbildningsorganisationen m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av den medicinska utbildningsorganisationen m. m.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 91, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 1 mars 1957, föreslagit riksdagen — såvitt här var i fråga — att till Vissa kostnader för läkarutbildningen för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 148 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört angående utbyggnad av den medicinska utbildningsorganisationen;

b) till Vissa kostnader för läkarutbildningen för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 148 000 kronor.

Ang. utbyggnad av den medicinska utbildningsorganisationen m. m.

Reservation hade anmälts av herr *Pålsson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **PÅLSSON** (bf):

Herr talman! Jag har anmält en blank reservation till det föreliggande utlåtandet och skall i största korthet ange några av de synpunkter som ligger bakom reservationen.

Till en början vill jag säga, att det är särskilt två omständigheter i utskottsutlåtandet som jag finner glädjande — jag kan till och med säga, att jag i någon mån har mottagit dem med rent av oförställd glädje. Det händer ju inte precis vilken dag som helst, att begreppet Norrland tas upp såsom ett alternativ till någonting så fint som våra nu »befintliga lärosäten», men detta är vad som hänt i det föreliggande utlåtandet. Vidare har det inträffat, att statsutskottet i detta utlåtande funnit argumenteringen för en förläggning av en läkarhögskola till Norrland vara bärande.

Sedan jag konstaterat dessa två glädjande moment, måste jag säga att jag däremot finner det mindre glädjande, då departementschef och statsutskott träffat valet i fråga om förläggningsort på det sätt som har skett. Så norrlänning och jämtlänning jag är måste jag säga, med all tillbörlig respekt för den övre delen av Norrland — att man skall vara bra litet kännare av norrländska befolkningsförhållanden, bosättningsförhållanden och reseomöjligheter för att komma till slutsatsen att en sådan högskola bör förläggas till Umeå. Dess givna placering är Sundsvall. Jag är ingalunda medelpadsbo och bor inte ens i Västernorrlands län, men så pass objektiv får man väl ändå vara att man medger, att en sådan sak som en läkarhögskola skall förläggas där befolkningstätheten är störst. Förutom läkarutbildningen gäller det ju en sjukvårdsinrättning av typen rikssjukhus, och ett sådant sjukhus bör, såvitt jag begriper, förläggas på en plats där det tillgodoser den största delen av Norrland.

En placering i Sundsvall tillgodoser både mellersta och övre Norrland, men skall man driva utskottets och Kungl.

Maj:ts linje, då kommer vi väl in på en väg som gör det nödvändigt att dela upp norrlandsbegreppet. Jag förstår mycket väl att övre Norrlands representanter arbetar för en förläggning till Umeå, men jag undrar ändå om det inte tillkommer statens myndigheter att, oavsett vad man på lokalt håll arbetar för, sörja för en riktig avvägning när det gäller placeringen av så betydelsefulla institutioner som denna.

Jag har inte för avsikt att framställa något yrkande, men jag har inte velat solidarisera mig med det föreliggande förslaget, och det har gjort, herr talman, att jag funnit det nödvändigt att anmäla denna blanka reservation för att få tillfälle att tillkännage de synpunkter jag har på frågan.

I utlåtandet säges vidare — och jag kommer därmed in på det andra motivet till att jag anmält en blank reservation — att därest inte godtagbar uppgörelse med Umeå stad och Västerbottens läns landsting skulle åstadkommas, då skall Kungl. Maj:t ta under övervägande frågan om annan förläggningsort inom Norrland. Det är ju gott och väl att detta finns antecknat, men risken för att en godtagbar uppgörelse inte skulle kunna träffas torde, såvitt jag begriper, vara ytterligt minimal. Jag föreställer mig att man i Umeå är beredd att säga ja till praktiskt taget vad som helst i detta sammanhang, och därför är det väl en ren överloppsgärning att hänga på den där garneringen i skrivningen; men nu finns den där. Jag skulle emellertid vilja ställa den frågan — jag medger att tanken är djärv, men jag vill framlägga den vid det här tillfället: Borde det inte finnas anledning för Kungl. Maj:t att alldeles oavsett överläggningarna med Umeå stad och Västerbottens läns landsting ta upp till övervägande frågan om placeringen av detta sjukhus och utbildningen av läkare i Norrland? Jag har som sagt den bestämda meningen, att om man skall ta hänsyn till de faktiska förhållandena så måste sjukhuset placeras i Sundsvall.

För att förebygga några onödiga påpekanden i detta sammanhang har jag redan sagt, att jag inte är så förmäten

Ang. utbyggnad av den medicinska utbildningsorganisationen m. m.

att jag ställer något yrkande om bifall till reservationen. Men jag skall tillägga en sak. När man diskuterar sådana här spörsmål, brukar det alltid uppträda någon välvis rådgivare och uttala sig ungefär i den riktningen, att därest inte norrlänningarna kan vara ense, får vi ingenting till Norrland. Jag driver inte oenigheten så långt att jag ställer ett yrkande, men jag vill säga, att det är fullkomligt onödigt att ge mig en sådan undervisning. Jag känner till den och försöker rätta mig efter den när jag kan, men då det alldeles slår stopp måste jag anmäla en avvikande mening. För övrigt vill jag säga att jag skall ta upp det rådet till ett grundligare övervägande den dagen jag kan konstatera att representanterna för Svealand och Götaland har rätt upp begreppen, så att de framträder som en enhet här i huset. Hitintills har jag inte märkt det, och då tycker jag att det är litet för tidigt att ställa sådana krav på norrlänningarna. Även om vi inte är så många, är dock Norrland en stor geografisk enhet.

Jag har, herr talman, velat anföra detta som ett motiv till att jag har antecknat den blanka reservationen, men jag har som jag sade inget yrkande.

I herr Pålssons yttrande instämde herr *Sundin* (bf).

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Herr Pålsson har tagit upp frågan om var denna läroanstalt skall förläggas. Vi har emellertid i utskottet varit fullt eniga om den saken och fått den uppfattningen att norrlänningarna också varit ense. Det har ju inte varit en enda motion i denna fråga, och det har gjort att vi trots att man från norrlänningarnas sida inte haft någon tving att anmärka mot att utbildningsanstalten skulle förläggas till Umeå.

Jag skall inte säga mycket mer. Jag tror det vore bäst för norrlänningarna själva, om man i detta fall kunde gräva ned stridsyxan och ena sig om förläggningsplatsen. Jag tror också att norrlänningarna skulle må allra bäst av om de

kunde åstadkomma enighet på denna punkt.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! 1955 års läkarutbildningsutredning har kommit med ett helt annat förslag än det som Kungl. Maj:t har avgivit till riksdagen. Utredningen arbetade med två alternativ. Det första alternativet innebar en utökning av utbildningskapaciteten vid redan befintliga lärosäten. Det andra alternativet innebär dels en utvidgning vid befintliga lärosäten och dels inrättande av en helt ny medicinsk utbildningsanstalt någonstans, och man stannade därvid för Norrland men utan att ange någon bestämd ort. En reservant i utredningen, nämligen herr Lundgren — förut medlem av denna kammare — gick på alternativ två, ytterligare preciserat därhän att den nya utbildningsanstalten skulle förläggas till Umeå.

Om jag uppfattade herr Pålsson rätt, var det mot det sistnämnda förslaget som han vände sig. Han menade att Sundsvall var en lämpligare förläggningsort än Umeå för en ny medicinsk läroanstalt. Motiveringen var att befolkningsunderlaget är mycket större i Sundsvallsdistriktet än vad det är i Umeå med omnejd.

Personligen anser jag, att det finns starka skäl för den synpunkt som herr Pålsson hävdade. Det kanske hade varit riktigare att välja Sundsvall som förläggningsort än Umeå. Men nu har det hänt en del under de sista åren. I Umeå är i vardande ett nytt vetenskapligt bibliotek, som även staten i viss mån har tagit sig an. Till Umeå har vi förlagt en supplerande tandläkarutbildning, kombinerad med tandläkarinstitutet i Stockholm. Jag har fått den uppfattningen att det är dessa förut av riksdagen fattade beslut som har lett till att Umeå blivit den utvalda orten, och jag tror detta är riktigt. Har man sagt a, får man i varje fall försöka att säga b, jag säger försöka, ty utskottet har ju inte bundit sig vid

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

någon viss ort utan har i anledning av propositionen förklarat, att det inte har någonting att erinra mot att överläggningar upptages med Västerbottens läns landsting och Umeå stad rörande läroanstaltens förläggning till Umeå och därmed sammanhängande spörsmål. Utskottet förmenar, vilket ju också framgår av utskottets skrivning, att om det skulle visa sig att statsmakterna inte kan träffa en överenskommelse med landstinget och med staden, är frågan om förläggningsplatsen fortfarande öppen. Utskottet har dock förmenat, att om man skall gå på det andra alternativet och inrätta en helt ny medicinsk utbildningsanstalt, bör Norrland komma i fråga.

Utskottet är väl medvetet om att när det har tagit denna ståndpunkt — och om utskottets mening kommer att bli också Kungl. Maj:ts på så sätt att det bör upprättas en ny medicinsk utbildningsanstalt för klinisk undervisning i Umeå — så är bara första steget taget till ett mycket vidlyftigt projekt. Det bör vi ha i sikte. En uteslutande klinisk undervisning utan kombination med undervisning i de förberedande teoretiska ämnen blir en halvmesyr, och förr eller senare — säkert förr — måste staten, för så vitt Umeå utväljes såsom förläggningsort, gå i författning om att upprätta en hel rad teoretisk-medicinska vetenskapliga institutioner i Umeå. Men den saken är som sagt inte aktuell i dag. Utskottet har endast velat ge till känna sin mening och rekommenderat Kungl. Maj:t att fortsätta sina underhandlingar med myndigheterna i Västerbotten.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GUSTAFSSON (bf):

Herr talman! Som västerbottning känner jag mig skyldig att vid detta tillfälle rikta ett tack till ecklesiastikministern och till utskottet för den ställning de intagit rörande Norrlands högskolefråga. Jag vill säga att vi i Västerbotten anser detta beslut vara av mycket stor betydelse och en enligt vår mening mycket stor händelse i Norrlands historia. Jag

kommer inte att försöka gräva upp några stridsyxor, som eventuellt kan ha varit nedgrävda på sina håll; utan jag hoppas att Norrland enigt kan ställa sig bakom det förslag som utskottets majoritet har slutit upp omkring.

Det är ett *mycket stort och viktigt steg man har tagit*, ett steg som vi i Norrland har väntat på länge.

Jag har velat säga detta och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad, avdelningsvis och punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa statsbidrag på skolväsendets område m. m. jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till folkskoleseminarieorganisationen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 123, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 15 mars 1957, föreslagit riksdagen att

dels godkänna vad departementschefen förordat angående minskning av relevantalet i läraravdelningarna vid folkskolor av A-formen,

dels besluta, att folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping skulle nedläggas vid utgången av budgetåret 1958/59,

dels besluta, att småskoleseminariet i Härnösand skulle nedläggas vid utgången av budgetåret 1957/58,

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

dels besluta, att småskoleseminariet i Stockholm skulle nedläggas vid utgången av budgetåret 1957/58,

dels godkänna av departementschefen angiven personalförteckning för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58,

dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58,

dels ock för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa

till Folkskoleseminarierna: Avlöningar ett förslagsanslag av 21 010 000 kronor;

till Folkskoleseminarierna: Omkostnader ett förslagsanslag av 1 945 000 kronor,

till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 458 000 kronor samt

till Folkskoleseminarierna: Utrustning ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft åtskilliga i ämnet väckta motioner.

I de likalydande motionerna I: 452 av herr *Ahman* m. fl. samt II: 570 av fröken *Karlsson* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte

a) besluta att från och med budgetåret 1957/58 undervisningen på småskollärlinjen skulle vara treårig på grundval av realexamenskunskaper respektive tvåårig på grundval av studentexamenskunskaper,

b) godkänna i motionerna angiven avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas från och med budgetåret 1957/58,

c) till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 21 985 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 469 av herr *Carl Albert Anderson* m. fl. samt

II: 588 av fru *Eriksson* i Stockholm och fru *Ekendahl* hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den i propositionen nr 123 föreslagna avvecklingen av småskoleseminariet i Stockholm tills vidare skulle anstå.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 452 och II: 570, såvitt här vore i fråga, besluta, att det vid 1950 års riksdag fattade principbeslutet om förlängning av småskolläraryrkesutbildningen — innebärande att den egentliga yrkesutbildningen för småskollärare skulle vara grundad på en ettårig allmänbildande kurs, baserad på ett kunskapsmått i huvudsak motsvarande realexamen — skulle genomföras från och med läsåret 1961/62;

II. att riksdagen måtte

a) finna motionerna I: 196 och II: 216 icke föranleda någon riksdagens åtgärd;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 473 och II: 604 samt I: 470 och II: 606 godkänna vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 15 mars 1957 förordad angående minskning av elevantalet i läraravdelningarna vid folkskolor av A-formen;

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört i anledning av motionerna I: 472 och II: 603;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 471 och II: 605, besluta, att folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping skulle nedläggas vid utgången av budgetåret 1958/59;

IV. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 455 och II: 574, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört beträffande småskoleseminariet i Härnösand;

V. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

å motionerna I: 469 och II: 588, besluta, att småskoleseminariet i Stockholm skulle nedläggas vid utgången av budgetåret 1957/58;

VI. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 452 och II: 570, såvitt här vore i fråga,

a) godkänna i utlåtandet införd personalförteckning för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

b) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58;

c) till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 21 010 000 kronor;

VII. att riksdagen måtte för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa

a) till Folkskoleseminarierna: Omkostnader ett förslagsanslag av 1 945 000 kronor;

b) till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 458 000 kronor;

c) till Folkskoleseminarierna: Utrustning ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Vid utlåtandet hade reservationer utan angivna yrkanden anmälts av, utom andra, dels herr *Sundelin*, dels ock herr *Elfvig*.

Herr **SUNDELIN** (fp):

Herr talman! Det är inte min avsikt att i nu förevarande ärende ställa något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan. Att jag till utskottets utlåtande har fogat en blank reservation beror därpå, att jag skulle ha önskat att man beträffande förlängningen av småskolläraryrket hade ansett sig kunna följa seminarieutredningens förslag om att denna förstärkning av utbildningen skulle genomföras från och med läsåret 1957/58.

Riksdagen fattade som bekant år 1950 principbeslut om att småskolläraryrket skulle vara treårig. Seminarieutredningen har i sitt förra året avgivna betänkande om seminarieorganisationen sökt så fullständigt som möjligt redovisa såväl den kritik som framförts mot den nuvarande tvååriga utbildningen som de skäl som anförts för bibehållande av samma utbildning. Utredningen blev för sin del fullkomligt övertygad om att den nuvarande småskolläraryrket utbildningen behövt avsevärt förstärkas, detta redan med hänsyn till de krav som numera ställs på dessa lärare för deras hittillsvarande arbetsområde, nämligen klasserna 1 och 2 på folkskolans småskolestadium. Men därtill kommer ju att undervisningen i klass 3 successivt överföres på småskolelärare, och det räknas väl med att detta skall bli regel i den mån den nioåriga enhetsskolan genomföres.

Departementschefen säger också i propositionen, att de skäl som av utredningen och av flertalet remissinstanser anförts för en förstärkning av småskolläraryrket ligger helt i linje med de synpunkter, varpå 1950 års principbeslut grundades. Men så för departementschefen »nuvarande läge» in i bilden, underförstått det ekonomiska läget, och säger att med hänsyn därtill har det inte befunnits lämpligt att taga ställning till frågan om när den treåriga utbildningen bör taga sin början. Utskottet framhåller i sitt utlåtande att det anser det numera vara alldeles uppenbart, att en förstärkning av småskolläraryrket är starkt påkallad. Utskottet har emellertid på samma sätt som departementschefen med hänsyn till de samhällsekonomiska resurserna och till förutsättningarna för att ur denna synvinkel, som det heter, inpassa reformen vid en lämplig tidpunkt inte ansett sig kunna tillstyrka den av utredningen föreslagna tidpunkten för reformens genomförande. Men i anslutning härtill säger utskottet, att det för sin del inte funnit det försvarligt att längre uppskjuta ställningstagandet till frågan om vid vilken bestämd tidpunkt den redan i princip beslutade förlängningen av småskollä-

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

rarutbildningen bör påbörjas. Utskottet föreslår därför att riksdagen nu beslutar, att 1950 års principbeslut om treårig småskollärarytbildning skall genomföras från och med läsåret 1961/62.

Även om jag beklagar att utskottet inte ansett sig kunna föreslå en lämpligare tidpunkt för reformens genomförande, vill jag dock uttala min tillfredsställelse över att utskottet föreslagit en bestämd tidpunkt, då den förlängda utbildningen skall börja genomföras. När riksdagen redan för sju år sedan fattat principbeslut om treårig utbildning för småskollärare och när de allra flesta som yttrat sig i frågan är eniga om att en sådan förlängd utbildning är starkt motiverad, kan det, såsom utskottet uttrycker det, inte vara försvarligt att längre uppskjuta ställningstagandet till frågan om vid vilken tidpunkt den förlängda utbildningen bör påbörjas. Härfill kommer att det särskilt för dem som arbetar inom detta område av vårt undervisningsväsende måste vara angeläget att få ett bestämt besked från statsmakterna om hur utvecklingen i detta avseende kan väntas bli.

Herr talman! Jag har inte något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr ÅMAN (s):

Herr talman! Då jag tillsammans med några andra av kammarens ledamöter har motionerat i denna fråga och i motionen påyrkat att man relativt snabbt skulle genomföra förlängningen av utbildningen för småskollärarna, finner jag det vara på sin plats att jag säger några ord i anslutning till utskottets förslag.

Redan år 1919, när man fastställde den första allmänna stadgan för småskoleseminarierna, var frågan om en längre utbildning av småskollärarna aktuell. Sedermera, nämligen år 1928, uttalade skolöverstyrelsen: »Hela tidsläget på skolans område är — — — sådant, att ett närmare upptagande av frågan, huruvida behov av en förstärkt småskollärarytutbildning verkligen förefin-

nes, må anses påkallat.» År 1948 — alltså tjugu år senare — uttalade skolkommissionen i sitt principbetänkande, att den nuvarande utbildningen var otillräcklig, särskilt med hänsyn till att småskolestadiet föreslogs bli utökat med det tredje skolåret, varför utbildningstiden för småskollärare måste avsevärt förlängas. Kommissionen föreslog, att utbildningen skulle bli treårig med realexamenskunskaper som grund.

För närvarande regleras småskollärarytutbildningens tjänstgöringsområde av Kungl. Maj:t, som vid 1953 års riksdag bemyndigats förordna om småskollärares övertagande av undervisningen i tredje klassen i skolor av A-form. Detta sker successivt, och övertagandet beräknas vara helt genomfört läsåret 1964/65. Sista gången frågan om utbildningstiden var föremål för behandling av riksdagen, år 1950, förklarade man i enlighet med skolkommissionens förslag, att småskollärarytutbildningen skulle vara treårig »från tidpunkt som senare bestämmes». Det kan alltså inte göras gällande, att frågan nämnvärt forcerats under åren, men det är självklart att det varit avgörande för utskottet, att också andra omständigheter än sådana som har med utbildningen och undervisningen att göra kunnat påverka frågans lösning.

Som jag har sett det, talar flera skäl mycket starkt för en ändring i detta avseende. För det första är arbetsbördan för eleverna vid småskoleseminarierna ganska stor, vilket gör att utbildningen blir mekaniserad och slentrianmässig. En mängd värdefullt material, inte minst metodiskt stoff, har måst meddelas eleverna i så forcerad takt, att en del av dem inte haft några utsikter att helt tillgodogöra sig undervisningen. Vidare har man för närvarande inte tid för tillräcklig praktisk utbildning och för de nya moment som tillkommit i småskollärarytutbildningen. Pedagogiska och psykologiska ämnen — i fråga om vilka en snabb utveckling har ägt rum — gör ju behovet av en längre kurstid påtagligt. Gedigna kunskaper i sådana ämnen är minst lika behövliga på lågstadiet som på högre stadier, och den grund-

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

läggande undervisningen i modersmålet erfodrar också mera tid. Enbart vidgandet av småskolläraernas tjänstgöringsområde till att omfatta även tredje klassen motiverar en utsträckning av lärotiden. Undervisningen på ett stadium som hittills har räknats till den egentliga folkskolans kräver dels ökade ämneskunskaper, dels mera metodisk skolning och praktisk utbildning. Om man vill ha en bättre skola, är väl en av de ofrånkomliga vägarna, såvitt jag kan förstå, att man också ser till att lärarnas färdigheter och kvalifikationer förbättras.

Jag hade önskat, herr talman, att riksdagen hade beslutat genomföra denna förlängning tämligen snabbt, helst från och med nästa år, men då nu utskottet uppenbarligen har kunnat enas om en bestämd tidpunkt och man — såsom herr Sundelin också underströk — har fått en fast punkt för när reformen verkligen skall träda ut i livet, finner jag ingen anledning att framställa något särskilt yrkande.

Häri instämde herr *Arrhén* (h).

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! Den föregående ärade talaren har lämnat några uppgifter om vad som tidigare har förevarit då det gäller frågan om utbildningstiden för blivande småskollärare. Jag skall försöka att sammanställa dessa historiska data och göra det så, att jag därigenom åstadkommer en bevisning för den sats som jag skall be att få börja med, nämligen att ecklesiastikministerns underlåtenhet att i propositionen framlägga ett bestämt förslag om småskollärarkärens utbildning tillhör det mera märkliga i vår skolpolitik, både om man tar dessa historiska data i och för sig och om man sätter dem i förbindelse med den roll som den nuvarande ecklesiastikministern har spelat vid tillkomsten av dessa data. Om jag alltså uttrycker saken så beträffande propositionen, att jag betraktar statsrådet Perssons underlåtenhet som synnerligen märklig, vill jag

också i det sammanhanget prägla den satsen, att utskottets uttalande på motsvarande punkt är ägnat att förvåna.

För att denna fråga skall komma in i sitt rätta sammanhang bör den — såsom redan har skett — ses mot bakgrunden av 1950 års riksdagsbeslut om enhetskolans utformning och 1950 års riksdagsbeslut om småskollärarytbildningen. Den bör vidare ses mot bakgrunden av det uttalande som fjolårets riksdag gjorde, när det gällde tidpunkten för enhetskolans mera allmänna genomförande.

I fråga om enhetsskolans organisation gjorde 1950 års riksdag följande uttalande om stadiindelningen: »Enhetsskolan är avsedd att uppdelas i tre stadier, vart och ett i regel omfattande tre år. Undervisningen på vart och ett av dessa stadier skall i första hand bestridas av lärare, som särskilt utbildats för undervisning huvudsakligen på stadiet i fråga.» Nu kan man ju mycket väl säga, att denna formulering var ytterligt vag. 1950 års skolutskott motiverade också varför uttalandet vid den tidpunkten blev så vagt, men vad man menade med denna särskilda utbildning, fixerades under 1950 års höstriktsdag. Då beslöts att småskollärarytbildningen skulle vara treårig och grundas på ett kunskapsmått som motsvarade det som realskolan avsåg att ge. I den proposition som föranledde detta beslut utsäges klart, att vad som då föreslogs — den treåriga utbildningen — var att betrakta som ett minimum. Skolkommissionen, av vilken den nuvarande ecklesiastikministern var en bemärkt medlem, hade krävt en betydligt grundligare utbildning av de blivande småskollärarna. Skolkommissionen hade nämligen föreslagit att småskollärarytbildningen skulle grundas på vad man då betraktade som ett slags avkortad studentexamen. När skolöverstyrelsen yttrade sig över skolkommissionens förslag, som ju avsåg både utbildningen och stadiindelningen, så förklarade skolöverstyrelsen, i vilken den nuvarande ecklesiastikministern också var lekmanrepresentant, att ett sådant teoretiskt underlag för den blivande småskollärarytbildningen var ett minimum

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

för såvitt arbetsområdet skulle utsträckas att omfatta de tre första skolåren.

När dåvarande departementschef 1950 framlade sin proposition, menade han också, att den utbildning han föreslog var mindre än önskvärt var, men han ansåg att man för tillfället inte kunde gå längre. Hur allvarligt särskilda utskottet 1950 såg på denna fråga framgår av ett yttrande, som herr Persson i egenkap av ledamot i särskilda utskottet 1950 var med om att biträda. Det säges på s. 50 i särskilda utskottets utlåtande nr 4: »Den föreslagna utbildningen är enligt utskottets mening tilltagen i knappaste laget såväl med hänsyn till den grundläggande undervisningens stora betydelse som med tanke på den planerade utvidgningen av småskolläraernas tjänstgöringsområde. Vid ett realistiskt bedömande av våra personresurser finner utskottet det dock icke möjligt att för närvarande ifrågasätta någon förstärkning», alltså utöver vad Kungl. Maj:t hade föreslagit. Så tillstyrkte då särskilda utskottet hösten 1950 att utbildningen skulle bli treårig.

Med den sammanställning av fakta jag nu försökt göra har jag velat bevisa två ting. För det första, att riksdagen 1950 såg ett nödvändigt sammanhang mellan den planerade stadiindelningen och den föreslagna lärarutbildningen. För det andra att den avsedda stadiindelningen förutsatte enligt 1950 års resonemang allra minst den förstärkning som höstriksdagen 1950 i princip beslöt. Det andra som jag anser mig ha bevisat är alltså, att vad höstriksdagen 1950 beslöt i fråga om utbildningen var ett minimum för de tillämnade nya arbetsuppgifterna och att sammanhanget mellan utbildning och stadiindelning är av sådan beskaffenhet, att den förstärkta utbildningen är att betrakta som en förutsättning för att denna planerade stadiindelning skall kunna genomföras utan men för den nya skolans effektivitet.

Jag skulle tro att vi som vill medverka till att den nya skolan blir så bra som möjligt måste dela den uppfattning som 1950 års riksdag enhälligt gav uttryck åt, att denna treåriga utbildning

är ett minimum. Det fanns en reservation som ville gå längre och som anslöt sig till skolkommissionens hemställan, vilken herr Ivar Persson som ledamot av skolkommissionen hade biträtt.

Nu går jag över till att diskutera sammanhanget mellan utbildningsfrågan och det uttalande som 1956 års riksdag gjorde om tidpunkten för det allmänna genomförandet av enhetsskolan. Man fixerade då denna tidpunkt till 1962. Det kan vara lämpligt att knyta an den diskussionen till ett beslut som fattades 1950, då vi var överens om att utsträcka skolplikten till nio år så snart vi kunde och indela denna nya skola i de tre stadier som jag har nämnt. I den första klämman av 1950 års skolbeslut heter det, att förberedande åtgärder skall vidtas för genomförande av denna skolorganisation. Till dessa förberedande åtgärder hör otvivelaktigt att utbilda de lärare som man anser vara nödvändiga för att denna stadiindelning skall kunna förverkligas. Men först fyra år efter det att detta beslut hade fattats vidtog ecklesiastikministern en förberedande åtgärd, nämligen att tillsätta 1954 års seminarieutredning. I höstas framlade denna ett förslag i enlighet med 1950 års principbeslut om en treårig utbildning. Då föreslogs att denna förstärkning skulle börja hösten 1957, dvs. sju år efter beslutet 1950 om förberedande åtgärder. Jag kan inte säga att man har skyndat sig med dessa förberedande åtgärder.

Låt mig nu summera litet grand. Den nuvarande ecklesiastikministern tillhörde skolkommissionen och biträdde dess förslag. Han tillhörde 1950 års skolutskott och delade där tanken om det nödvändiga sammanhanget mellan förstärkt småskolläro-utbildning och den planerade stadiindelningen. Han var ledamot av höstriksdagen 1950, som biföll utskottets förslag i fråga om lärarutbildningen. Allt detta måste väl ändå innebära, att statsrådet Persson på ett alldeles särskilt sätt mer än flertalet i denna kammare måste personligen vara bunden av sitt föregående i detta ärendet.

Visserligen har han presterat ett mel-

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

lanspel då han för några år sedan föreslog att småskollärarinnorna skulle få börja tjänstgöra i tredje klassen i A-skolor utan att, såsom skolöverstyrelsen hade önskat, några förstärkningskurser sattes i gång, men den anordningen motiverades, även av ecklesiastikminister Persson, med den rådande bristen på folkskollärare. Följaktligen kan anordningen inte vara prejudicerande på det sättet, att ecklesiastikminister Persson skulle ha ändrat mening. Jag utgår därför från att ecklesiastikministern fortfarande menar, att småskollärarytbildningen måste förstärkas för att den planerade stadiindelningen skall bli vad den är avsedd att vara, så att den nya skolan över huvud taget skall kunna fungera så bra som möjligt.

Därför är det ganska naturligt, att förvånningen blev mycket stor, när i propositionen frågan om denna förstärkning av ecklesiastikministern skjutits undan till en oviss framtid. Motiveringen härför är också förvånande torftig. Det heter sålunda att det under beredningen inte har befunnits lämpligt att i nuvarande läge ta ställning till frågan om när en treårig småskollärarytbildning skall ta sin början.

Men låt mig nu, i varje fall teoretiskt, acceptera att detta är en realistisk skildring. Om så skulle vara fallet, måste den uppenbarligen få vissa konsekvenser för ecklesiastikministerns närmaste ämbetsåtgärder. Jag förutsätter, som sagt, att statsrådet Persson fortfarande anser, liksom han och även riksdagen gjorde 1950, att en förstärkning av utbildningen är nödvändig för att denna stadiindelning skall kunna förverkligas. Den närmaste konsekvensen blir uppenbarligen då, att om inte en förstärkning av småskollärarytbildningen omedelbart sätts i gång, man i kanslihuset får ta frågan om denna stadiindelning under omprövning. Är en förstärkt utbildning en förutsättning för denna stadiindelning, och vill man, såsom ecklesiastikministern, skjuta undan denna förstärkning till en oviss framtid, kräver konsekvensen att stadiindelningen tas under omprövning. Den slutsatsen måste anses vara obestridlig.

Nu kan statsrådet Persson möjligen trösta sig med att utskottet föreslagit, att denna förstärkta utbildning skall börja höstterminen 1961. Men den omständigheten lär inte befria ecklesiastikdepartementet från att ta frågan om stadiindelningen under omprövning, vilket jag strax skall visa.

När vi i fjol uttalade, att enhetsskolan skulle börja att mera allmänt genomföras hösten 1962, inbegrep detta väl också att den nya stadiindelningen då skulle börja. Men vare sig man, som man gör i propositionen, skjuter undan frågan om förstärkningen till en oviss framtid eller man, som utskottet, tänker sig börja hösten 1961, kommer det inte, då denna stadiindelning år 1962 skall börja, att finnas en enda årgång småskollärare, som har den utbildning som vi hittills betraktat som en förutsättning för att denna stadiindelning skall kunna komma till stånd.

Konsekvensen nr två inträder 1962 för herr Persson — om han då fortfarande är ecklesiastikminister — och i varje fall för de andra, som har biträtt detta utskottets förslag. Problemet blir då: kan man med hänsyn till det nödvändiga sammanhanget mellan utbildning och stadiindelning samt enhetsskolans införande börja att mera allmänt genomföra denna skola 1962, utan att ha skapat de förutsättningar som ansetts nödvändiga? Det skulle i så fall betyda, att man inte tar tillbörlig hänsyn till denna nya skolas kvalitet.

Det är alldeles självklart, att det vid införandet av enhetsskolan kommer att finnas en hel del småskollärare, som inte har treårig utbildning. Men här erinrar jag återigen om den ansvariga skolmyndighetens, alltså skolöverstyrelsens, ståndpunkt, då den förklarar att förstärkningskurser är nödvändiga för de nuvarande småskollärarinnorna, om deras arbete skall utvidgas. Om utskottets förslag följes kommer detta, som jag sade, att innebära att det inte finns en enda årgång småskollärarinnor, som har den utbildning vi ansett angelägen, och det har inte gjorts någon antydning om förstärkningskurser.

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

Jag har med detta velat visa, herr talman, att denna underlåtenhet som ecklesiastikministern visat och den sena tidpunkt utskottet föreslagit inte står i överensstämmelse med vare sig 1950 års tankegångar eller med det uttalande vi gjorde i fjol, dvs. att enhetsskolan skall börja genomföras 1962.

Det råder ingen tvekan om småskollärarkårens egen mening i denna fråga. Den kåren har ju många gånger uttalat önskemål om förstärkning av sin utbildning. Men låt mig också säga, att denna fråga inte främst är en kärfråga utan en fråga om huruvida vi skall förverkliga beslutet om enhetsskolans genomförande. Frågan är nu, om ecklesiastikministern verkligen är en enhetsskolevän eller det är fråga om bara en läpparnas beklännelse. Frågan är om han i praktisk gärning som ansvarigt statsråd vill vara lojal mot 1950 års beslut och lojal mot det uttalande vi gjorde i fjol och skapa de reella förutsättningarna för att enhetsskolan skall kunna genomföras på avsett sätt.

Det har sagts att det beslut man har kommit till i statsutskottet skulle vara en kompromiss, en kompromiss mellan dem, som ville följa ecklesiastikminister Persson och skjuta undan förstärkningen på en ovisst framtid, och dem som var motionärer och liksom seminarieutredningen ville att förstärkningen skulle börja hösten 1957. Det är i så fall en mycket egendomlig kompromiss. Den har den innebörden, att man inte har synkroniserat planerna på lärarutbildningen med vare sig studieindelningen eller uttalandet i fjol om enhetsskolans införande.

Den ståndpunkt som speciellt ecklesiastikministern har intagit i frågan är så pass märklig, inte minst med hänsyn till hans föregående i detta ärende, att ett klarläggande är ytterst välkommet, och jag skall därför be att få framställa tre frågor till ecklesiastikminister Persson.

Den ena frågan är, om statsrådet vidhåller den uppfattning han hade 1950 om det nödvändiga sammanhanget mellan småskollärarytbildningens förstärk-

ning och studieindelningen och om han vidhåller sin tidigare uppfattning om sammanhanget mellan denna förstärkning och den lämpliga tidpunkten för enhetsskolans genomförande. Jag har svårt att tänka mig, att ecklesiastikministern kan svara annat än ja. Det vore märkligt om det bleve ett annat svar.

Om herr statsrådet svarar ja på den frågan, är då statsrådet villig att, oavsett vad riksdagen i dag kommer att besluta med anledning av statsutskottets förslag, framlägga förslag för riksdagen om en förstärkning av småskollärarytbildningen, som tar sin början så tidigt att det 1962, då vi planerar det mera allmänna genomförandet av enhetsskolan, finns åtminstone någon årgång småskollärare som har den planerade utbildningen?

För det tredje, om statsrådet inte skulle vara villig att framlägga ett sådant förslag för riksdagen, anser sig då inte herr statsrådet nödsakad att ta både frågan om studieindelningen och frågan om enhetsskolans mera allmänna införande under omprövning?

Jag vore tacksam att få svar på dessa frågor. De är så formulerade att de kan besvaras med ja eller nej. Under avbidan på detta besked skall jag dröja med att framställa ett eventuellt yrkande.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Jag måste bekänna att jag känner mig litet enkel, när jag skall uppträda efter detta statsmannaanförande ifrån herr Ragnar Bergh. Han tycktes uppträda som en gammal före detta konstitutionsutskottsledamot och anordnade en extra dechargedebatt med ecklesiastikministern. Jag tycker att herr Ragnar Bergh kunde ha valt ett något lämpligare tillfälle för dessa storpolitiska synpunkter, som han har framfört här i kväll. Men, herr talman, jag har begärt ordet för en annan och mycket enklare sak. Jag vill helst forma mitt anförande så, att det håller sig inom ramen för den proposition som nu föreligger till behandling. Jag skall livligt försöka anstränga mig till det, herr talman. Jag hoppas att inte ens herr Bergh

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

blir besviken om jag försöker att göra det.

Jag vill först säga att jag är mycket glad för en sak, nämligen att den stora frågan om att minska antalet elever i folkskolans klasser nu har tagit ett mycket stort steg fram mot sin lösning — inte till sin definitiva lösning, ty det är ju alldeles uppenbart att ju mindre antal elever vi kan ha i klasserna, desto bättre resultat kan lärarna få. Men vi får hålla oss inom möjligheternas ram.

Vi har nu fått ett beslut som beträffande tidpunkten för elevantalets minskning i klasserna överensstämmer med vad seminarieutredningen föreslagit. Vi hade ju föreslagit att minskningen skulle börja läsåret 1959/60, men vi hade endast räknat med att det skulle behövas en treårsperiod för att genomföra den successivt. Att vi kom med detta sena datum, två år senare än den termin som börjar i höst, berodde på att vi ansåg att man inte kunde få ett tillräckligt antal lärare utbildade för att klara uppgiften. Med hänsyn till de undersökningar, som sedermera gjorts efter våra i seminarieutredningen, har regering och statsutskott kommit fram till att det var lämpligare att utsträcka genomförandet på en fyraårsperiod. Jag har inte kunnat pröva undersökningen, men jag böjer mig för dess resultat. Vi har hållit oss inom det möjligas gräns, och därigenom kommer man fram till denna förstärkning av hela vårt skolväsen, som ligger därutinnan, att folkskollärare och småskollärare får mindre antal elever att hantera i klasserna än förut.

Alla som haft med undervisning att göra vet vad det betyder. Även vi riksdagsmän vet att det är lättare att nå 150 ledamöters öron än 230.

När denna reform är klar har också en annan betydelsefull reform fastställts till tidpunkten. Jag skall inte dra dess historia, som är en lidandets historia, vilket det varit ända från 1950 och inte minst i år. Men nu har vi i alla fall kommit fram till en tillfrisknandets tidpunkt genom att man bestämt när även denna reform skall träda i kraft. I seminarieutredningen räknade vi från början med

år 1957, men när det sedan drog ut på tiden förstod jag att det inte kunde bli förrän 1958. Nu blir det i varje fall år 1961. Jag är för min del mycket glad över att en tidpunkt nu fastslagits för den dag då vi här i landet skall få till stånd den treåriga utbildning för småskollärarna som sedan så länge ansetts vara nödvändig och som gjorda undersökningar visat vara oundviklig. Jag är som sagt glad åt det beslutet, mindre såsom ledamot av seminarieutredningen än såsom i min mån ansvarig för att Sveriges skolväsen och vår lärarutbildning får en så lämplig utformning som möjligt.

Jag måste erkänna att jag var litet orolig när jag läste klämman till utskottets utlåtande. Jag förstår dock att utskottet formellt måste ansluta sig till 1950 års beslut, och det hade ju knappast kunnat göra något annat. Utskottet har dock i sin motivering utan varje möjlighet till tvekan sagt ifrån att principbeslutet innebär, att småskollärarytbildningen skall förlängas till att omfatta tre år. Vad man med utskottets kläm kunde vara litet tveksam om är var det första årets utbildning skall förläggas. Jag är av den bestämda meningen att med treårig utbildning för småskollärarna skall även det första årets utbildning förläggas till seminarierna, så att utbildningen redan från början till fullo inriktas på den gärning som småskollärarna sedan skall fullgöra. Värdet av det första utbildningsåret blir betydligt mindre om det förläggs till ett gymnasium eller någon annanstans. Utskottet ansluter sig emellertid till den angivna ståndpunkten, vilket jag för min del är tacksam för, och jag inkasserar det som ett värdefullt uttalande när det gäller reformens utformning.

Eftersom det nu dröjer åtskilliga år innan de nya småskollärarna med den längre utbildningen kommer i verksamhet vid våra skolor — det blir inte förrän 1963 för studenterna och 1964 för övriga — var det enligt min bestämda mening lyckligt och lämpligt om man under den förestående övergångsperioden på fyra å fem år med blott tvåårig utbild-

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

ning försökte ta ut de vinster som man kan få av seminarieutredningens förslag och de remissuttalanden som avgivits med anledning därav. Det skulle vara rätt orimligt om man under denna ganska långa övergångstid fortsatte att tillämpa den gamla undervisningsplanen och de gamla metoderna i stället för att ta ledning av den pedagogiska diskussion på området som kommit i gång genom seminarieutredningens förslag och de därpå följande remissyttrandena. Jag hoppas livligt, herr statsråd och chef för ecklesiastikdepartementet, att herr statsrådet måtte se till att man genom något lampligt organ, t. ex. skolöverstyrelsen, måtte överse undervisningsplanerna under denna övergångsperiod så att de blir moderniserade i stil med de principer som framgått av seminarieutredningens förslag och den följande debatten kring dess betänkande.

Under sådana omständigheter faller ju en del av herr Ragnar Berghs anmärkningar till marken, eller de blir dock mindre betydelsefulla än vad de annars skulle ha varit.

I utlåtandet fastslås vidare att man har anslutit sig till de tankegångar som seminarieutredningen framfört att man skall ha en gemensam utbildning för både småskollärare och folkskollärare. Det är för övrigt praktiskt nödvändigt, redan av det skälet att all erfarenhet visar att man tidvis behöver utbilda väsentligen folkskollärare och tidvis väsentligen småskollärare. Man kan då bättre utnyttja organisationen om den läggs upp så att man kan utbilda båda dessa grupper av lärare växelvis alltefter behovet. Detta för också med sig att man måste tillse att de nya folkskoleseminarierna, som de skall kallas, förläggs till sådana seminarier som kan fullgöra båda dessa uppgifter. Det finns vissa punkter i departementschefens förslag som enligt min mening inte riktigt fyller kraven i detta hänseende. Å andra sidan har departementschefen sagt ifrån att den nya organisationen blott skall gälla tills vidare. Även statsutskottet har sagt detsamma och understrukit att det är fråga om en provisorisk organisation. Man bestäm-

mer sig alltså inte för någonting definitivt. När man kommer fram till mera bestämda förslag måste man emellertid, inte minst av ekonomiska skäl, se till att de seminarier, som man föreslår att upprätthållas, också kan utnyttjas för utbildning av både folkskollärare och småskollärare.

Vi riksdagsmän anlägger ofta bygdepolitiska synpunkter. Jag vill inte därvidlag helt utesluta mig själv, fastän jag har fört en kamp mot den lusten. Vi har alltså trots allt en viss lust att ägna oss åt bygdepolitik. Men jag hoppas livligt att varken den nuvarande ecklesiastikministern eller hans efterträdare någonsin kommer att ge ett finger åt småskuren bygdepolitik, utan att han skall försöka att lägga upp den nya organisationen på ett ur organisatoriska och pedagogiska synpunkter fullt försvarligt sätt. Då kan man inte ha ett litet seminarium, som med nöd kan utbilda en eller annan grupp småskollärare, utan man måste lägga upp en seminarieorganisation, som kan utbilda både småskollärare och folkskollärare alltefter behovet. Med den utgångspunkten tror jag att organisationen blir en annan än den som nu provisoriskt förordas i statsutskottets förslag.

Det är klart att bygdeintressena ibland kan tränga på. Men när herr Sundelin och jag och några andra var ute och reste fick vi den uppfattningen, att även om ett av de seminarier, som fanns på en ort, var avsett att nedläggas, så förklarade man sig där belåten, om man fick det andra organiserat för utbildning av både småskollärare och folkskollärare. Jag skulle kunna räkna upp en hel rad orter, där man visade denna belåtenhet.

Om man nu är missbelåten på en del håll över att ett seminarium nedlägges, bör man exempelvis i Stockholm erinra sig, att man där har lärarhögskolan, som kommer att varje år utbilda vill jag minnas 96 folkskollärare. Detta motsvarar fyra avdelningar årligen. Lärarhögskolan i Stockholm betyder helt enkelt att man där har två stora folkskoleseminarier.

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

Det återstående folkskoleseminariet som lever kvar i Stockholm — även om det lever i en skröplig byggnad, den skröpligaste som jag har sett här i landet, när det gäller ett seminarium — har möjlighet att utbilda både folkskollärare och i stigande omfattning småskollärare. Jag tycker att det är ett mycket gynnsamt läge för Stockholms stad. Jag ber herr Carl Albert Anderson om ursäkt, att jag har den uppfattningen, som inte är uttryck för någon avund från en göteborgares sida. Jag kan bara konstatera att Stockholm som den stora huvudort det är i vårt land, icke minst när det gäller kulturlivet, har blivit favoriserat på ett sätt som är tillbörligt — men Stockholm bör inte favoriseras ytterligare.

Herr talman! Jag har bara velat framföra dessa synpunkter, när det gäller handhavandet av denna fråga i fortsättningen. Jag vill inte sätta mig på några höga hästar utan bara framhålla dessa synpunkter för övervägande i det fortsatta arbetet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag, fastän jag helst sett att tidpunkten för ikraftträdandet hade blivit något annorlunda. I övrigt är det emelertid så lyckligt för vårt skolväsen, att jag utan all blygselns rodnad yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSON, CARL ALBERT, (s):

Herr talman! Även om jag besinnar, att satsen »Tid är pengar» inte gäller för riksdagen, skall jag ändå försöka koncentrera mig och med några ord tala för den motion, som jag tillsammans med några medmotionärer väckt i denna kammare och som avser frågan om nedläggande av småskoleseminariet i Stockholm. Vi har hemställt att med nedläggandet måtte tills vidare få anstå.

Herr Sjödahl har ju emfiskt talat om att Stockholms behov är väl tillgodosett — om också kanske inte väl tillgodosett i förhållande till det övriga landet. Även med risk för att bli betecknad bygdepolitiker vill jag bestrida detta. Det är nämligen härvidlag icke fråga om i första

hand vad Stockholm har av utbildningsanstalter i förhållande till det övriga landet, utan vad Stockholm har i förhållande till det behov som här föreligger av lärarkrafter.

Utskottet utgår från att ett bibehållande av det nuvarande småskoleseminariet i Stockholm måste få till konsekvens nedläggande av utbildningen på någon annan ort. Eftersom småskollärarytbildning i fortsättningen kommer att ägarum vid det nuvarande folkskoleseminariet i Stockholm, skulle ett bibehållande av det nuvarande småskoleseminariet innebära en ökad utbildningskapacitet för Stockholm. Man ser till — och det är ju i och för sig riktigt tänkt — den nuvarande totala balansen mellan Stockholm och landet i övrigt. Stockholms andel skall vara oförändrad, menar man, trots att behovet där ökat långt mer än vad som kan tillgodoses med den nuvarande utbildningskapaciteten i huvudstaden. Vad man hade önskat före ett beslut om sammanslagning av folk- och småskoleseminarierna i Stockholm eller — med hänsyn till motionen kanske riktigare uttryckt — före nedläggande av småskoleseminariet, vore en specialutredning om behovet av nya lärare i stockholmsregionen. Ty märk väl, den stockholmska seminariefrågan är inte en renodlad stockholmsfråga. Den är en fråga som berör hela den storstockholmska regionen och därmed en dryg sjundedel av hela landets befolkning.

Utskottet redovisar siffror beträffande lärartillfången, som visar att ett betydande överskott av småskollärare och ett överskott av folkskollärare kommer att föreligga från och med läsåret 1959—1960. Till dessa, som det förefaller i och för sig korrekta siffror, kan emellertid fogas den kommentaren, att beräkningar av det här slaget alltid är synnerligen svåra att göra, därför att man inte bara har att se på utbildningsbehov och examination för en bedömning av frågan, om ett överskott eller underskott föreligger. Avgången av lärarkrafter är nämligen betydande. Massor av folkskollärare övergår i annan tjänst eller fortutbildar sig och blir högstadielärare.

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

Stockholm har nu en brist på mer än 200 folkskollärare. Denna brist är till hälften föranledd av att folkskollärare är tjänstlediga för utbildning. Härtill kommer ett mera speciellt stockholmsproblem: I skoldistriktet nyanställer man årligen i runt tal 400 folk- och småskollärare. Av dessa tackar ungefär 100 nej till anställningen, när svårigheterna på bostadsmarknaden blir tydliga för dem.

Att småskollärarytbildningen är förlagd till staden och huvudsakligen rekryteras genom stockholmsungdom är naturligtvis också ur den synpunkten av stor angelägenhetsgrad. Med den svåra bostadsbrist, som alltfört under många år kommer att föreligga här i Stockholm, måste det vara en stor fördel för staden att kunna anställa lärarinor som här har fast bostad. Går de i ett seminarium för utbildning här, så bor de antingen hemma eller har bostad på annat sätt i Stockholm. Där bor de kvar, när de är färdigutbildade och får sin anställning. Problemet om bostad blir aldrig aktuellt för dem.

Det här kan vara en av anledningarna till att hittills de allra flesta av de från seminariet utexaminerade lärarinorna är anställda vid stockholmskolor eller i förstäder eller någon kommun inom storstockholmsregionen.

Vad som också kan nämnas är ju, att eleverna vid seminariet redan under seminarietiden blir förtrogna med förhållandena vid stadens skolor. Genom aukulteringar och tjänstgöring som sjukvikarier m. m. sker ett organiserat samarbete mellan vår folkskoledirektion i Stockholm och seminariet, ett samarbete som i varje fall för en utomstående förefaller att vara utomordentligt värdefullt. Den anpassning till förhållandena, jag vågar väl säga till livet, i en storstad och även till den speciella mentalitet som präglar barn och ungdom där, som de får genom utbildning här, har lärarna och lärarinorna nytta av sedermera. Detta är också något som är speciellt för en utbildning här och som det inte finns samma möjligheter till på andra håll.

Problemet rör sig för Stockholms del främst om en brist på folkskollärare.

Som en direkt följd av den bristen uppträder sedan en brist även på småskollärare. I siffror räknat är situationen den, enligt de uppgifter som skolmyndigheterna lämnar, att bristen på folkskollärare i det stockholmska skoldistriktet under år 1956/1957 uppgick till i runt tal 220 lärare. Såsom bristvikarier utnyttjades ett hundratal oexaminerade seminarister, ett 60-tal pensionärer och ett 60-tal småskollärare, och det bör tilläggas, att bristen på folkskollärare beräknas under läsåret 1957/58 ha stigit så, att ytterligare ett 40-tal småskollärare skulle behövas såsom bristvikarier. Samtidigt kräves ett ökat antal småskollärare för den successiva utbildningen av småskollärarytundervisningen även i folkskolans tredje klass.

Det är därutöver ytterligare en detalj som bör nämnas i ett sådant sammanhang. Skall den viktigaste av alla skolreformer kunna genomföras — en radikal sänkning av barnantalet i klasserna — måste redan nu denna reform förberedas genom ökat intagande vid seminarierna. En ökad utbildningsmöjlighet för Stockholm medför ju också större möjligheter i det hänseendet.

Herr talman! Jag avser icke att framställa något yrkande. Jag har emellertid ansett det vara riktigt att göra denna deklARATION om stockholmsbehovet. Det föreliggande förslaget tillgodoser icke detta behov, och det är att beklaga att varken utskottet eller förslagsställaren i propositionen i större utsträckning har velat ta hänsyn till de speciella omständigheter som föreligger i Stockholm. Hade en utredning gjorts om det kommande ökade behovet av lärarkrafter, är det ju möjligt att förslaget om ett nedläggande av det nuvarande småskoleseminariet i Stockholm hade kunnat få anstå, tills behovet blivit fyllt. Jag är övertygad om att ingen, som är förtrogen med Stockholms skolvärld, i ett sådant läge skulle ha motsatt sig ett nedläggande av seminariet. I dag är däremot alla dessa krafter ense om att det är ett ingrepp som icke är lyckligt för lärarytundervisningen och skolväsendet i Stockholm.

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Det finns inte så mycket att tillägga till vad som redan har sagts av en rad föregående talare. Jag kan emellertid säga att vi på avdelningen och i utskottet har ägnat denna fråga en mycket grundlig behandling, och resultatet framgår av utskottets utlåtande som är fullständigt enhälligt. Den omständigheten tror jag att alla, som är intresserade av denna utbildning, enbart har anledning att vara glada över.

Det skulle ju ha varit bra, om man hade kunnat behålla samtliga de seminarier, som för närvarande finns här i landet. Men detta är inte möjligt, ty då skulle vi få en alltför stor organisation, som skulle medföra starkt ökade kostnader. Dessa pengar kan säkerligen användas på andra håll inom vårt undervisningsväsen. Utskottsutlåtandet bygger på departementschefens förslag och den utredning som legat till grund för detta. Det framgår ju av denna att några seminarier måste läggas ned för att krympa organisationen, och det har då, såsom framgår av utskottets utlåtande, bl. a. blivit aktuellt att nedlägga småskoleseminariet i Stockholm.

Detta seminarium tillkom ju år 1945 såsom ett provisorium, och det var alltså meningen redan då, att det vid lämplig tidpunkt skulle nedläggas. Nu är det emellertid på det sättet, att även om småskoleseminariet i Stockholm nedlägges, kommer det ändå i framtiden att utbildas småskollärare här, nämligen vid det nuvarande kvinnliga folkskoleseminariet. En sådan utväg har man ju redan provat på andra håll här i landet, och utbildningen har, efter vad jag kan förstå, utfallit till allmän belåtenhet.

Det finns ingen anledning för mig att här ingå på herr Berghs anförande, då talaren sysslade mycket litet med utskottets utlåtande.

Med dessa få ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Den, som åhörde herr Carl Albert Andersons anförande, måste

erkänna att de synpunkter, som han gav uttryck för, hade mycket för sig. Det var ett skickligt anförande herr Carl Albert Anderson höll, men hans resonemang var väl mycket begränsat till Stockholms horisont. Jag vill inte därför säga att herr Carl Albert Anderson är någon bygdepolitiker. Tvärtom: hela hans utseende vittnar ju om att han ser på förhållandena mera i stort.

När utskottet behandlade den här frågan, fick det mottaga ett otal uppvaktningsfrågor från alla möjliga håll i riket. Utgångspunkten var att seminarieorganisationen var för stor. Indragningar måste ske — var skulle de verkställas? Det visade sig att från alla de orter, där seminarierna var i farozonen, uppträdde skickliga förespråkare, som var och en ville på sin ort behålla sitt seminarium. Det är ju mycket mänskligt — jag kan säga att det är ett vackert drag hos svenska folket som här kom fram.

Tyvärre har jag inte till hands en del siffror, som vi hade till vårt förfogande på andra avdelningen och som visade, hur många utbildningsplatser för folk- och småskollärare som skulle finnas enligt den nya organisationen inom olika regioner i landet. Vad beträffar den region, där vi nu befinner oss och till vilken jag också måste räkna Uppsala och Strängnäs, visade det sig att denna region omkring Stockholm var väl så mycket tillgodosedd med utbildningsplatser som andra områden i riket, ja, tillhörde dem som var bäst tillgodosedda. Då räknade vi inte bara med seminarier utan även med lärarhögskolan. Såsom herr Sjödahl nyss framhöll, måste vi också ta in lärarhögskolan i bilden och de 96 nya folkskollärare årligen som inom kort där kommer att få sin examen.

Jag beklagar själv att jag av omständigheternas makt har tvingats att vara med och tillstyrka indragning av Stockholmsseminariet.

Från början hade jag en annan inställning, och min tanke var att man skulle kunna rädda det. Men inför föreliggande fakta fanns det ingen annan möjlighet än att komma med det förslag, som utskottet här har presenterat.

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

I utskottets utlåtande skymtar fram också en annan sak, som man emellertid kanske inte skall fästa så stort avseende vid. Alla dessa undervisningsfrågor och lokaliteterna i samband med dem får man ta i ett enda stort sammanhang. Nästa vecka kommer på kamrarnas bord ett förslag om fördubbling av arkitektutbildningen här i riket. Därvid föreslås en fördubblad intagning både i Stockholm och Göteborg, och såvitt jag kan se i dag, behövs småskoleseminariets lokaler här i Stockholm om två år för arkitektutbildning. Det kanske inte är alldeles nödvändigt, men det har gjorts gällande av föredragande i utskottet att småskoleseminariets lokaler behövs för utbildningen vid Tekniska högskolan. Vi kanske inte heller bör glömma bort detta faktum, när vi behandlar detta problem.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! I mitt föregående anförande försökte jag sätta in frågan om en förstärkning av småskolläraryrket i dess sammanhang med de arbetsuppgifter som är tillämnade denna kår. Jag framhöll att sammanhanget betraktats som fullt klart och att en underlåtenhet att förstärka denna utbildning givetvis måste få vissa konsekvenser. I fall man inte iakttar dessa konsekvenser, kommer den nya skolan inte att bli vad den är avsedd att bli.

Jag tillät mig också att ställa en del frågor till ecklesiastikministern för att med hänsyn till propositionens märkliga innehåll i detta avseende få ett uttalande om hur han såg på dessa ting. Dessa frågor är naturligtvis inte ecklesiastikministern skyldig att besvara, och jag påfordrar inte heller att de besvaras. Tillåt mig endast säga, att man här kan tala om en våtlig tystnad.

Jag vill dessutom säga, att jag var med om 1950 års skolbeslut, och jag tillhör dem, som livligt önskar att denna nya skola skall innebära en förstärkning av vår folkbildning, men denna önskan måste för sitt förverkligande kräva handlingar av helt annan art än vi här har bevittnat. Det är nu en gång

så, att om denna nya skola inte fyller det mått som man önskar, blir det inte ecklesiastikministern, inte skolöverstyrelsen och inte riksdagen som kommer att få uppbära klandret, utan det blir de enskilda lokala skolledningarna och de enskilda lärarna. Jag betraktar det som en självklar sak, att om vi tillämnar vidgade arbetsuppgifter åt en kår, har denna kår rätt att kräva att den, innan den anförtros dessa vidgade arbetsuppgifter, genom samhällets försorg också skall ha beretts den utbildning som behövs för ändamålet.

Jag kan därför inte, med det ansvar jag känner mig ha för det beslut jag var med om år 1950, underlåta att framställa ett yrkande, och yrkandet får den innebörden att utskottets förslag, att läsåret 1961/62 skall vara det första år, då denna förlängda utbildning skall ta sin början, ändras till att avse läsåret 1959/60. Då vinner vi i varje fall att åtminstone en årgång, när enhetsskolan skall genomföras mer allmänt, år 1962 har fått den utbildning, som vi anser och har ansett vara erforderlig. Därtill förutsätter jag att vi under de följande åren har att räkna med förslag om förstärkningskurser för de småskolläraryrket, som inte har fått någon treårig utbildning men som skall få sitt arbetsområde utvidgat.

Beträffande utskottets motivering ber jag alltså, herr talman, att få föreslå att på s. 43 i utskottets utlåtande orden »från och med läsåret 1961/62» utbytes mot orden »från och med läsåret 1959/60». Beträffande utskottets kläm på s. 52 föreslår jag att orden »skall genomföras från och med läsåret 1961/62» utbytes mot orden »skall genomföras från och med läsåret 1959/60».

Herr statsrådet **PERSSON**:

Herr talman! Jag är övertygad om att kammaren vid denna sena timme håller mig räkning för om jag inte söker i detalj gå in på herr Berghs underliga historieskrivning. Han lade givetvis enligt egen mening i dagen den verkliga sakkunskapen, men det visade sig ju

Anslag till folkskoleseminarieorganisationen m. m.

också, att han i varje fall inte alls ville förstå, hur ett regeringsförslag kommer till, och det är kanske inte så konstigt, eftersom han inte haft med sådant att skaffa.

Herr Bergh anser alldeles säkert fortfarande att han tillhör riksdagens sparsammaste parti, men någonting härav har då inte kommit fram i hans utläggningar här i dag. Jag anser inte att ett anförande av den art, som herr Bergh höll i början av debatten, i detalj behöver besvaras. Ett par andra talare här i debatten har ju också givit uttryck åt den uppfattningen, att han mycket litet höll sig till sak.

Jag vill emellertid nu bara tillägga, att det givetvis skall vara mig angeläget att söka modernisera studieplanerna jämväl vid seminarierna, och jag menar att vi från regeringens sida också har visat detta under de år som närmast har gått. En modernisering under hand har skett och kommer även i fortsättningen att ske.

Vad sedan beträffar herr Berghs funderingar om att det skulle vara så värdefullt att ha åtminstone någon enda treårigt utbildad årsgrupp av småskolläraryrinnor, när enhetsskolan skall börja genomföras, så förstår väl var och en — småskolläraryrinnor tjänstgör ju i regel 30, 35, kanske 40 år — att det ändå inte skulle ha någon avgörande betydelse för enhetsskolans möjlighet att fungera från starten, om denna utbildning börjar något år tidigare eller senare. Jag vill också erinra kammaren om — herr Bergh får även gärna lyssna, fastän jag vet att han var emot saken, när den genomfördes och sålunda kan slå sig för sitt bröst och säga: »Det har jag inget ansvar för» — att riksdagen för några år sedan, efter proposition undertecknad av mig, godkände att småskolläraryrinnor successivt fick överta tredje klassen. Denna ordning har nu fungerat under några år, och ingen kan påstå att den har blivit ett misslyckande. Övertagandet kommer också att fortsätta.

Slutligen vill jag, om en och annan tycker att detta utskottsförslag i alla fall väsentligt skiljer sig från propositionen,

säga att man inte om man vill vara ärlig kan påstå att så är förhållandet. Varken jag eller någon annan i regeringen har haft en tanke på att i år inbjuda riksdagen att ta tillbaka 1950 års principbeslut om den treåriga småskolläraryrinnoutbildningen. Men vi har icke ansett oss, med det ansvar vi känt inte minst för ekonomiska ting här i landet, böra ange någon bestämd tidpunkt, då genomförandet skulle ske. Ur skolans synpunkt är det naturligtvis en fördel, att utskottsförslaget anger en sådan bestämd tidpunkt, men när jag i propositionen skrev, att jag inte räknar med en treårig utbildning under de närmaste åren, så kunde var och en förstå att det var regeringens mening, att frågan skall tas upp igen och lösas i enlighet med 1950 års principbeslut, i varje fall inom några år. Och det är just vad som kommer att ske genom det utskottsförslag, som jag hoppas att kammaren nu skall antaga.

Herr ANDERSON, CARL ALBERT, (s):

Herr talman! Jag vill endast till herr Ohlon säga, att vi från Stockholms sida inte betraktar dessa stockholmsönskemål, om jag så får kalla dem, såsom överdrivna, utan tvärtom mycket blygsamma. För vårt vidkommande är det inte fråga om att söka få fram en seminarieorganisation av sådan omfattning, att vi kunde tillgodose andra delar av landet med lärarkrafter — vi skulle tvärtom vara mycket nöjda, om man inte förmenade oss rätten att tillgodose vårt eget behov av lärarkrafter. Detta går icke i dag, och det kommer ännu mindre att gå i fortsättningen med det behov av lärarkrafter vi har i Stockholm, utan vi måste införskaffa lärarhjälp från andra delar av landet. I och för sig är detta inte något fel, men vi har icke bostadsfrågan löst — det är vårt enorma bekymmer här i Stockholm.

Därför skulle det ha varit en större och bättre hjälp till lösning av våra problem, om vi hade fått behålla detta seminarium tills vidare, intill dess förhållandena hunnit bli bättre. Då hade vi

känt mindre olust inför förslaget att slopa småskoleseminariet i Stockholm än vad nu är fallet.

Herr AMAN (s):

Herr talman! Då det nu har ställts ett yrkande på en annan linje än den, som utskottet företräder i denna fråga, har jag sett mig nödsakad att göra en deklARATION.

Om jag hade önskat föreslå eller yrka någonting, skulle det ha varit bifall till motionen, men då jag själv varit med om den kompromiss som här har ägt rum, så skulle jag inte finna det korrekt att ställa ett sådant yrkande. Jag är också förhindrad att instämma i herr Berghs yrkande. Då ett enhälligt statsutskott här föreslår en fast tidpunkt och ett ställningstagande från min sida för motionen endast skulle verka som en demonstration, finner jag mig böra rösta för utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av de därunder förekomna yrkandena propositioner komme att framställas särskilt angående punkten I av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan samt särskilt beträffande punkterna II—VII.

I fråga om punkten I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Bergh, Ragnar*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att orden »från och med läsåret 1961/62» såväl i den s. k. klämman som i tredje stycket av utskottets motivering å sid. 43 i det tryckta utlåtandet utbyttes mot »från och med läsåret 1959/60».

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna II—VII hemställt.

Ang. ändring i bidragsförskottslagen m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382), m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 15 mars 1957 dagtecknad proposition, nr 139, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 8 § bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382); samt

2) lag om utfyllnad av vissa underhållsbidrag.

Det förra lagförslaget innebar, att maximibeloppet för bidragsförskott skulle från och med den 1 juli 1957 höjas från 600 till 720 kronor för barn och år.

Enligt det senare lagförslaget skulle vissa kategorier av barn, beträffande vilka familjerättsligt underhållsbidrag å belopp understigande 720 kronor för år faststälts före den 1 april 1957, äga att av allmänna medel erhålla vad som bruste i nämnda belopp, s. k. utfyllnadsbidrag.

I anledning av propositionen hade inom riksdagen väckts tre motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 493 i första kammaren av fru *Gärde Widemar* och fru *Hamrin-Thorell* samt nr 624 i andra kammaren av fröken *Elmén* m. fl. samt

motionen nr 625 i andra kammaren av fru *Ewerlöf* m. fl.

Vidare hade utskottet till behandling i förevarande sammanhang förehäft föl-

Ang. ändring i bidragsförskottslagen m. m.

jande före propositionens avlämnande inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 49 i första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl. samt nr 26 i andra kammaren av fru *Löfqvist* m. fl.,

de likalydande motionerna nr 384 i första kammaren av fru *Gärde Widemar* m. fl. och nr 395 i andra kammaren av fröken *Elmén* m. fl. samt

motionen nr 230 i andra kammaren av herr *Henning Nilsson* i Gävle m. fl.

I motionerna I: 493 och II: 624 hade hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 139 måtte anta den av Kungl. Maj:t föreslagna lagen om utfyllnad av vissa underhållsbidrag med den ändringen, att sådant bidrag skulle utgå intill ett belopp av 1 200 kronor.

I motionen II: 625 hade hemställts, att riksdagen måtte avslå det i proposition nr 139 framförda förslaget till lag om utfyllnad av vissa underhållsbidrag.

I motionerna I: 49 och II: 26 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta höja maximibeloppet för såväl bidragsförskott som särskilda barnbidrag till 1 200 kronor per år.

I motionerna I: 384 och II: 395 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att maximibeloppet för bidragsförskott till ensamstående mödrar skulle höjas till 1 200 kronor per år och att denna höjning skulle träda i kraft den 1 juli 1957.

I motionen II: 230 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta höja maximibeloppet för bidragsförskotten och de särskilda barnbidragen från nuvarande 600 kronor per år och barn till 1 200 kronor per år och barn samt att inkomstprövningen beträffande de särskilda barnbidragen skulle avskaffas.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 8 § bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382);

B. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om utfyllnad av vissa underhållsbidrag — måtte med avslag å motionerna I: 493 och II: 624 samt II: 625 för sin del antaga förslaget med den ändringen, att 1 § erhöles följande lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag:)

1 §.

Barn, vars — — — belopp (*utfyllnadsbidrag*).

Utfyllnadsbidrag må ej utgå till barn, vars föräldrar sammanbo, eller till barn, som bor tillsammans med den underhållsskyldige. *Ej heller må utfyllnadsbidrag utgå till barn, som för sin försörjning uppenbarligen ej har behov av dylikt bidrag.*

(Utskottets förslag:)

1 §.

Utfyllnadsbidrag må ej utgå till barn, vars föräldrar sammanbo, eller till barn, som bor tillsammans med den underhållsskyldige.

C. att motionerna

- 1) I: 49 och II: 26,
- 2) I: 384 och II: 395 samt
- 3) II: 230,

i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört

och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I. vid utskottets hemställan under A av fru *Carlqvist*, som dock ej antytt sin mening;

Ang. ändring i bidragsförskottslagen m. m.

II. vid utskottets hemställan under B av herr *Mannerskantz* och fröken *Wettersström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen med bifall till motionen II: 625 måtte — med avslag jämväl å motionerna I: 493 och II: 624 — avslå det i propositionen nr 139 framförda förslaget till lag om utfyllnad av vissa underhållsbidrag.

Fru **CARLQVIST** (s):

Herr talman! Till detta utlåtande har jag fogat en blank reservation. Jag kommer inte att ställa något yrkande utan följer utskottet, men jag vill gärna framföra några synpunkter.

När vi i januari avgav vår motion, fanns det ingen proposition framlagd om förslag till höjda bidragsförskott. Vi stödde vår motion på den av socialstyrelsen företagna undersökningen av de ensamstående mödrarnas levnadsvillkor. Undersökningen bekräftade vad många av oss redan vet, att de ensamma mödrarna har mycket svåra både ekonomiska, sociala och personliga bekymmer. Tidigare i år har här i kammaren debatterats frågor, vari också de ensamstående mödrarnas ekonomiska ställning har berörts. Jag tänker då på abortfrågan och skatteavdraget. Från flera håll var man överens om att just denna grupp av samhällsmedborgare borde hjälpas, ja, man sade t. o. m. att det var samhällets plikt att hjälpa. Inte nog med att dessa mödrar har ekonomiska problem, de har många gånger svårt att finna någon som tar hand om barnet eller barnen, när de är på sitt förvärvsarbete. De har också det stora ansvaret att ensamma fostra barnen till dugliga samhällsmedborgare. Kan man därför på något vis hjälpa dessa mödrar, så bör det ske.

Nu har statsrådet Ulla Lindström lagt fram en proposition om höjning av bidragsförskotten från 600 kronor om året till 720 kronor och om utfyllnad av underhållsbidrag. I vår motion yrkas en höjning till 1 200 kronor om året, och man kan tycka att en höjning med 10

kronor i månaden — enligt propositionen — inte är så värst mycket. Men det är ju i alla fall *till* och inte *ifrån*.

Efter att ha tagit del av de summor, som en höjning till 1 200 kronor om året skulle medföra, är vi motionärer på det klara med att det just nu inte finns stora möjligheter att få vår motion bifallen. Men vi vädjar till statsrådet Ulla Lindström, som vi vet har de allvarligaste förhoppningar om att få hjälpa dem, som har det svårt, att så fort det finns möjlighet därtill vidtaga sådana åtgärder, som i någon mån kan förbättra de ensamma mödrarnas och deras barns livsvillkor.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr **MANNERSKANTZ** (h):

Herr talman! Det utskottsutlåtande, som nu skall behandlas, rör en proposition, vari dels föreslås en lagändring, dels förelägges riksdagen en ny lag.

Den ena frågan gäller en ändring av 8 § bidragsförskottslagen, så att bidragsförskotten höjes från 600 till 720 kronor, d. v. s. från 50 till 60 kronor i månaden. Mot denna lagändring har jag för min del intet att erinra — man får ju ge små indextillägg även i sådana här sammanhang.

Därefter kommer ett förslag till en helt ny lag, en lag som jag tycker är ganska underlig. Den går ut på att man skall införa en ny bidragsform, kallad utfyllnadsbidrag. Den är avsedd att utgå till barn, som inte enligt avtal eller domstolsbeslut är berättigat till ett underhållsbidrag som uppgår till 720 kronor om året. Då skall staten fylla ut detta belopp.

Det är en märkvärdig sak, att staten skall träda in i ett civilrättsligt förhållande, när det har träffats avtal med barnafadern om att han skall betala så och så mycket eller när en domstol har dömt någon att betala så och så mycket. I dessa fall föreligger ett förhållande av civilrättslig natur, och i den mån staten träder in och fyller ut detta, så kan man ju inte, såsom fallet är med bidragsförskotten, återkräva utfyllnaden av dem som egentligen skall betala underhållet.

Ang. ändring i bidragsförskottslagen m. m.

Nu är det på det sättet, att utskottsmajoriteten inte har skridit till verket med någon högre grad av entusiasm, vilket framgår av vad som står på s. 25 i utlåtandet. Utskottet anför fyra bestämda skäl för att man egentligen borde avslå denna proposition. Det första är att under den föreslagna bidragsformen inte har kunnat inräknas de fall, där domstolsbeslut eller avtal om skyldighet att utgiva underhållsbidrag icke föreligger, utan det är bara fråga om gjorda frivilliga överenskommelser, som är stadfästa genom ett av två personer bevitnat avtal eller genom domstolsutslag. Det är naturligtvis ett stort antal fall som härigenom kommer att falla utanför, och det anser utskottets majoritet med fog vara en stor brist.

Den andra invändningen är att man för att förhindra missbruk har fått göra en avgränsning till de fall, som har blivit avgjorda fram till april månad i år. Lagen blir alltså inte gällande beträffande de avtal som träffas i maj och framöver. Det blir två kategorier.

För det tredje anför utskottet emot antagandet av denna lag, att då genom lagen skulle skapas garanti för ett visst minimistöd, kan detta få som följd att vårdnadshavare kan finna det mindre angeläget att söka få till stånd höjning av utgående familjerättsliga underhållsbidrag, oaktat det skulle ha varit lagligen möjligt. Detta är någonting som jag vill understryka. Om denna lag antages, kommer det att bli betydligt svårare att få dem, som verkligen bör betala för sina sommarnöjen, att göra det. Att staten här skall träda in och betala för sådana saker, kan inte vara riktigt, förrän det visat sig att man inte kan få ut understödet av de ansvariga. Men den möjligheten minskas ju avsevärt, om denna lag antas, vilket också utskottets majoritet anför.

Slutligen säger utskottet att det hade varit lämpligare, om förslaget framlagts vid sådan tidpunkt, att detsamma kunnat utformas i närmare anslutning till de regler, som i en nära framtid kan förväntas komma att ersätta de nuvarande särskilda barnbidragen. För att ge ut-

tryck åt den betänksamhet, som utskottets majoritet känner, säger man att utskottet trots de betänkligheter, som i övrigt kan resas mot det föreliggande lagförslaget o. s. v., inte vill motsätta sig — ehuru med viss tvekan — att förslaget upphöjes till lag. Detta är, herr talman, mycket sagt av ett riksdagsutskott.

Jag skulle till detta vilja lägga ytterligare ett par synpunkter. Om nu denna lag antas och man sedan i framtiden vill höja bidragsförskotten eller de särskilda barnbidragen, kan man ju knappast undgå att öka på även fyllnadsbidragen, och detta medför stora kostnader. Höjningen av bidragsförskotten är inte så dyr; kostnaden uppgår till uppskattningsvis — det går inte att beräkna den exakt, ty man kan ju inte känna till i vilken utsträckning fyllnadsbidrag kommer att lämnas — 2,1 miljoner kronor. Kostnaderna för fyllnadsbidragen beräknas uppgå till 4,5 miljoner kronor, därav 3,4 miljoner kronor för staten och resten för kommunerna; vi kan dock trösta oss med att kostnaderna inte kommer att märkas under nästa budgetår, då det är meningen att barnvårdsnämnderna skall förskottera dessa medel och sedan under budgetåret 1958/59 få igen dem av staten. Om bidragsförskotten skulle höjas till 1 200 kronor för barn och år — vilket yrkats i vissa motioner — kommer utgifterna att uppgå till ytterligare 7 miljoner kronor, varav för staten 5,75 miljoner kronor. Om fyllnadsbidragen skulle höjas till 1 200 kronor för år — vilket motionsvis yrkats av den ledamot, som jag tror kommer att efterträda mig här på talarstolen — kostar detta inte mindre än 26,7 miljoner kronor per år, varav ungefär 20 miljoner kronor för staten, och skulle de allmänna barnbidragen höjas, skulle detta kosta mellan 18 och 20 miljoner kronor.

Det dyraste förslaget är alltså höjningen av fyllnadsbidragen, som logiskt kommer att bli följd, om man skall försöka förbättra andra stödformer, t. ex. hjälpen till ofullständiga familjer. Detta är någonting som vi bör besinna, innan vi inför denna nya lag, som ju dessutom inte är riktig i det avseendet, att staten

mer och mer får ta på sig ansvaret för enskilda människors åligganden och enligt min mening i högsta grad naturliga åligganden. Det kan inte vara riktigt att man skall gå fram alltför släpphänt mot dem, som har underhållsskyldighet gentemot försörjda barn, utan det gäller att se till, att de ansvariga får betala sina underhållsbidrag — en mycket stor del av dem har sådana inkomster, att de mycket väl kan göra det, bara man håller efter dem. Dessa möjligheter kommer att minskas med detta förslag. Visserligen gäller detta inte de fall, där bidragen fastställts efter den 1 april i år, men själva tanken med fyllnadsbidraget kommer så småningom att leda till att det ställes krav på att bidrag skall utgå efter denna tidpunkt.

Jag anser således, herr talman, att det finns synnerligen starka skäl för att avslå det förslag i propositionen, som går ut på antagandet av lagen om utfyllnad av vissa underhållsbidrag. I reservationen yrkas, att riksdagen skall avslå denna lag, under det att reservationerna i likhet med utskottet tillstyrker förslaget om ändring av bidragsförskottslagen.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen och hoppas att åtminstone några här i kammaren närvarande förstår, att det här inte gäller någon vanlig sak och att hela utskottet är tveksamt. Jag hoppas att denna tveksamhet tar sig uttryck i att kammaren vågar ta en annan ställning än vad utskottsmajoriteten vågat göra.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Jag vill gärna bekräfta vad herr Mannerskantz här har framfört, nämligen att det har rått mycket stor tveksamhet inom utskottet, huruvida tidpunkten för framläggande av särskilt förslag om utfyllnadsbidrag varit den lämpligaste. Vi har därvid utgått från att riktpunkten egentligen borde vara de särskilda barnbidragen. Men en förbättring av dessa har fått anstå, beroende på att allmänna pensionsberedningen har föreslagit, att de skall

inordnas i det nya pensionssystemet. De särskilda barnbidragen är eljest fastställda till samma belopp — 600 kronor — som nu gäller för bidragsförskotten.

Pensionsberedningen föreslår, att de särskilda barnbidragen — därest de avlöses av det nya pensionssystemet — skall fastställas till 750 kronor. Inom utskottet menade man nog, att det inte hade varit någon risk att låta de särskilda barnbidragen provisoriskt följa med upp till 720 kronor. Då hade det varit lättare att acceptera principen om utfyllnadsbidrag för de underhållsbidrag, som har blivit fastställda för den 1 april 1957. Därvid utgick man från att de i många fall har bestämts till så låga belopp, att ett särskilt utfyllnadsbidrag skulle erfordras för att de skulle motsvara tidens krav, i all synnerhet sådana bidrag, för vilka man icke räknade med möjligheten att höja dem genom ändring av domstol eller genom förhandlingar med den underhållspliktige.

När utskottet ändå har tillstyrkt propositionen, har det varit uteslutande av den anledningen, att vi inte ville beröva dem, som genom förslaget skulle få höjda bidrag redan nu, denna möjlighet. Vad herr Mannerskantz läste upp ur utskottets utlåtande får väl tolkas såsom ett beklagande av att de särskilda barnbidragen inte har kunnat följa med i detta sammanhang.

Jag vill också gärna stryka under vad herr Mannerskantz sagt om att vi inom utskottet varit litet tveksamma inför principen om utfyllnadsbidrag, även om det nu endast blir utfyllnad i fråga om bidrag, fastställda före den 1 april 1957 genom domstol eller genom överenskommelse, och man alltså kan räkna med att det blir en bidragsform av övergående natur. Men om man godkänner principen, finns det väl alltid risk för att man framdeles kommer att finna någon form att få in dem i ett bidragssystem som sedermera kan fastställas och där det kan finnas utrymme för utfyllnader av bidrag som blivit fastställda efter detta datum, även om det inte är aktuellt just i dag.

Ang. ändring i bidragsförskottslagen m. m.

Vid behandlingen av de motioner, som här förelegat om en betydligt kraftigare höjning — ända upp till en fördubbling av bidragen — har utskottet ansett, att det av ekonomiska skäl inte är möjligt att höja de särskilda barnbidragen så mycket och att det inte finns någon anledning att låta bidragsförskotten överstiga de särskilda barnbidrag som en gång kan bli fastställda. Man kan därför inte höja bidragsförskotten upp till 1 200 kronor, såsom yrkats i de flesta av de motioner, vari denna fråga behandlats.

Man kan räkna med att pensionsberedningens förslag inte kommer att behandlas i en sådan takt, att det lär bli möjligt att få höjda särskilda barnbidrag under nästkommande år. Därför har utskottet i sin motivering framhållit, att dröjsmålet inte får bli längre än som är alldeles nödvändigt. Jag vill understryka detta genom att till statsrådet, som nu är i kammaren, uttala, att om det skulle visa sig att behandlingen av denna fråga — i samband med att pensionsberedningens betänkande föranleder en proposition — drar alltför långt ut på tiden, statsrådet överväger, huruvida det inte är möjligt att provisoriskt lösa frågan om de särskilda barnbidragen genom att föreslå en höjning i varje fall upp till de belopp, som vi nu här diskuterar i fråga om såväl bidragsförskotten som det nya enligt förslaget, nämligen utfyllnadsbidragen.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Jag skall inte ta upp tiden så här sent med att närmare beskriva för kammaren den ekonomiska situationen för de ensamstående mödrar, som det är fråga om här. Det är en situation, som nog utskottets ledamöter har sig väl bekant men som kanske är mindre känd för kammarens övriga ledamöter. Vare det nog sagt, att sedan riksdagens beslut i onsdags om höjning av de privata un-

derhållsbidragen med genomsnittligt 20 procent har slagit igenom i praktiken, alltså efter den 1 juli i år, kommer alljämt cirka 25 procent av de gamla underhållsbidragen och de motsvarande bidragsförskotten att ligga på belopp under 50 kronor i månaden, belopp på 40-, 45-, 50-kronorsnivån. Ingen av oss här närvarande vill väl taxera värdet för barnet av den förlorade fadern till så blygsamma belopp, och inget barn kostar i realiteten så litet att föda och kläda. På modern överlättes därmed den ojämförligt största andelen av barnets försörjning. Men samhället kan inte anständigtvis låta det fortgå på det viset utan att göra en aktion för att bringa underhållsbidragens nivå till närmare överensstämmelse med nutida kostnads-läge och levnadsstandard. Den aktionen är det min förhoppning att kammaren skall besluta i dag.

Utskottsmajoriteten har tillstyrkt propositionens förslag om viss ökning av bidragsförskottens belopp och om utfyllnadsbidrag åt de barn för vilka underhållsbidrag på mindre än 60 kronor i månaden har fastställts, såvida avtalen har ingåtts före den 1 april 1957. Utskottet anmäler dock — det har vi hört både av reservanten och av utskottets talesman — en viss tveksamhet över denna utformning, därför att den dels ställer de barn utanför ett förbättrat stöd, som inte har något fastställt underhållsbidrag över huvud taget, dels utelämnar de barn för vilka underhållsbidrag nu och framdeles skall fastställas. Det är riktigt att den förra gruppen barn — vissa barn med död eller okänd fader — inalles cirka 15 000 stycken, inte nu får någon lyftning av de särskilda barnbidrag, som de är berättigade till, när moderns inkomst är låg. Detta beror ju, som herr Strand här framhöll och som propositionen har påpekat, på att de särskilda barnbidragen varit föremål för prövning och förslag av allmänna pensionsberedningen och att det kan väntas att riksdagen redan i höst får tillfälle att besluta om de särskilda barnbidragens höjning till 750 kronor per år och om slopanDET av behovsprövningen i sam-

Ang. ändring i bidragsförskottslagen m. m.

band därmed. Tyvärr medför detta en viss eftersläpning för denna kategori, vilket jag är den förste att beklaga. Men att så lätt inpå en nära förestående prövning av de särskild barnbidragen rucka på deras belopp och på principerna för deras utanordning, i syfte att bringa barn, som får dessa barnbidrag, i full paritet med barn, som har underhållsbidrag eller bidragsförskott, skulle bara ha trasslat till den nödvändiga samordningen med pensionsberedningens förslag. Det har alltså förefallit regeringen bättre att man gör något nu för att förbättra det för de minst 60 000 barn, som har otillräckliga underhåll, än att inte göra något alls, med hänvisning till de cirka 15 000 barn, som inte har några underhåll, som man kan anknyta den här förbättringen till.

Den andra kategori barn, som lämnas utanför detta förslag, är de så att säga blivande underhållsfallen. Om dem vill jag säga, att de avsiktligt har lämnats utanför, detta inte bara för att förhindra missbruk av utfyllnadsbidragen — vilket utskottet är införstått med — utan främst för att positivt främja ett bättre utnyttjande framdeles av fädernas betalningsförmåga. Avsikten med att göra utfyllnadsbidragen till en temporär åtgärd, som avvecklar sig själv, alltefter som de gamla underhållsbidragen upphör med barnens uppväxande, har varit att bestämt klargöra för föräldrar och för myndigheter med uppgift att bevaka barnens intressen, att ett barn i dagens samhälle inte bör ha mindre än 60 kronor i underhållsbidrag per månad från den föräldrapart, som inte sammanbor med barnet, kort sagt att nya avtal *under* det beloppet inte skall godkännas av vårdnadshavare och barnavårdsmän annat än i exceptionella fall, t. ex. då en ny familjs existensminimum hotas — fall, då socialvården får kopplas in. Sådana undantag kan naturligtvis inträffa även i framtiden, och för dem blir som sagt socialvården vår säkerhetsventil. Men normalt har en arbetsför person i våra dagar inkomster, som tillåter honom eller henne att betala åtminstone 60 kronor i månaden för sitt barn, ett

belopp som motsvarar mindre än två dagsförtjänster i en genomsnittlig industriarbetarlön.

Jag kan därför alls inte förstå vad högerreservanterna och herr Mannerskantz menar med att säga, att utfyllnadsbidragen kommer att leda till — jag citerar reservationen, och herr Mannerskantz sade något liknande i sitt anförande — »minskade ansträngningar att utverka underhållsbidrag till högsta möjliga belopp». All erfarenhet från tidigare höjningar av bidragsförskottet bekräftar antagandet, att det blir tvärtom — strävandena att höja underhållsbidragsbeloppet stimuleras i stället. Utfyllnadsbidraget kan inte heller, som reservanterna säger, ha någon »negativ inverkan» på återbetalningen från den underhållsskyldige. Denne krävs på det underhållsbelopp, för vilket motsvarande bidragsförskott utgår, precis som tidigare skett och även nu sker. Någon anledning att tro att barnavårdsnämnderna skulle slappna i detta även kommunalekonomiskt betingade indrivningsarbete finns väl inte.

Något mera ligger det måhända i utskottets påpekande av att vårdnadshavare kanske kan finna det mindre angeläget att söka få till stånd en höjning av redan utgående familjerättsliga underhållsbidrag, fastän en sådan höjning skulle vara lagligen möjlig. Men jag tror, att barnavårdsmännen ute på fältet skulle kunna tala om för kammaren och utskottet, hur ytterst litet processlystna de ensamma mödrarna brukar vara. De drar sig för processer om högre underhåll av fruktan för bråk och trakasserier och av stolthet, och de resonerar som så, att »vill han inte frivilligt betala mer till sitt barn, skall vi inte tvinga oss på» eller processa om ett högre bidrag. Det blir nog varken fler eller färre processer av det slaget genom införande av utfyllningsbidrag till den grupp mödrar och barn, som nu utgör den ekonomiska slummen i de ofullständiga familjernas 90 000-skara. Det är för att rensa upp den slummen och lägga ett fast golv för dessa familjers ekonomi, som detta förslag har presenterats för riksdagen.

Ang. ändring i bidragsförskottslagen m. m.

Den lilla justering i lagtexten, som utskottet förordar, utgör en förbättring som jag tacksamt noterar. Den strukna satsen om att utfyllnadsbidrag ej skulle utgå till barn, som uppenbart inte har behov därav, var avsedd att tolkas mycket restriktivt, och det är bara en fördel att den kom bort.

Med dessa ord, herr talman, vill jag uttrycka förhoppningen att kammaren nu beslutar sig för att ge de ensamma mödrarna det handtag de länge väntat på.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! Så länge inte ens herr Mannerskantz har något universalsmedel att förhindra tillkomsten av oförsörjda barn måste vi väl i alla fall se situationen klart. Det finns en stor mängd ofullständiga familjer, bestående av ensamstående mödrar med barn, och det är dem vi måste tänka på. Det är till mödrarna och barnen, som samhället skall betala dessa bidrag; de är inte avsedda för de försumliga fädernas sommarnöjen, som herr Mannerskantz tydligen hade missuppfattat det hela till.

Då vi motionärer i denna kammare väckte vår motion om ett bidragsförskott och ett utfyllnadsbidrag upp till 1 200 kronor, byggde vi på socialstyrelsens förslag. Socialstyrelsen ansåg nämligen, att bidragsförskottet borde höjas till 1 200 kronor, om det skulle kunna bli någon verklig hjälp för dessa mödrar och barn. I konsekvens med en höjning av bidragsförskottet ansåg vi, att även utfyllnadsbidraget borde höjas till samma belopp. Jag för min del kan inte se något märkvärdigare i detta utfyllnadsbidrag än i bidragsförskottet. Det är, som statsrådet Lindström påpekade, en åtgärd avsedd att avvecklas, allteftersom barnen växer upp. Den kommer på det sättet att avvecklas av sig själv. Man hoppas att under tiden få fram en sådan höjning av de familjerättsliga bidragen, att barnen då skall kunna bli försörjda i betydligt större utsträckning än för närvarande.

Både familjeberedningen och en mängd av de remissinstanser, som yttrat

sig över beredningens förslag, ansåg att den för närvarande mest aktuella familjepolitiska åtgärden är att försöka förbättra de ensamstående mödrarnas ställning. Det har vittnats från flera håll därom, både av fru Carlqvist och av statsrådet Lindström, och jag skall därför inte utveckla de ensamstående mödrarnas situation närmare.

De familjerättsliga underhållsbidrag, som fastställs av domstolarna, är ju för närvarande, som den i propositionen redovisade utredningen visar, i allmänhet — i varje fall i alltför många fall — alldeles för låga. Det förekommer till och med att det alltjämt fastställs underhållsbidrag på 30 à 35 kronor per månad, vilket inte kan täcka annat än en mycket obetydlig del av de verkliga kostnaderna för den ensamstående modern. Vad vi vill ha är en annan praxis då det gäller fastställandet av dessa bidrag. Vi har trott, då vi väckte motionen, att de minimibelopp, som skulle komma att fastställas av domstolarna och av barnavårdsmyndigheterna, i fortsättningen skulle bli desamma som bidragsförskottet och utfyllnadsbidraget, d. v. s. i vårt fall 100 kronor per månad. Det skulle endast vara i rena undantagsfall, som domstolarna och barnavårdsmyndigheterna skulle kunna gå under detta belopp. Jag tror att det skulle vara ett mycket verksamt medel gentemot domstolarna och barnavårdsmyndigheterna i det här avseendet att få bidragsbeloppet fastställt till ett högre belopp.

I dagens situation, i den statsfinansiella situationen kanske jag skall säga, inser jag givetvis att det inte finns utrymme för en höjning av såväl bidragsförskotten som utfyllnadsbidragen till de av oss önskade beloppen, och därför kommer jag i dag inte heller att ställa något yrkande om bifall till motionen.

Jag vill endast slutligen uttala det, att jag inte ser det förslag, som nu ligger på riksdagens bord, som en slutgiltig lösning av detta problem, utan jag hoppas att vi så småningom, helst så snart som möjligt, får upp frågan igen, kanske i samband med ett förslag till lösning av de särskilda barnbidragen, som jag för

min del tycker att det är synnerligen beklagligt att vi inte har fått upp till prövning samtidigt med det här förslaget. Vi får väl ändå se det förslag, som nu har framkommit, som ett tecken på god vilja från regeringens sida att söka komma till rätta med problemet, och vi hoppas att snart få se en fortsättning på den goda viljan.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Jag skall faktiskt inte åtaga mig att ensam minska på antalet oförsörjda barn. Kammaren däremot skulle kunna hjälpa till genom att avslå förslaget om fyllnadsbidrag, ty jag tror att förslaget i sig självt kommer att gynna detta, att man kan företaga sådana här handlingar utan att behöva svara för följderna, i tanke att staten träder in som civilrättslig part och fyller ut.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje punkt av utskottets i det nu ifrågakvarande utlåtandet gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten A hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de i fråga om punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 30, punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. ändring i bidragsförskottslagen m. m.

Vinner Nej, godkännes den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten C hemställt.

Herr talmannen yttrade, att under nästkommande vecka bordläggningsplennum komme att hållas på tisdagen med början kl. 15 och arbetsplena på onsdagen, torsdagen och fredagen med början varje dag kl. 10.

Föredrogos ånyo utrikesutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1956 och 1957 vid dess åttonde ordinarie möte fattade beslut;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av handelsavtal mellan Sverige och Benelux-länderna; samt

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i stadgan den 20 augusti 1952 (nr 618) för Nordiska rådet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fångvårdsanstalt å Hinseberg i Frövi köping; samt

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fångvårdsanstalter i Österåkers kommun, Stockholms län, och i Kumla stad.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Anmälades utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 265, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1956 och 1957 vid dess åttonde ordinarie möte fattade beslut;

nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av handelsavtal mellan Sverige och Beneluxländerna; samt

nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i stadgan den 20 augusti 1952 för Nordiska rådet.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 23.32.

In fidem
G. H. Berggren